

OLTART

Revistă de cultură

Nr. 2 (55) • mai 2026

Slatina

OLTART
Redacția OLTART
Str. Strehareți, nr. 150, Facultatea de Management, Filiala Slatina
Slatina, județul Olt, cod poștal: 230088
Victor Tița, tel: 0767911444
Oana Glasu, tel: 0765462799
e-mail: revistaoltart@gmail.com

Redactor-șef: **C. VOINESCU**
Redactor-șef adj.: Victor TIȚA
Secretar de redacție: Oana GLASU
Colegiul de redacție: Paul ARETZU, Aurelian Titu DUMITRESCU, Felicia FILIP,
Dorin POPESCU, Oana GLASU, Florian DUMITRESCU, Mihaela STANA
Tehnoredactare: Hoffman Design hoffmandesign@yahoo.com
Corectura: Maria IONICĂ

Revistă editată de Biblioteca Județeană Ion Minulescu
cu sprijinul Consiliului Județean Olt
Tiparul realizat la imprimăria Editurii Hoffman
www.LibrariaHoffman.ro
Tel. 0740 984 910
ISSN 2285-598X

Întreaga responsabilitate pentru conținutul articolelor aparține autorilor. Revista publică articole conținând doar contribuții originale, din diverse domenii ale culturii. © OltArt, 2026

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această ediție nu poate fi copiată prin orice formă sau prin orice mijloace, electronic sau mecanic, incluzând fotocopierea, înregistrarea sau orice alt suport de stocare-redare, fără acordul scris al autorilor.

Materialele pentru numărul 56 al revistei vor fi trimise pe adresa de e-mail: revistaoltart@gmail.com până la data de 15 iulie 2026, în Word, Times New Roman, 12, corectat, cu diacritice.

Coperta I, Coperta II și III: Lucrări ale pictorului Iulian Stancu, Coperta a IV-a: Noutăți editoriale Editura Hoffman

CUPRINS

Editorial	Nicoll Hellen	<i>În virtutea prieteniei: viața, moartea și natura.</i>	.....	5
Un poem de...	Gabriela CREȚAN		.....	12
Din vorbă-n vorbă	C. VOINESCU		.....	14
Calendar	APRILIE		.....	16
Proză	Iulia STAVRE	<i>Stella Maris</i>	.....	17
Eseu	Issabela COTELIN	<i>Homo religiosus</i>	.....	21
	Alin Aurelian VASILIE	<i>Despre pierderea botezului</i>	.....	25
Raftul cu cărți	Florian COPCEA	<i>Teodor Preda: ipostazele vocilor poetice</i>	.....	30
	Natalia ONOFREI	<i>Cuvântul care a stricat tot</i>	.....	38
	Octavian MIHALCEA	<i>Temeiurile unei plenitudini</i>	.....	44
	Alina Monica ȚURLEA	<i>O generație între două lumi</i>	.....	47
	Mihai CĂLUGĂRIȚOIU	<i>Darius Munteanu și „visul... ca specie literară”</i>	.....	49
Viața ascunsă a cuvintelor	Florina-Maria BĂCILĂ	<i>Despre a crea lumi prin cuvinte</i>	.....	51
Calendar	Mai		.....	55
Poezie	Balázs F. ATTILA		.....	56
	Mihaela OANCEA		.....	58
	Constantin SÎRGHIUȚĂ		.....	60
	Serghie BUCUR		.....	62

Eminescu în secolul al XXI-lea	Verica PREDA - PREVERA	<i>Între stele și ecranul LED</i>	.....	64
Iubirile scriitorilor români	Monica LAZĂR	<i>Calistrat Hogaș și misterioasa domnișoară P.V.</i>	.....	67
Capodopere între destin și alegorie	Iosif BĂCILĂ	<i>Din nou despre Miorița</i>	.....	69
Personalități culturale slătine	Ioan Florin TUINEA	<i>Alexandru Busuioceanu - În interviuri...</i>	.....	77
Cartea zilelelor noastre	Adrian SIMEANU	<i>Roman cu poduri și blesteme</i>	.....	91
Etnografica	Claudia BALAȘ	<i>Obiceiurile de Lăsatul Secului – fețe și forțe ale timpului</i>	.....	92
Comori ale istoriei	Alexandru-Constantin BÎRZU	<i>Muzeul - o punte între trecut și prezent</i>	.....	95
Slatina muzicală	Oana GLASU	.....	.....	98
Evenimente culturale		.....	.....	101
Calendar	Iunie	.....	.....	106

editorial

▀ Nicoll HELLEN

În virtutea prieteniei: viața, moartea și natura.

Dansul măștilor pe scena nihilismului postmodern

Prietenia, în sensul său cel mai înalt și neperversit de logica instrumentală a modernității târzii, se *înfățișează* nu prin „centralizarea vieții sociale în mașinăria guvernamentală”, ci ca o *practică existențială* saturată axiologic, în care *devotamentul nu este un simplu reflex afectiv, ci o alegere reiterată în timp – o fidelitate esențială față de prezența celui alt ca taină*. Ea nu poate fi înțeleasă decât în cadrul unei reciprocități adânc interiorizate, în care respectul nu este o convenție socială, ci expresia unei *pietăți relaționale: o reverență a conștiinței față de fragilitatea sacră a alterității*. În acest spațiu dens, *franchetea* devine mai mult decât sinceritate: este un mod de a fi într-un adevăr, un gest de veracitate care implică o *renunțare la măști și o asumare a vulnerabilității* fără frică. Astfel, prietenul nu este un simplu confident, ci un participant la *misterul ființei celui alt*.

Într-un asemenea cadru, *loialitatea* nu are caracter contractual, ci apare ca o formă de responsabilitate: *o logică a inimii, protectivă și constantă*, manifestată în fiecare *semn de atenție, criză și susținere*. Ascultarea,

în această viziune, nu este o pasivitate afectivă, ci *totem al receptivității*, un mod de a ne deschide ființa către celălalt într-o dispoziție de compasiune lucidă. *În ascultare, „timpul se dilată”²*, iar reciprocitatea devine posibilă: nu ca schimb, ci ca dăruire mutuală, în care *„fiecare se oferă celui alt nu pentru a fi folosit, ci pentru a fi cunoscut în profunzime”³*. Toate acestea se constituie ca modele de întraajutorare ce transcend simplele reacții empaticе, devenind reprezentări ale unei *etici a prezenței*. Altruismul, în acest context, nu mai este o virtute exterioară, ci *„o structură internă a ființei care s-a deprins să se dăruiască prin iubire”⁴*. A fi prieten, așadar, înseamnă a-ți asuma datoria interioară de a fi acolo – nu doar spiritual, ci fizic – în mod creativ și, adesea, jucăuș. *Dimensiunea ludică*, de altfel marginalizată în discursul filozofic, relevă o potențialitate antropologică esențială: *jocul, entuziasmul, amabilitatea și visarea împărtășite* devin *„spații liminale de reîntemeiere a umanului”⁵*.

Prietenia matură cere timp – nu doar ca durată cronologică, ci ca

disponibilitate de a sta cu celălalt în întunericul și în lumina devenirii sale, acolo unde „fiecare se face paznic al umanității celuilalt”⁶. În acest sens, recunoștința nu este o reacție sentimentală, ci o stare naturală a sufletului (gr. ψυχή). Cu alte cuvinte, prietenia se oferă ca o formă de contra-temporalitate: un spațiu în care curajul devine liturghie. Este, în ultimă instanță, o etică a prezenței. Astfel concepută, prietenia devine nu doar o virtute printre altele, ci o formă de viață integrală, o „arhitectură afectivă a rezistenței blânde – dar ferme – în fața celuilalt”⁷; ea este simultan o pedagogie a grijii, un act de reumanizare și o poartă către transcendență.

Totuși, relațiile umane, altădată investite cu gravitate morală și sens sacramental, astăzi sunt reduse la funcționalitate logistică: căsătoria devine un parteneriat economic, prietenia o rețea birocratică, iar nașterea de copii o obligație derivată din imperative culturale goale de conținut. În această paradigmă, prietenia în sens aristotelic este percepută nu doar ca imposibilă, ci ca ireală – *un om-artefact care s-a retras în arta sacră*. În această accepțiune, omul postmodern este chemat nu la înălțare, ci la conformare cu abisul: seninătatea simulată a alienării, promovarea unui hedonism anodinizat. În această ordine distopică, *cei care refuză să capituleze* – care persistă în cultivarea prieteniei veritabile, în menținerea unei relații vii cu transcendența, în refacerea legăturilor simbolice cu natura și cu sinele divin – sunt percepuți ca devianți; *nu scandalizează prin ceea ce afirmă, ci prin ceea ce refuză să devină*: reflexe

ale unei verticalități devenite indezirabile.

Așadar, dacă prietenia se constituie, în viziunea levinasiană, ca răspuns necondiționat la interpelarea feței celuilalt, *narcisismul malign* reprezintă inversul structural al acestei deschideri: *o încapsulare hermetică a sinelui, mascată strategic prin simulacrul generozității*. Ceea ce psihologia clinică denumește în engleză *dark triad* – narcisism, machiavelism și sadism – nu constituie, din perspectivă filozofică, decât traducerea contemporană a ceea ce Nietzsche configurează sub conceptul de *ressentiment*: *„voința de putere camuflată în virtute, dominația înfățișată ca afecțiune, controlul prezentat ca protecție”⁸. În această sferă, iubirea degenează în instrument de captură, iar darul devine creanță; gestul oferirii nu mai izvoarăște dintr-o abundență interioară – dintr-o kenoză (gr. κένωσις) liberă și gratuită –, ci dintr-un calcul de dominație fin orchestrat; „el nu celebrează libertatea celuilalt, ci urmărește sistematic să o submineze, să o paralizeze, să o reducă la dependență și confuzie”⁹. Această formă de nihilism relațional este, poate, cea mai insidioasă: *ea nu neagă explicit demnitatea celuilalt, ci îl instrumentalizează tocmai prin gestica admirației, reducându-l la stadiul de obiect (a se vedea studiul anterior despre personalismul buberian). Celălalt devine oglindă deformată, nu față; ecou, nu interlocutor; obiect al proiecției grandioase, nu subiect al întâlnirii*. Infantilismul moral care însoțește frecvent această structură psihopatologică – eng. *arrested development* – nu trebuie înțeles ca o simplă imaturitate accidentală, ci*

ca regresie voluntară: refuzul de a accede la exigența etică a responsabilității față de alteritate, preferința pentru universul compensatoriu al fantasmelor omnipotente. *Zgârcenia* aceasta multidimensională – *incapacitatea de a dăruia fără a contabiliza, de a oferi fără a controla* – devine astfel mai mult decât un viciu relațional: ea este simptomul unei ontologii deficitare, în care ființa s-a contractat în jurul propriei insuficiențe. Această realitate constituie semnul unei prăbușiri totale: am pășit într-un timp în care valorile constitutive ale umanului – comuniunea, sacralitatea vieții, căsătoria ca legământ metafizic – sunt nu doar abandonate, ci activ evacuate din conștiința colectivă. *Nihilismul nu mai este o opțiune filozofică, ci climatul afectiv al prezentului.*

La polul opus, din perspectiva lui Hadot, prietenia nu este doar un sentiment, ci „*un exercițiu spiritual care se deschide către celălalt nu pentru a-l poseda sau înțelege deplin, ci pentru a trăi împreună experiența finitudinii*”¹⁰. Într-un mod similar, dar cu o blândețe proprie spiritului creștin, C. S. Lewis definea prietenia ca „*o legătură nobilă a spiritelor care privesc împreună în aceeași direcție; o expresie a fraternității într-un ideal*”¹¹. La Boethius, în deșertul disperării carcerale „*prietenia – alături de înțelepciune – este singura care poate deschide sufletul către consolarea filosofiei. În acest sens, prietenia este asceză* (gr. *ἄσκησις*), *catharsis* (gr. *κάθαρσις*), *anamnesis* (gr. *ἀνάμνησις*): *un drum de întoarcere către o verticalitate pierdută*”¹². A fi prieten, deci, „*nu mai înseamnă doar a fi aproape, ci a fi atent*

în sensul aproape religios al termenului. Ca și în meditațiile stoice, unde subiectul este chemat să se concentreze asupra prezentului și să se elibereze de pasiunile tulburătoare, prietenia devine un mijloc prin care subiectul învață să fie și să nu fie închistat în sine”¹³. Revenind, Hadot ne amintește că filosofia nu este, în fond, altceva decât o formă de pregătire pentru moarte, iar în acest mod *prietenia devine repetiția unei prezențe în absență*. „*Prietenul este mereu aproape de moartea mea – nu în sensul tragic, ci în acela profund: el îmi amintește de propria finitudine. Într-o lume în care totul devine obiect, instrument, valoare de schimb, prietenia apare ca ceva care nu se cere și nu se negociază, ci se oferă asemenea unui dar al spiritului*”¹⁴. Cu toate acestea, moartea – în orizontul postmodern – nu mai este un eveniment sacru, ci un accident statistic. Într-o cultură a performativului, moartea este fie ascunsă în azile și spitale, fie convertită în spectacol mediatic. Teresa de Ávila și Marguerite Porete ar fi văzut în acest tablou asupra morții un simptom al ruperii ființei de Dumnezeu, o orbire care distruge simultan: *memoria, intimitatea și transcenderea*. Conform acestora, „*moartea trebuie reînvățată nu ca final, ci ca loc al trecerii, ca anticipare a reîntâlnirii cu celălalt*”¹⁵.

Depășind pragul ascezei private, ea se instalează ca o contra-putere în fața acelei dinamici pe care Voegelin o identifica drept nucleul crizei moderne: *imanentizarea eschatonului*. În acest punct, reducerea misterului la tehnic și a transcendentei la proces istoric transformă prietenia dintr-o simplă afinitate în ultimul refugiu al

spiritului, un act de rezistență pură împotriva entropiei nihiliste. În acest panou, prietenia nu este doar o formă de comuniune interpersonală, ci mijloc de salvare: un pact nevorbit al sufletelor care refuză abandonarea sensului. Levinas o regândește dinspre alteritate, „*dinspre responsabilitatea nelimitată față de celălalt, văzut nu ca obiect de cunoaștere, ci ca față care mă interpelează și mă judecă înaintea de a putea răspund*”⁶. În acest orizont al rezistenței, prietenia se instituie ca o apartenență voluntară la ordinea transcendentului, așa cum o configura Scruton. Ea refuză înregistrarea ideologică în favoarea unei fidelități necondiționate față de o formă comună de viață — „*acel spațiu în care binele, frumosul și adevărul părăsesc regimul abstracțiunii speculative pentru a deveni realități fenomenologice, trăite nemijlocit în actul împărtășirii*”⁷.

Cu toate acestea, însăși verticalitatea acestei ordini devine obiectul unei prădări sistematice, acolo unde alteritatea nu mai este receptată ca „față” care interpelează, ci ca resursă de confiscat. Comportamentul manifestat poate fi analizat prin prisma conceptului de *relație parasocială*, conjugat cu ceea ce voi numi *erotomanie intelectuală*. Discursul prădătorului, susținut cu o remarcabilă constanță polemică de-a lungul anilor, pare să derive, în esență, dintr-o *dependență simbolică* față de celălalt ca entitate (publică): identitatea sa discursivă nu poate fi concepută independent. *El se constituie și se perpetuează într-o relație de simbioză cu această imagine; în absența celui alt ca reper public, coerența și vizibilita-*

tea poziției sale ar fi considerabil diminuate. Dincolo de orice aparentă dispută ideologică și politică, explicația primordială rămâne una de natură psihologică. Cât privește fundamentele sale profesionale, parcursul său de „specialitate” prezintă multiple incoerențe și discontinuități care îi fragilizează „autoritatea” în domeniu. Acesta – *indiferent de statut și gen* – poate fi un coleg de muncă, o rudă, un „prieten”, un pretendent ori un străin.

Erotomania *intelectuală* nu mai vizează posesiunea afectivă, ci o formă de prădare simbolică în care *capitalul cultural, reputația și prestigiul* celui alt sunt reduse la simple accesorii, întocmai cum anunța și Bordieu. *În logica prădătorului, celălalt nu este o ființă, ci un obiect de „parazitare identitară”.* Plasma sa aurică se articulează pe o „umbră” jungiană neintegrată, transformând admirația fascinată în invidie distructivă: *erotomanul intelectual trăiește independența epistemică a celui alt ca pe o rană narcisică, recurgând la sabotaj și discreditare pentru a anula autonomia subiectului.* Complementar acesteia, prin *misticismul malign*, respectiv eng. *spiritual gaslighting*, „logosul” este corupt și redus la calitatea de instrument de subordonare psihologică, unde realitatea celui alt este invalidată sub pretextul „*probei spirituale*”⁸. Triada FOG (fear, obligation, guilt) devine astfel traducerea contemporană a servitudinii.

În acest punct, analiza clinică a „instrumentalizării religiosului” se întâlnește inevitabil cu diagnoza filosofică a modernității, acolo unde

Friedrich Nietzsche rămâne primul gânditor care a articulat, cu o acuitate vizionară inegalabilă, fenomenul nihilismului nu doar ca simptom, ci ca destin implacabil al spiritului occidental. „În optica nietzscheană, nihilismul transcende simpla criză tranzitorie a sistemelor axiologice tradiționale, configurându-se ca o mutație epocală, o ruptură radicală în însăși textura sensului care a ordonat, milenar, conștiința umană. Departate de a fi un accident istoric, nihilismul desemnează epuizarea forței generative a valorilor supreme, acelea care confereau existenței finalitate, ierarhie și o dimensiune intrinsecă a sacralității. Nietzsche deconstruiește acest fenomen printr-o tipologie a disoluției: **i). nihilismul epistemologic**, care denunță inaccesibilitatea iremediabilă a adevărului; **ii). nihilismul cosmic**, ce proclamă indiferența sau ostilitatea universului față de condiția umană; **iii). nihilismul moral**, responsabil pentru suspendarea oricărei ordini etice obiective și universale; **iv). nihilismul existențial**, forma cea mai abisală a acestui proces. Această din urmă instanță constituie nucleul dur al modernității: o repudiare a semnificației, a ordinii și a voinței de a fi, lăsând subiectul suspendat deasupra vidului”¹⁹.

Etimologic derivat din latinescul *nihil*, termenul „nihilism” transcende însă simpla negație, dobândind în gândirea nietzscheană o densitate metafizică remarcabilă. Afirmția „Dumnezeu a murit” (*Gott ist tot*), de o forță profetică devastatoare, nu trebuie înțeleasă ca o simplă constatare a crizei religioase, ci ca anunțul unei catastrofe spirituale: *destructurarea întregului cosmos valoric care fusese*

edificat pe ideea de transcendență. Așa cum a remarcat Arendt, „moartea lui Dumnezeu înseamnă implozia **ordo amoris**, acel țesut afectiv și normativ care orienta lumea sub auspiciile unui *sens ultim*”²⁰. Heidegger va radicaliza acest diagnostic, „identificând nihilismul ca «destinul Europei», adică procesul prin care ființa însăși este uitată în favoarea obiectivității instrumentale”²¹. Nihilismul este astfel nu doar o problemă culturală sau religioasă, ci o patologie a modernității târzii.

Nietzsche sistematizează fenomenologia nihilismului prin trei configurații care explică declinul și posibila regenerare a spiritului european: *nihilismul ca disperare* (reversul pesimismului radical, de sorginte schopenhaueriană), *nihilismul ca dezorientare* și, în final, *nihilismul ca absență a valorilor superioare*. Această din urmă instanță, definită prin figura antropologică a *der letzte Mensch*, constituie stadiul total al devalorizării. Dacă nihilismul schopenhauerian interpretează lumea ca eroare ontologică, opunând suferinței o asceză tragică, dar pasivă, cel de sorginte creștină operează o secesiune de realitate în favoarea unei „lumi adevărate” fictive și compensatorii. Spre deosebire de aceste forme de negație activă sau reactivă, „ultimul om” — prototipul nihilist al contemporaneității — întrupează un conformism amorf, placid, auto-suficient în confortul său biologic. „Această ultimă formă de nihilism este, în mod paradoxal, cea mai distructivă. Ea nu se exprimă prin refuz sau tragedie, ci prin adaptare liniștită, prin eliminarea oricărui elan către

transcendență. Este nihilismul «dulce», care subzistă prin idolii proximității și ai comodității. Nietzsche avertizează că acesta este stadiul final al devalorizării: nu distrugerea violentă a valorilor, ci uitarea lor în schimbul unei ferici standardizate²².

Acesta nu este un simplu diagnostician al catastrofei valorice, ci el este un gânditor al regenerării. „Viziunea sa asupra voinței de putere – acel impuls primordial al vieții de a se afirma și de a crea valori – deschide calea unei posibile transgresiuni a nihilismului. Nietzsche distinge între **nihilismul pasiv**, al resemnării și al idealurilor ascetice, și **nihilismul activ**, care indică o intensificare a spiritului creator, o luciditate eroică ce deconstruiește vechile edificii axiologice tocmai pentru a le înlocui cu unele noi, mai vii, mai fertile. Astfel, în ruina templului, Nietzsche întrevide conturul unei noi catedrale a omului superior – **Übermensch** – o figură ce refuză transcendența fictivă, dar afirmă pământul ca loc sacru al creației valorice. Lumea aparențelor devine, în acest cadru, singura lume autentică – nu în sensul unui relativism cinic, ci al unei ontologii a devenirii, în care adevărul este inseparabil de viață, iar sensul este un act al voinței²³.

În cele din urmă, „conștientizarea nihilismului, demascarea negativului și transformarea lui în afirmație – așa-dar, apariția gândirii tragice – sunt posibile doar în timpurile târzii. Abia odată cu **nihilismul deplin** (și datorită lui) devine posibilă depășirea sa complete²⁴. Apoi, „a dori eterna reînnoarece a propriei vieți, pe lângă cea a întregului spectacol al existenței, este o idee divină, insistă Nietzsche. A trăi încă o dată (sau chiar de nenumărate

ori) această viață, exact așa cum am trăit-o, cu toate suferințele și plăcerile ei – acesta este un gând care modifică datele vieții și întregul nostru comportament, pentru că schimbă sensul voinței, făcând din ea o voință deliberată cu scopuri minore²⁵. În această topografie post-nihilistă, prietenia dobandește o funcție etică esențială. Ea nu este doar un afect intersubiectiv, ci un mod de a reface țesătura simbolică a lumii. Într-un univers secularizat, în care transcendența pare suspendată, prietenia poate deveni o formă de sacralitate – un spațiu al fidelității, al loialității și al afirmării măreției umane în fața vidului. În această perspectivă, prietenia se constituie ca etos restaurator: nu doar rezistență la disoluție, ci posibilitatea unei noi forme de comuniune în absența unui absolut; ea oferă orizontul unei noi teleologii, fără a o înlocui în realitate pe cea primară, ci spre a ne ghida către aceasta. Astfel, în spațiul acestui dialog prietenesc între suflete care gândesc împreună, reînviem memoria unei lumi în care filozofia, credința și iubirea se întâlnesc pentru a salva ceea ce pare de nesalvat. Nu este vorba despre un optimism facil, ci despre speranța ca mod de a fi – speranța augustiniană, care știe că „din întunericul cel mai adânc se poate naște o lumină nemăsurată²⁶.

Într-un astfel de cadru, adagiul *ubi societas, ibi ius*²⁷, devine deconcertant: într-o societate devalorizată, dreptul și morala încetează să mai fie vehicule ale justiției, revelându-se drept simple instrumente de control ideologic. Instituțiile academice, dar nu numai — cândva bastioane ale educației — au fost instrumentali-

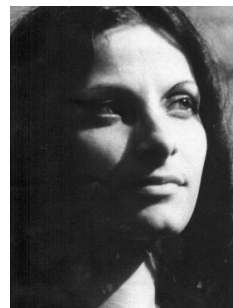
zate de agende obscure ce mimează rigoarea. În acest punct de inflexiune, *gândirea critică* este substituită de un *mimetism* obedient, iar *pluralismul* devine pretextul unei *omogenizări discursive*. În acest context, *alegerea de a „scrie curat”* transcende esteticul, devenind *un act de insurgență intelectuală și spirituală*. Miza nu este convertirea maselor, ci preservarea unei alese prietenii între *autor și citator*, o legătură întemeiată pe respect și comuniune în *Adevăr*. Carevasăzică, prietenia — cu sinele, cu celălalt, cu Divinitatea — este astfel reabilitată nu ca simplă virtute etică, ci ca mod de a fi (*modus vivendi*) și stare ce transgresează imperativul utilitar; ea se configurează ca o posibilă *cheie soteriologică*, întrucât „*a afirma prietenia într-un timp care o consideră desuetă înseamnă a reafirma sacrul într-o lume desacralizată și a reintroduce transcendența într-un univers care o exilase ca pe o iluzie infantilă*”²⁸.

Bibliografie

1. Aristotel. (2003). *Etica nicomahică* (T. Braileanu, Trad.). ANTET REVOLUTION.
2. Augustin. (2018). *Confesiuni* (E. Munteanu, Trad.; G.-A. Ionescu, Red.). HUMANITAS.
3. Berdiaev, N. (1992). *Sensul creației: Încercare de îndreptățire a omului*. Humanitas.
4. Bondor, G. (2020). *Dansul măștilor: Nietzsche și filosofia interpretării* (Ediția a II-a). Spandugino. p.189, p. 295.
5. Heidegger, M. (2019). *Ființă și timp* (G. Liiceanu, Trad.; a III-a ed.). Humanitas.
6. Levinas, E. (1961). *Totalité et Infini*. Martinus Nijhoff.
7. Lewis, C. S. (1960). *The four loves*. Harcourt.
8. Marion, J.-L. (2004). *Fenomenul erosului: Șase meditații* (M.-C. Ică jr, Trad.). Deisis.
9. Ricoeur, P. (2016). *Sinele ca un altul* (A.-D. Marinescu & P. Marinescu, Trad.). Spandugino.
10. Teresa de Avila. (2020). *Castelul interior* (A. Ionescu, Trad.). Herald.
11. Hadot, P. (2019). *Filozofia ca mod de viață: Convorbiri cu Jeannie Carlier și Arnold I. Davidson* (A. Cotoră, Trad.). Humanitas.
12. Scruton, R. (2023). *Sufletul lumii* (A. Eșanu, Trad.). Humanitas.p.127.

un poem de...

D Gabriela CREȚAN

**ȚESĂTOARE DE GIULGIURI
ÎN LUMINA OCCIDENTULUI**

Mai lasă-mă!
 încă nu m-am săturat de atâtea
 apusuri mortuare.
 mulți zic: Dumnezeu este moartea.
 moartea este Dumnezeu.
 apoi se îndepărtează.

la mesele joase printre bonzi și por-
 cari am zăbovit îndelung
 rupând din soare cu unghiile
 gustând
 dând mațului ce este al mațului.
 mereu peste saț.
 săturată nicicând.

Cucernice fețe, câinoasă adunare,
 le-am spus
 înclinându-mă,
 pe lângă evlavia voastră
 blasfemia e aur curat. din ea voi
 ciopli
 un nou Dumnezeu. (au tăcut duș-
 mănos
 din rărunchi).

***

E pavoazat cu icoane tartarul. vuiș-
 te

de frenezia supliciilor
 rafinat transformate-n delicii
 prin tehnici extatice deprinse-n
 pustiu. de mor-
 tificare
 de însetare și nemâncare

de îndobitocire-ndelung exersată
 lângă-un mare maestru
 care ține deasupra alumnului o căl-
 dare-nclinată
 cu zeamă de varză
 vărsându-i pe răni din belșug sara-
 mura...

și parlagiul (aici) își trage veșmântul
 de sac
 își înnoadă cilicii
 plânge casapul
 ținând în mână un scalp
 tatuat cu versete din biblii

(multe lacune în textul
 infestat de bacilii din beciul
 Sfântului Scaun
 cu vopselile-ntinse de lacrima celui
 belit
 de gealați luminați
 umaniști
 mânuind cârlige și clești, in nomine
 Dei,
 pe muzică sacră. de Bach).

***

Și-n infern cei pioși ridică jertfelnice,
paturi
pentru tortúrilor dragostei
ale destrăbălării Aceluia cu fiicele
voastre
agonizând în poziții lascive
podidite de sânge după îmbrățișa-
rea divină.

(și voi toți împrejur, privitori,
lutului dând
ce e al lutului: băuturi și mâncări
și iubiri ilicite
scurte, gâfâite, cazone)..

***

Le-am pus întrebări. despre pulberi
și despre
vânare de vânt
au tăcut
rumegând. regurgitând
măcinând paradoxuri ce scârțâie-n
dinți ca pietrișul

sfărâmătoare de minte.

le-am mai spus:
tăietorii de frate sunt fiii fiicelor
voastre
aserviți unui soare obscur
ce-a lucit violent și apoi s-a răcit
consumându-și tot gazul lampant...

poți citi la lumina marilor ruguri,
poți s-aprinzi
de la pară țigara
poți să scrii inspirat Iliada
resuscitați de friptoare
morții zvâcnesc în șezut și-ntind
brațe spre cer
aplaudând furtunos

până se scurge din ei tot lichidul
grăsos, inflamabil

poți să scrii despre sfinte massacre.
cu
sumedenii de morți
ce stau rânduți ca buștenii pe câm-
pul de luptă
umăr la umăr
cu fețe umbrite
de largile aripi ale Domnului lor

planând
necrofag...

peste toți, peste toate
pică frunze scrise mărunț, ilizibil.
citesc
și rescriu
codul de legi al nebunilor.
codul deontologic emis de gilda
casapilor..

***

Crepuscul.
holocaust. jertfă sau crimă?
din carnea mea
soarele își retrage încet energiile

El über alles

mai rabdă-mă, spun,
încă n-am încheiat capodopera,
valul
de pânză cernită,

țesătoare de giulgiuri în lumina
Occidentului.

mai lasă-mă, spun,
dar soarele meu pierde raze. și eu,
întristata,
pierd sânge...

din vorbă-n vorbă

D C. VOINESCU

BÂZDÂC

Termenul cu etimon necunoscut, BÂZDÂC, deși Scriban îl propune pe polonezul puțin probabil bzdyk (bătrân ramolit, hodorog), are, în compensație, o lungă și grăitoare, serie sinonimică: capriciu, chef, fandoseală, fantezie, fason, fiță, maimuțăreală, moft, naz, poftă, prosteală, sclifoseală, toană – după cum ne asigură Dicționarul de neologisme. Întâlnim vorba la Sadoveanu: „Să știți că Niculăieș Mânecuță s-a separat... Așa era și în sat. Îi sărea bândâcul dintr-o nimică”, în timp ce Ghica potrivește pentru același tâlc, într-un alt context, cuvântul cu obârșie turcească chef (keyif) : „... își făcea cheful cu ciubuc și cafea, după obiceiul oriental.” Preluând un neogrecesc, fandásu/ fandázome, Ispirescu spune: „Nu vă mai fandosiți acum. Spuneți și voi, ia, ce v-ați pricepe” – de unde și FANDOSEALĂ, sinonim la rândul-i cu FASON (franțuzescul fașon), bine rânduit de Hogaș printre alte vorbe, pentru a descrie marea sindrofie de la cucoana Savastița: „... cu lăutari, cu danț... dar mai cu samă cu fasoane, cu priviri galișe.” Caragiale apelează desul de des la turcescul müft: „Ce să mai căutăm la comediile alea nemțești, niște mofturi; dăm parale și nu înțelegem nimica!” NAZ vine tot dinspre Bosfor, SCLIFOSEALA s-a format prin derivare de la A SCLIFOSI, orfan de etimon și el: „Jan să-i fi sculat la treabă – scrie

Creangă – și apoi să-i vezi cum se coidesc, se drâmboiesc și se sclifosesc, zise mama.” Zice și Eminescu: Pătimaș și îndărătnic s-o iubești ca un copil,/ Când ea-i rece și cu toane ca și luna lui april?

CLANȚĂ

Dacă GURĂ e moștenit din latinescul gula, sinonimul său familiar și peiorativ CLANȚĂ vine din formația onomatopoeică clant!, întâlnită la Alecsandri, de pildă: „Am ajuns a putea ține clant cu oricare avocat.” Cu ceva vreme înainte, Anton Pann, citat de Șăineanu, în Dicționarul său de la 1929, așezase vorba, cu tâlc aparte, în scrierile sale: „...ce clanță de femeie! toată ziua clanța-clanța din gură.” Nu întâmplător deci, seria sinonimică a vorbi/ a da din gură/ a da cu clanța oferă posibilitatea nuanțării mesajului transmis, după cum grăitoare mărturie depun expresiile: Ține-ți (un pic) vorba!/ Ține-ți gura!/ Ține-ți clanța! Și pentru că ne stă în obicei „a (ne) lua în clanță” cu cineva, suntem, din acest punct de vedere, buni sau răi: Buni de clanță/ răi de clanță. Zice Jean Bart în Europolis: Băgați-vă mințile în cap și păziți-vă clanța!

CLACĂ

Definită de dicționare drept muncă gratuită prestată de țăranul fără păământ în beneficiul stăpânului de mo-

șie, CLACA vine din bulgărescul tlaka. Cu acest tâlc, vorba intră într-o relație de sinonimie cu BOIERESC, după cum zice însuși poporul în versurile: „Eu cu doina mă plătesc/ De bir și de boieresc” – dar și Coșbuc, în Doina: „Pribegi de bir și clacă,/ Copii fără noroc,/ Tu-i strângi în codru noaptea/ Sub brazi, pe lângă foc.” CLACA își părește noima de formă a rentei feudale dacă devine muncă benevolă prestată de țărani pentru a se ajuta unii pe alții, numindu-se, în ăst caz, și FURCĂRIE sau ȘEZĂTOARE, pentru că, adesea, e însoțită ori urmată de o mică petrecere, de glume, povești etc., întocmai ca la Creangă: „Ne duceam băieții și fetele unii la alții cu lucrul, ca să ne luăm de urât, ceea ce la țară se cheamă șezătoare.” Probabil că nu toți „clăcașii” puneau același suflet în prestația lor comună, generând astfel zicerile „lucru de clacă”, cu noima de lucru de mântuială, făcut fără tragere de inimă, neîngrijit și „vorbă de clacă”, fără miez, inutilă, flecăreală, precum zice Caragiale: Dacă... ai poftă și vreme să mai schimbăm două vorbe de clacă, mă găsești, după amiezi, 1/2-5, la Gambrinus.

IASCĂ

În latină, vorba „ēscā” purta noima de hrană, medicament, deși Scriban, mai arhaic și mai generos cu sensurile, adaugă la nutriment și momeală, și nadă, înșirând limbile romanice în care aceasta se simte în largul său: [italiană și provensală – „esca”, nadă, iască; franceză – êche; spaniolă - yesca; neogreacă – iska; sârbească - jeska, atracțiune]. Să mai adăugăm, nu întâmplător, și albanezul eskë/ askë, dar și „iască”, din dialectele macedoromân și meglenoromân. Despre această ciupercă parazită, în formă de copită de cal, uscată și tare, de pe trunchiul arborilor, folosită, în tre-

cut, la aprins focul sau, în medicina populară, ca hemostatic, scrie Hogaș: „Din frunzele uscate și îngrămadite peste iasca aprinsă începu să se râdice în sus fumul negru și înădușit.” Enea Hodoș culege niște versuri populare în care, focul unei inimi arzătoare este reliefat printr-o comparație cu iasca: „Io aici, neica la Sasca,/ Arde inima ca iasca.” Alecsandri așază termenul în expresia „a (se) face iască = a (se) usca; a slăbi tare”: „Dați-mi degrabă un pahar de apă... că mi s-o făcut gătița iască.” Zice Creangă: Scapără și-i dă foc cu o bucățică de iască aprinsă.

TERFELI

„El, omul de viitor...”, luase «din dragoste» o fată fără nimic, cu rude mizerabile, punându-se în conflict cu propria lui familie, ca apoi să fie terfelit” – gândește un personaj ușor de identificat din Enigma Otiliei. Dar nu despre Stănică Rațiu e vorba acum, ci despre un verb stăruitor în rostirea românilor: A TERFELI, cu tâlcul de bază, a murdări, a mânji, dar și figurativ, a înjosi, a insulta, a batjocori, ca la G. Călinescu, în secvența citată. Verbul în discuție s-a născut dintr-o vorbă veche, cu obârșii necunoscute, TEARFĂ, întâlnit încă din veacul al XVII-lea, la traducătorul Psaltirei în versuri, din 1673, Mitropolitul Dosoftei: „Tot bețivul și curvărețul va meseri și să va îmbrăca în tearfe rupte și-n drantii reale.” Noima voroavei (haină veche și zdrențuită; buleandră) ne-o dezvelește Creangă în poveștile sale: „Din cămeșă sau rufă peste câțva timp ai să te faci tearfă, din care se face scamă.” Zice Gala Galaction: Să dezerteze și să terfelească onoarea militară! Cuvânt greu! Proiect teribil!

Calendar Oltart

APRILIE

1 aprilie 1917 – s-a născut, la București, pianistul, compozitorul și pedagogul Dinu Lipatti (m. 2. 12. 1950, Geneva)

3 aprilie 1893 – s-a născut, la Dobrotinet (Curtișoara), prozatorul **DAMIAN STĂNOIU** (m. 8. 07. 1956, București)

4 aprilie 1949 – s-a născut, la Gârcov, poeta **MARIETA MARANCEA**

6 aprilie 1984 – a murit, la București, poetul **VIRGIL CARIANOPOL** (n. 29. 03. 1908, Caracal)

8 aprilie 2012 – a murit, la Slatina, prozatorul, poetul și publicistul **PAUL DOGARU** (n. 5. 07. 1944)

11 aprilie 1942 – s-a născut, la Corabia, poetul, eseistul și traducătorul **VIRGIL MAZILESCU** (m. 10. 08. 1984, București)

18 aprilie 1970 – s-a născut la Tufeni, eseistul, criticul literar, diplomatul și profesorul universitar **DORIN POPESCU**

18 aprilie 1974 – a murit, la București, compozitorul **NICOLAE BUICLIU** (n. 16. 09. 1906, Corabia)

23 aprilie 1922 – s-a născut, la Corabia, prozatorul, eseistul și istoricul de artă **PAVEL CHIHAIA**

23 aprilie 1960 – s-a născut, la Obârșia, pictorul **GHEORGHE DIACONU**

23 aprilie 1964 – a murit, la București, filosoful **MIHAI UȚĂ** (n. 14. 11. 1902, Caracal)

24 aprilie 1989 – a murit, la București, criticul și istoricul literar **MARIN NIȚESCU** (n. 25. 08. 1925, Perieți)

proză

▀ Iulia STAVRE

Stella Maris

Seara nu e un pictor oarecare, colorează apusul într-o mulțime de culori prelinse de-a lungul câmpului de la linia orizontului. La polul opus, marea, liniștită, își așteaptă astrul mâine, în zori. Am surprins răsăritul în fiecare dimineață de când mă aflu aici, niciodată același. În fiecare zi pictez pe plajă, la răsărit, apoi rămân și lenevesc pe cearșaf până când soarele începe să ardă. Lumina din spatele pleoapelor închise, și zgomotul sacadat al valurilor mă transpun într-o stare de bine și relaxare. Țipătul vreunui pescăruș mă face să tresar și un tremur abia perceptibil al inimii îmi amintește de focul ce pârjolea așezările, zgomotul sinistru al sirenelor care trimiteau oamenii în adăposturi, bubuitul obuzelor, pocnetul sacadat al gloanțelor, strigătele de durere ale răniților, sângele care țâșnea din piepturile goale ale tinerilor nevinovați, și spaima care îmi cuprindea atunci abdomenul într-un abis fără fund. Spaimă cu care trăiesc și acum în interiorul meu, în suflet, în inimă și minte.

Liniștea neobișnuită din această seară, lumina difuză, interesantă, marea, sfatul doctorului de a inspira neapărat aerosolii de dimineață și seară, nevoia unei plimbări pe faleză m-au făcut să ies. Am luat și șevaletul

fără de care nu plec din curtea Dilarei, bătrâna tătăroaică cu ochi de safir, gazda mea din această vară, aici, la Balcic. E o veche cunoștință de-a tatălui meu. Se trage din neam de fanarioti. Tata i-a cunoscut familia când a venit din Veneția la București la sfârșitul secolului trecut. A făcut parte din echipa de arhitecți care au construit strada Lipscani și alte vile celebre din Bucureștiul de după marele incendiu, ca de exemplu, casa familiei Dilarei.

Din copilărie, m-am trezit aruncat în Marele Război care a început în anul în care am terminat liceul. Scriam poezie, pictam și voiam să studiez artele, un introvertit plecat la război, alături de prietenii de la Sfântul Sava. Am plecat mânați de onoare, dreptate, datorie, cu suflete pure, tinere, cu speranța că se va termina rapid și vom reveni la preocupările noastre. Când mă gândesc că cel mai mare conflict dintre mine și tatăl meu pe vremea liceului era că îmi doream să studiez artele și nu arhitectura, regret amarnic certurile fără noimă de atunci. A venit războiul și ne-a liniștit conflictul. Când doi se ceartă, al treilea câștigă. Anii lungi și grei ai războiului au făcut ca în piept să-mi bată o inimă bătrână într-un trup de tânăr. Liniștea din jur se transformă brusc în sirene și explozii ce sfârșesc într-un țî-

uit intens al urechii, un vertij al amintirilor se pornesc, camarazii morți îmi zâmbesc cu invidie sunt umbre care mă însoțesc la fiecare pas, uneori le ignor, alții încerc să le fac să-mi vorbească. Vreau să uit, am nevoie să uit, de aceea ai mei m-au trimis pentru o vară întregă aici. S-au pus de acord cei doi medici pneumologul și medicul de boli nervoase care îmi tratează insomniile, coșmarurile și amintirile din război.

Mi-am instalat șevaletul pe stânci și vreau să surprind farmecul valurilor leneșe, învăluite de lumina înserării, într-un tablou marin.

Deodată, în spatele meu aud vocea unei femei care se apropiase fără să-i simt pașii.

— Ai reușit să surprinzi perfect lumina apusului.

M-am întors și am văzut dinaintea mea o femeie între două vârste, cu o față prelungă, distinsă luminată de un zâmbet blând. Înaltă, suplă, era învăluită într-o rochie lungă, ivorie, dintr-o pânză simplă, probabil țesută în casă. O pălărie cu boruri largi îi acoperea cu discreție trăsăturile fine. Chiar și razele apusului erau prea puternice pentru pielea ei diafană.

— Mulțumesc, am spus și mi-am întors privirea spre mare.

— Plutește o liniște ciudată în aer, nu crezi? continuă ea.

— Să fie liniștea de dinaintea furtunii? am întreat și pe loc mi-a venit în gând, liniștea de dinaintea bombardamentelor, când ascunși în tranșee priveam cerul albastru în căutarea unui punct de echilibru, o rugăciune către Dumnezeu.

— Cred că va fi o furtună, s-au înnegrit norii de la orizont și vezi, în larg valurile mici și crețe, sunt semnul

clar că se apropie, zise femeia cu o siguranță care m-a făcut să mă încred pe loc în prezicerile ei.

Oarecum speriat de neașteptata atenționare a străineii, am strâns șevaletul, am coborât de pe stânci și m-am apropiat de ea, pe plajă.

— Să facem câțiva pași zise femeia și o luă înaintea.

Cu șevaletul la spate, am urmat-o pe nisipul umed de la malul mării. N-am văzut fulgerul îndepărtat care să mă atenționeze asupra tunetului, așa că bubuitura m-a speriat așa de mult încât am căzut pe loc, mi-am apucat capul cu mâinile și-am început să plâng. Femeia nu s-a speriat de reacția mea, dimpotrivă, cu mișcări sigure a venit spre mine să mă ajute, m-a eliberat din strânsoarea șevaletului și mi-a spus cu blândețe:

— Nu-i decât un tunet care a trecut.

— Știu, am spus cu vocea sugrumată, destul de rușinat că străina îmi văzuse această slăbiciune cu care am rămas după experiența bombardamentelor pe care le trăisem.

— Să nu fii stingherit, ești un erou dacă ai scăpat cu viață. Am fost și eu acolo, erați niște copii, adăugă cu privirea pierdută spre mare.

Prin fața ochilor mei, ca un abur, au început să alerge umbrele prietenilor, plecaserăm entuziaști pe câmpul de luptă, mânați de spiritul datoriei, fără să știm că războiul spre care ne îndreptam este o orgie. Mi-am scuturat capul să alung închipuirile care mă bântuiau și femeia îmi întinse mâna să mă ridic. O pală mai puternică de vânt, înfioră apa și valurile începură să se izbească cu mai multă forță de mal.

— Se apropie furtuna, ar trebui să ne adăpostim. Stai departe?

— Ajung repede, gazda mea are o casă pe malul mării.

— Hai mâine seară să ne revedem aici, adu și lucrările tale, vreau să le văd, cunosc câțiva artiști, aș putea să te introduc în lumea lor propuse femeia. Cum te cheamă tinere?

— Giovanni Serratore.

— Italian?

— Tata este din Veneția, s-a stabilit în București.

— Ai suflet de artist, conchise femeia. Eu sunt Maria, spuse, își strânse șalul și plecă spre faleză.

După ce făcu câțiva pași se întoarse și-mi spuse:

— Pe mâine, da?

— Da, doamnă am apucat să spun că s-a și întors plecând cu pas de plimbare pe nisipul ce încă mai păstra căldura razelor de soare.

Am continuat să ne vedem serile următoare. Mi-a admirat lucrările pe care le adusesem într-o mapă și mi-a propus să-mi pozeze pentru un portret. Astfel, ne-am întâlnit câteva seri cât am lucrat la portretul său. Am povestit despre București, despre Italia și rudele mele care rămăseseră acolo, era pasionată de artă, istorie și mi-a mărturisit că adesea îi plăcea să scrie. Colecționa scoici și îi plăceau nopțile de vară. Adora să privească stelele pentru că strălucirea lor îi țesea povești din gânduri. Mai ales în august, îmi spunea că stătea în grădină și privea perseidele.

Ai văzut vreodată acest spectacol? m-a întrebat. Nu-mi aminteam să fi văzut vreodată o ploaie de stele. În vara aceea, pe plajă, am văzut. Parcă pluteam pentru o clipă alături de ele, prin univers. M-am gândit atunci că

fiecare prieten plecat este o stea, și preț de o secundă, ne revedem alături plutind prin univers. I-am spus și ei. A zâmbit și mi-a confirmat că și ea se gândește că stelele căzătoare îi sunt strămoșii Printre stelele care cădeau mi-a arătat steaua mării cea care îi ghidează pe marinari și arată întotdeauna nordul, mi-a vorbit despre constelații, legende și mituri aruncate pe cer de zei ori de Dumnezeu. Mi-a spus că în tradiția catolică Stella Maris este asimilată Fecioarei Maria, de aceea a devenit protectoarea marinarilor. Am întrebat-o de ce steaua mării mai este încă pe cer și i-am spus și eu povestea Dilarei potrivit căreia steaua era așa îndrăgostită de mare că a cerut să părăsească cerul și să trăiască în mare. Și Dumnezeu a creat steluța de mare. Mi-a spus râzând că aceea era o stea oarecare, nu Stella Maris.

Brusc, așa cum apăruse, Maria nu a mai venit. Nu ne-am luat rămas bun, nu am mai apucat să îi ofer portretul la care încă lucram. Tabloul a rămas la mine. Am revenit la vacanța mea, la programul plictisitor și tratamentele mele, la bucatele apetisante ale Dilarei. Eram ca un bătrân. Trist, abătut și neputincios. Războiul nu mă ucisese dar îmi omorâse tinerețea, dragostea de viață, optimismul, bucuria. Boala incurabilă de plămâni, prietenii pe care nu-i mai aveam, fiindcă nu avuseseră șansa de a se întoarce acasă, ororile pe care le văzusem, coșmarurile repetitive, consumul nervos pe care nu îl puteam controla. Aici, la mare, la lumina soarelui, durerea amintirilor se mai estompa, aveam momente în care deveneam prezent dar apoi, intram din nou în șuvoiul de neoprit al gândurilor.

Ai mei sperau ca din toamnă să-mi găsec de lucru șă am o preocupare, să încep o viață normală. Ei încă sperau, eu știam că nu mai este timp și că sufletul mi-a îmbătrânit înainte de vreme. Am terminat tabloul și am stat la mare cu bătrâna Dilara până când ceața dimineților de octombrie și umezeala zilelor ploioase mi-au agravat boala de plămâni de care sufeream. Am murit în somn, într-o noapte senină, cu cerul plin de stele.

° ° °

Echipa de arhitecți, peisagiști, constructori, calfe și zidari se îndrepta spre reședința de vară a curții regale. Trebuiau să prezinte macheta ansamblului ce urma să fie construit la malul mării, la Balcic, înainte de a se apuca de treabă. Terenul era abrupt, primul pas era terasarea, după care construcția. Reședința avea să fie luminoasă și simplă, cu vedere și multe terase spre mare. Regina iubea marea și liniștea peisajului de la Balcic. Spunea că vrea o construcție de suflet. În spatele castelului începeau grădinile cu plante exotice și flori rare care se vor aduce din toate colțurile pământului. Regina voia în capătul dinspre mare al parcului o capelă, un refugiu cât o cameră simplă, albă, în care să se reculegă în liniște, să mediteze, să-i fie inima mai aproape de Dumnezeu.

Prezentarea a fost un succes, au agreat ca Regina să vină periodic și să urmărească stadiul lucrărilor, iar pe parcurs să aducă și alte propuneri de îmbunătățire, a pus mult suflet în fiecare colț amenajat pe acest domeniu, iar capela a numit-o *Stella Maris*.

Se spune că în zidul de sud al capelei, într-o firidă, a pus o scrisoare, după care a supravegheat echipa de constructori și a așteptat să fie zidită. Apoi a pornit agale pe malul mării, murmurând cuvintele învățate pe dinafară, într-o șoaptă nemuritoare adresată valurilor.

° ° °

Dragă Maria,

Îmi doresc ca tabloul pe care l-am pictat în vară, aici, la Balcic să ajungă la tine. Ai fost pentru mine, cele câteva seri în care ne-am întâlnit, o rază de speranță că viața mea își va reveni la o normalitate după care tânjeam așa cum, în deșert, un om aflat la capătul puterilor visează la o gură de apă. Sunt sigur că mi-ai înțeles sufletul chinuit de amintirea războiului pentru că mi-ai spus că ai fost și tu acolo, că i-ai văzut și pe ceilalți.

Întâlnirea cu tine a fost un dar pentru care sunt recunoscător.

Dacă ai deschis această scrisoare, înseamnă că eu nu mai sunt aici și te rog să îmi promiți că în fiecare vară, pe malul mării, la Balcic vom vorbi în gând, atunci când vei privi ploaia de stele.

Îți mulțumesc pentru seara în care am văzut prima dată în viață stele căzătoare, pentru că ai acceptat să îmi pozezi pe stânci, în lumina apusului, pentru că mi-ai vorbit și mi-ai arătat că bucuriile simple și mici fac viața bogată.

*Cu bine,
Giovanni Serratore*

eseu

▀ Issabela COTELIN

Homo religiosus

Religia – o frază de dânșii inventată...

Stau câteodată și mă gândesc ce dureros de frumos trebuie să fi fost în zorii credinței creștine. Mă gândesc la puritatea acelor suflete simple, care se furișau pe lângă ziduri care, ca și azi, aveau ochi și urechi și își mărturiseau în taină, din om în om, o credință nouă, miraculoasă. Desenau apoi simbolul unui pește pe unde treceau, în semn de recunoaștere pentru alții ca ei... Încerc să mi-i imaginez și mă cutremur de simplitatea acelei credințe încă nealterate de nimic.

(Dar poate că așa a fost și când a răsărit iudaismul, prima credință monoteistă în ordine cronologică din lume – deși termenul propriu-zis, monoteism, a fost folosit pentru prima oară abia în 1660 de către filosoful englez Henry More, și asta pentru a diferenția monoteismul, considerați civilizați, de politeiști, recte primitivi. Poate că așa a fost și la apariția islamului, ultima și să sperăm că și cea din urmă religie a lumii noastre... Pește, stea cu șase colțuri ori semilună cu stea, omenirea iată că are aproximativ patru mii de ani de monoteism în spate și nu e încă – nici pe departe! – mântuită.)

Trebuie, așadar, să fi fost o can-doare spirituală extraordinară în acei primi credincioși în Dumnezeu proaspăt descoperit. O dorință pură de a arăta restului lumii, dovedită, ca și azi, coruptă și perversă până-n măduva oaselor, adevărul noii lor credințe. Era însă o luptă și asta. una teribilă și istoria ne învață că acolo unde e luptă curge sânge mult, iar sângele care a curs pentru un singur Dumnezeu, pe care fiecare îl numește cum vrea, este incomensurabil. Poate bisericile lumii să-și facă într-o zi, cândva, un bilanț sincer, eu nu mă încumet la un așa demers.

Eu, întorcându-mă strict la creștinismul nostru, îndrăznesc să mă întreb doar cum am ajuns de la *peștele* de atunci, de o naivitate acum emoționantă și *crucea* de mai târziu la *merțanul* de astăzi ca simbol al bunăstării creștinești. De la izbăvirile de atunci la *mântuirile* de azi, efectuate pe bază de taxă de botez, nuntă și înmormântare, toate *la negru* (negru, știți voi, culoarea inamicului de bază al bisericii, Îngerul izgonit din Rai, dar și a robelor clericilor, *sic!*). Cum am ajuns la număr fix de lumânări pe metru pătrat de gospodărie rurală ori la contorizarea like-urilor de *binecuvântare* pe Facebook? Sau,

și mai grav, la... *dacă nu dai share la 10 prieteni, vei păți ceva rău?*

Când ne-am apucat de consolidat ierarhii, când ne-am pornit a construi *cea mai cea* catedrală, moschee, sinagogă? Când, ce, cât am pierdut pe drum, ca să regăsim într-un templu, condus de un așa-zis *reprezentant...*? E, oare, drumul acesta (un drum trecut prin mari schisme ori cruciade, în comparație cu care matrapazlăcurile moderne ale bisericilor par totuși mizilicuri) drumul cel drept? Este el Calea, Adevărul și Viața...?

Când ritualul creștin a devenit rit? Când credința a devenit religie?

Când au apărut... *dânșii*.

Zei anteriori existaseră tot din nevoia de a ne închina unor forțe superioare care să ne ajute să ducem la (bun) sfârșit o viață nevolnică. Însă... la zei ca la noi, că doar noi i-am inventat. Cu alte cuvinte, n-au făcut, de fapt, nimic pentru noi, ba, mai mult, se băteau ei înșiși între ei și făceau copii din flori cu pământeni... Mare revelație trebuie să fi fost monoteismul în acea debandadă olimpiacă! Un monoteism care s-a dovedit și el, iată, un veritabil balaur cu trei capete. Noroc cu *dânșii*, un papă, câțiva patriarhi, niscaiva mari rabini, imami sau ayatollahi, fiecare având sub el, pe scara ierarhică descendentă, alți *dânșii*. Alți și alți cardinali, episcopi, șeici, leviți etc. (Aici se cuvine precizarea că numai creștinismul beneficiază de o centralizare care nu a adus totuși niciun beneficiu creștinilor.) Ca un fel de macro-sistem vascular al omenirii: câteva vene și artere mari, din care pornesc apoi la nesfârșit fel și fel de arteriole și venele, unite între ele prin (iarăși) fel și

fel de capilare, care... ș.a.m.d. Lanțul pare infinit, însă el se termină întotdeauna la om. Omul de rând, fără de care *dânșii* nu ar exista.

De-am sta să-i analizăm pe *dânșii* la bani mărunți (noi oricum atâta având, față de ei), ne-ar apuca apocalipsa. Să ne întoarcem puțin la Marea Schismă, fiindcă tot am pomenit-o. Orice manual de istorie ne învață că aceasta s-a produs din *cauze de ordin politico-religios și (...) dogmatice (historia.ro)*. Toată expresia asta seacă merită însă doar un zâmbet amar: unde e credința în toate aceste determinante? Orice copil întreabă *de ce avem două Paști* și orice adult normal ar vrea o singură sărbătoare... O utopie minunată, nu o dată pusă pe tapet. Însă îndrăznește a pătrunde cu mintea bietul om de rând ce tragedie antică ar fi o unire modernă între armata de subordonați ai Papei și cea a celor doi patriarhi? Dacă Bartolomeu, Papa și Kirill ar da mâna, cât(e) ar avea ei, oare, de împărțit? Căci averea bisericii (oricare dintre ele!) e o *taină bine păzită (capital.ro)*. O fi și sfântă, cine știe...

Dar să nu (mai) gândim așa complicat. Să rămânem la omul simplu, la care nevoia de credință este încă mare. Iar dacă credința e(ra) o stare intimă a omului, religia devine transpunerea acestei stări într-un sistem în folosul exclusiv al celor ce-l organizează, deoarece cu acest sistem ei adună masele de oameni, dau reguli și apoi le fac prețul. Iar dacă la scara celor trei mari religii e greu de vizionat o astfel de *geneză*, o putem face la scară mai mică, privind răsăritul, strălucirea și de multe ori apusul oricărei secte din lume. Se ia un *profet*

care promite *raiul* pe pământ și care, pentru buna funcționare a *raiului* promis, confiscă averea *enoriașilor* și creează simultan un subsistem de *sfinți* care să mănânce pe oricine până la el. Uneori, din nefericire, astfel de secte, legale în virtutea libertății omului de a alege..., se dovedesc mai amorale decât imoralitatea dovedită deja a religiilor de bază...

Și totuși, cu toate păcatele ei, e nevoie de religie până una-alta, așa cum e nevoie de tot ce se cheamă la ora asta sistem (politic, social, legislativ, religios..., tot un drac, *sic!*), deoarece, de bine, de rău, aceste sisteme ne țin pe o linie oarecare de plutire, să n-o luăm pe arătură în lupta noastră pentru o libertate care faptic nu există, dar la care e atât de fain de visat de pe canapeaua cu popcorn... Hai să ne închipuim că de mâine suntem liberi. Liberi ca pasărea cerului în coliviile noastre de beton. De mâine nu mai e *sistemu'*. Nu mai sunt regi, legi, președinți, directori și alți *sfinți* pământeni, iar noi nu mai trebuie să mergem la școală, la serviciu ș.a. După euforia primului moment, ni se va face foame, sete și altele. Vom năvăli în primul MegaImage, unde nu vor mai fi vânzători. Vom înșfăca de pe rafturi ce ne trebuie, o zi, două, trei. Apoi ce nu ne trebuie. Apoi vom face troc sau vom fura. Nu vom mai avea lumină, apă și alte utilități care actualmente provin din niște sisteme hidroenergetice naționale sau internaționale. Ne vom da în cap pentru orice, iar între timp ne vom fi (re)adunat în grupuri și ne vom fi (re)organizat în noi forme, în care unii vor porunci și

alții vor munci..., pentru că așa suntem...

Dar iar am mers prea departe. Să lăsăm literaturii și cinematografilei ce-i al lor și să ne întoarcem pe canapeaua de unde filmele apocaliptice ne vor părea dintr-odată *mic copil* pe lângă realitatea posibilă, sperând că mai e mult până ca, vorba lui Cioran, *praful să se aleagă de această lume, cu toate legile ei eterne*. Iar realitatea actuală e că toate aceste sisteme, colaborând între ele, țin în frâu turmele de credincioși aferente. Cu mici sau mari scăpări și de cele mai multe ori la limită, rău e cu *dânșii*, dar ar putea fi și mai rău fără *dânșii*. Pe cale de consecință, până la ieșirea din matrice, omul inițial credincios s-a adaptat în timp, el devenind un *homo religiosus* desăvârșit, asemănător în mare parte, în calitate de oaie, păstorului său, în virtutea altui proverb cunoscut: *să faci ce face popa, nu ce zice popa* (sau era invers...?).

Homo religiosus modern este, altfel spus, un om aplecat. Ori de vicii la figurat (viciosul), ori de prejudecăți la propriu (rigidul), dar aplecat. Primul, viciosul, este convins că, dacă face niște mătâni fără substanță sau o *donăție* substanțială, poate să-și perpetueze viciul la infinit, pentru că va fi iertat nonstop și va ajunge tot în Rai. Unde mai pui că pe unii îi așteaptă acolo câteva zeci de fecioare, de parcă n-au pângărit destule în viața profană... Dar să nu intrăm în astfel de amănunte – suficient că respectivii au grijă ca, până la cel promis, să-și facă propriul rai aici, jos, pe pământ, cu mijloace prea pământene. Celălalt, rigidul, este, de regulă, un amărât crescut de mic în

dogme din care nu ar putea ieși decât cu o educație pe care nu are cine să i-o ofere. Cum se poate întâmpla ca firea lui să contravină dogmelor respective, dar să nu poată depăși această contradicție cu sine ori cu societatea în mod amiabil, rigidul are mari șanse să devină un habotnic veritabil. (Circulă pe internet un videoclip care ilustrează perfect acest bigotism: un câine slăbănog rătăcește în curtea unei biserici, printre coșurile cu bunătăți ce așteaptă în cerc să fie sfințite, iar cei de pe margine dau disperați cu piciorul în animalul hămesit... Să nu le *spurce* mâncarea, pesemne. *No comment*, vorba dacului modern...)

Dar mai avem o subspecie nouă și bizară de *Homo religiosus*, adușă de vântul civilizației care a ridicat palate în deșert și a născocit Inteligența Artificială. Un *Homo religiosus* contemporan, caracterizat printr-un cont (două, trei...) pe o rețea socială la modă, din umbra căruia păstorește o turmă de credincioși virtuali gata oricând a scrie un *Amin* sau *Doamne-ajută* sub o postare a lui – turmă pe care o întreține, cum spuneam, cu felurite binecuvântări (*Mulțumiri Domnului pentru cafeluță...*) sau amenințări (*Trimite urgent la 10 prieteni...*). Nu știi, ce-i drept, dacă e bot, robot sau om...

Și totuși, după părerea mea, premisa acelei salvări pe care Cioran nu o vedea *nici în existență și nici în neant* există. Ea constă în trezirea individuală – neapărat individuală – a omului care, odată trezit cu adevărat, nu va mai avea nevoie, în sfârșit într-un mod benefic lui însuși, de legi, sisteme și alte lucruri artificiale pentru a

trăi mult și bine cu el și cu alții. Iar pentru asta ar fi suficientă respectarea celor zece porunci pe care le recităm papagalicește la orele de religie ale lumii ori le bolborosim cu prefăcută evlavie la slujbele periodice. Zece porunci care, nici mai mult, nici mai puțin, sunt unele și aceleași în Biblie, Coran și Tora. Acest infim, dar esențial amănunt mi se pare atât de cutremurător ca atare încât nu știu ce ar mai fi de adăugat și nu înțeleg de ce e nevoie de atâta circ și pâine colective pentru a merge pe drumul individual al mântuirii.

Despre Dumnezeu... nici n-ar trebui să se vorbească în gura mare. Nu e nevoie de cupole magnifice sub care să-i răsune numele. Nici de jertfe din care să curgă sânge autentic sau simbolic. De războaie în numele Lui nici pomeneală. Doar să se creadă în El și atât. Însă între smerenia unora și trufia altora e încă o distanță ca de la cer la pământ.

Religie e când dai cu piciorul în câine. Credință e când îi dai din mâncarea ta.

▀ Alin Aurelian VASILIE

Despre pierderea botezului

Satana este plin de viclenie, iar în zilele noastre, acesta și acoliții săi, au pus la cale un sistem pământesc, o societate, în care e posibil ca oamenilor ce doresc să facă parte din ea, în calitate de cetățeni, să li se ceară să-și lepede Botezul de creștini și să accepte botezul Satanei. Dumnezeu ne-a Botezat cu nume, Diavolul ne botează cu numere. În societatea de astăzi nu poți face (aproape) nimic fără actul de identitate și, în general, fără acte. Nu poți să te angajezi cu forme legale, nu poți să-ți plătești taxele și impozitele, iar astfel nu poți să mai deții nimic, nu mai ai asigurare medicală etc. Numai că e posibil ca acele acte să ne apropie de Satana și să ne îndepărteze de Dumnezeu. Nu este exclus ca Satana să ne pună în față, așa cum I-a pus și Mântuitorului, pâinea în schimbul sufletului: „În ispita primirii noilor acte cu cod de bare în care sunt înscrise trei cifre de șase, se întrevede alegerea mistică a crucii, adică a credințioșiei lui Hristos, sau a pâinii care este închinarea la satana. Dacă vă considerați creștini după credință, dar purtați act drăcesc care arată că îi aparțineți lui, atunci ai cui sunteți?

Nu puteți fi slugi la doi domni! Și nu este unire între Hristos și satana (...) Marele stareț al vremurilor noastre Paisie ne preîntâmpina: Cine va primi buletin nou cu cod de bare sau cartelă cu trei de șase, cu numărul de identificare, acela va pierde harul lui Dumnezeu și în el se va sălășlui energia drăcească. Aici satana imită botezul. Biserica îl botează pe om în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, și îi dă numele unui sfânt. Satana îl botează sau îl însemnează pe om cu numele lui antihrist, trei de șase, și-i dă omului nume din cifre – număr de identificare – număr mort. Este foarte important! Fiți vigilenți! Nu acceptați aceste acte! Aici este capcana! E împotriva conștiinței creștine (...) Un mare stareț al timpului nostru mi-a vorbit despre acei oameni care vor accepta actele cu cod de bare și cu număr de identificare: ei nu numai că vor pieri, ci chiar aici, pe pământ, Domnul îi va nimici prin război”¹.

Când omul merge să își facă buletinul (cartea de identitate) el semnează ca identitatea sa să devină legată de un NUMĂR (CNP - COD NUMERIC PERSONAL). Nu este doar

¹ Stareții, *Despre vremurile din urmă*, Editura Petru Vodă, 2007, pp. 29, 30, 31.

un număr, ci este un COD, adică în acel număr lung este codat ceva anume și se pune întrebarea dacă nu cumva este codat numărul Fiarei din cartea **Apocalipsei**: 666. Omul primește la naștere un NUME, iar identitatea sa este legată de acest nume. Omul este botezat cu un nume și întru numele Prea Sfintei Treimi în cadrul tainei Botezului creștin. Ceea ce e scris în ceruri sunt NUMELE oamenilor: „Dar nu vă bucurați de aceasta că duhurile se pleacă vouă, ci vă bucurați că numele voastre sunt scrise în ceruri”². Identitatea omului este legată de numele său: „Ce este omul se cunoaște după numele care i s-a dat deja; și el nu poate să se judece cu cel ce este mai tare ca el”³. Un număr în loc de nume primeau, în trecut, sclavii și deținuții. Numele, dacă este înlocuit cu un număr sau chiar un nume înlocuit de alt nume, poate fi folosit ca operație magică ce exercită o anumită influență de tip spiritual asupra acelei persoane căreia i se schimbă numele de către un manipulator: „De exorcisme și de practicile magice se leagă și onomatologia ezoterică egipteană, căreia trebuie să-i acordăm o atenție deosebită. Într-adevăr, numele purtau în ele o încărcătură magică bine cunoscută, chiar de romani care spuneau nomen (est) omen, numele este o prezicere. Pentru egipteni numele erau legate îndeaproape de chipul, de imaginea unui om. Așa cum imaginea este o realitate percepută vizual, tot

așa numele era o realitate auditivă, aflată în conexiune cu o putere care împingea la bine sau la rău pe purtătorul său. Tot ce există are un nume, iar numele aparține esenței lucrurilor, în vreme ce chipul, imaginea este doar un simulacru al lucrului real. De aceea, în mitologia egipteană gândirea și mai ales pronunțarea, rostirea numelui erau un act creator”⁴.

Cel care numește pe cineva sau ceva este cel care leagă în mod magic și ia în stăpânire omul sau obiectul numit. Același lucru s-a întâmplat și în cazul lui Adam care a numit toate viețuitoarele, iar astfel a putut stăpâni peste ele. Putem vedea în episodul **Genezei** și o profeție. Există cel puțin o religie unde oamenii, ce nu sunt din religia respectivă, sunt considerați asemenea animalelor. Această idee, deosebit de controversată, apare în mai multe locuri din **Talmud**, dar și în **Tora** și în **Noul Testament**. În capitolul al zecelea al cărții **Faptele Apostolilor**, Apostolul Petru are o viziune în care un vas plin cu tot felul de animale coboară din cer la pământ, iar un glas îi cere lui Petru să taie și să mănânce din aceste animale, dar Petru refuză de trei ori, motivând că acele animale erau necurate. Glasul îi spune lui Petru să nu mai numească acele animale necurate pentru că Dumnezeu le-a curățit. Imediat după această viziune, sosesc la Petru solii romanului Corneliu, care îi cer lui Petru să vină

² Luca 10:20.

³ Eclesiastul 6:10.

⁴ Constantin Daniel, *Cultura spirituală a Egiptului Antic*, Editura Cartea Românească, București, 1985, p. 385.

în casa romanului Corneliu pentru a propovădui Evanghelia.: „A văzut cerul deschis și un vas ca o față de masă mare, legată de cele patru colțuri, coborându-se și lăsându-se pe pământ. În ea se aflau toate animalele cu patru picioare și reptilele pământului și păsările cerului. Și un glas i-a zis: Petru, scoală-te, taie și mănâncă!. Nicidecum, Doamne, a zis Petru, căci niciodată n-am mâncat ceva întinat sau necurat. Și glasul i-a zis a doua oară: Ce a curățit Dumnezeu, să nu numești întinat (...) Pe când Petru nu știa ce să creadă despre înțelesul viziunii pe care o avusese, iată că oamenii trimiși de Corneliu, întrebând de casa lui Simon, s-au oprit la poartă (...) Știți, le-a zis el, că nu este îngăduit unui iudeu să se unească sau să vină la unul dintre străini; dar Dumnezeu mi-a arătat să nu numesc pe nici un om întinat sau necurat”⁵. Este cât se poate de clar că străinii (cei de altă religie) pentru Apostolul Petru, care încă se considera iudeu, erau înfățișați ca niște animale necurate. Profeția pe care ne-o transmite episodul numirii animalelor de către Adam, poate fi interpretată în sensul că la sfârșitul timpului (sau, pentru unii, în era mesianică), va exista un anumit popor ce va lua toate celelalte națiuni în stăpânire și le vor da nume, exercitând, astfel, un control magic și o dominație asupra lor. Oamenii merg să își facă buletine, iar odată cu buletinul primesc un CNP unde ar putea fi codat numărul 666. Acest număr, 666, este numărul în aur pe care îl

primea Solomon de la toate popoarele ce-i erau supuse: „Greutatea aurului care venea lui Solomon în fiecare an era de șase sute șazeci și șase de talanți de aur”⁶.

Cel ce cunoaște originea, cel ce cunoaște numele, cel ce numește, este cel ce are puterea, cel ce stăpânește, cel ce domină: „Vedem așadar că istoria povestită de mit constituie o cunoaștere de ordin ezoteric, nu numai pentru că este secretă și se transmite în cursul unei inițieri, dar și pentru că această cunoaștere este însoțită de o putere magico-religioasă. Într-adevăr, a cunoaște originea unui obiect, a unui animal, a unei plante etc, înseamnă a dobîndi asupra lor o putere magică, mulțumită căreia reușim să le dominăm”⁷. De asemenea, și în **Biblie** întâlnim aceeași idee a puterii magice prin cunoașterea sau rostirea numelui: „El cheamă pe toate pe nume; așa de mare e puterea și tăria Lui, că una nu lipsește”⁸. Ni se spune destul de clar că trebuie să avem mare grijă de numele noastre pentru că acestea sunt mai de preț decât cele mai strălucitoare comori: „Ai grijă de nume, că acesta-ți va rămâne mai mult decât o mie de comori mari de aur”⁹.

În zilele noastre se întâmplă un fenomen și mai îngrijorător. Sunt introduse acte de identitate electronice cu cip. Despre aceste acte cu cip ne-a avertizat părintele

⁶ 1 Împărați 10:14.

⁷ Mircea Eliade, *Aspecte ale mitului*, Editura Univers, București, 1978, p. 15.

⁸ Isaia 40:26.

⁹ Înțelepciunea lui Ben Sirah 41:15.

⁵ Faptele Apostolilor 10:11-15, 10:17, 10:28.

Iustin Pârvu, dar și alți părinți, să nu le luăm cu niciun chip. Dacă prin actele obișnuite, fără cip, se face o alegere mistică și i se deschide Diavolului ușa sufletului, prin actele cu cip, Diavolul deja acționează asupra omului. Prin colectarea datelor biometrice, omul poate fi urmărit mult mai ușor, iar prin tehnologie mintea sa va putea fi influențată. Mai mult decât atât, pentru a-și face un astfel de act, li se cere oamenilor să-și pună degetele mâinii într-un loc anume pentru a le fi luate amprente. Noi trebuie să avem grijă de mâinile și de frunțile noastre pentru că după cum este scris în cartea **Apocalipsei**, în timpurile din urmă se va pune pe mână și/sau pe frunte un semn ce este semnul fiarei: „Și face ca toți, mici și mari, bogați și săraci, liberi și robi, să primească un semn pe mîna dreaptă sau pe frunte și nimeni să nu poată cumpăra sau vinde fără să aibă semnul acesta, adică numele fiarei sau numărul numelui ei”¹⁰. De asemenea, Sfântul Paisie ne spune că acest semn se va pune prin vaccin sau prin raze laser: „Acum iarăși a apărut o boală pentru care au găsit vaccin care va fi obligatoriu, dar ca să-l facă cineva va trebui să se lase pecetluit. Câți oameni sunt deja pecetluiți cu raze laser, unii pe frunte și alții pe mână! Mai târziu, cel care nu va fi pecetluit cu numărul 666, nu va putea nici să vândă nici să cumpere”¹¹. Același părinte ne spune că semnul acesta, ce se va pune

pe mână sau pe frunte, nu va putea fi văzut cu ochiul liber: „Pe de altă parte vor începe să se facă reclamă sistemului perfect, pecetluirea cu raze laser a numărului 666 pe mână sau pe frunte, care nu va putea fi văzut cu ochiul liber”¹². Nu ar fi exclus ca, sub pretextul luării amprentelor sau a scanării, oamenilor să li se pună pe mână semnul fiarei cu raze laser, iar acest semn să nu poată fi văzut cu ochiul liber.

Mass-media încearcă să manipuleze oamenii prin reclamă și prin ideea unei simplificări în ceea ce privește actele și administrația, să accepte aceste acte electronice cu cip. Nimeni nu vorbește despre pericolele ce decurg din acceptarea acestor noi buletine. Mai mult decât atât, statul încearcă să reducă la tăcere orice voce încearcă să avertizeze lumea cu privire la pericolele ce decurg din acceptarea acestor acte electronice. Cu toate acestea, am fost avertizați asupra pericolului cu mult timp în urmă. În cartea **Dictatura biometrică** putem citi următoarele lucruri despre aceste acte cu cip: „La începutul acestui an viața societății românești a fost tulburată de știrea introducerii actelor de identitate biometrice. Acestea diferă de actele de identitate de până acum prin încorporarea unui cip electronic de tip R. F. I. D. – dispozitiv de identificare prin unde radio – care conține informații personale, între care imaginea facială și amprente. Cipul devine astfel elementul esențial de identificare a fiecărei persoane (...) Coșmarul tu-

¹⁰ Apocalipsa 13:16-17.

¹¹ Sfântul Paisie Aghioritul, *Semnele vremurilor din urmă*, Editura Egumenița, 2013, p. 41.

¹² *Ibidem*, p. 48.

turor ar fi ca aceste date să poată fi accesate de la distanță, prin echipamente electronice cu ajutorul frecvențelor radio (R. F. I. D. – Radio Frequency Identification Device), fapt care ar duce la o încălcare clară a dreptului la intimitate al persoanei. Practic, fiecare purtător de pașaport cu date biometrice ar deveni vizibil în domeniul undelor radio, oriunde s-ar afla, fiind astfel posibile abuzuri prin urmărirea semnalului în scopul urmăririi unei persoane pas cu pas (...) Cipurile cu R. F. I. D. sunt deja folosite pentru animale iar pașaportul și cartea de identitate cu R. F. I. D. este absolut similar cu cipul R. F. I. D. de la animale¹³.

Ceea ce se dorește, de fapt, este crearea unui sistem electronic mondial prin intermediul căruia o mână de oameni să poată să exercite puterea și controlul asupra tuturor celorlalți oameni. Acesta este motivul pentru care statele încearcă să convingă oamenii să accepte actele electronice, digitalizarea, acordul Schengen etc. Cei mai mulți oameni nici măcar nu știu ce prevede acordul Schengen, dar se bucură că pot circula în mod „liber” dintr-o țară în alta. Din moment ce ești sub control non-stop, este clar că nu mai este nevoie de un control suplimentar la vamă: „Acordul Schengen este acel cadru teoretico-legislativ prin care este dată acum posibilitatea juridică a culegerii de informații despre cetățenii popoarelor, devenind

marginale toate articolele fundamentale ale tuturor Constituțiilor europene care, în conformitate cu Carta europeană, arătau respect față de libertatea privată și personală a cetățeanului. Se desființează deja dezvoltarea în libertate a personalității umane. Este așadar un sistem care permite unora să exercite o urmărire electronică mondială și un control la nivel personal”¹⁴. Acest sistem polițienesc de urmărire și control non-stop are nevoie de buletine electronice și de colectarea datelor biometrice ale tuturor oamenilor pentru a-i prinde pe toți în acest sistem: „Ideea coexistenței pașnice a popoarelor Europei, în fapt, se transformă în crearea unui stat polițienesc unitar cu un sistem puternic de control. Conducătorii Uniunii Europene au nevoie de cartelele electronice și de pașapoartele sistemului Schengen, fiindcă numai prin ele e posibil accesul direct la informația despre fiecare”¹⁵.

¹³ *Dictatura biometrică*, Fundația Petru Vodă și Asociația Civic Media, Botoșani, 2009, pp. 88, 111, 146.

¹⁴ Ieromonah Hristodul Aghioritul, *La apusul libertății*, Editura Sophia, București, 2016, pp. 65-66.

¹⁵ Stareții, *Despre vremurile din urma*, Petru Vodă, 2007, p. 259.

raftul cu cărți

▀ Florian COPCEA

**Teodor Preda: ipostazele
vocilor poetice**

Poezia lui Teodor Preda are drept model, hotărât lucru, un ritual subtil de reproducere convențională, dinăuntru în afară, a unor trăiri emoționale, profunde, antrenate paradigmatic într-un proces de comprehensiune insolit, înțesat cu viziuni embrionare, bogate în fantasmă și virtuții expresive, specifice prozodiei (post)moderne.

Transfigurând în rostire semnele unor ambiguități alchimice topite în verb, poetul, „cu ajutorul metaforei vrea să refacă unitatea, armonia pierdută a existenței” (Eugen Simion, *Scriitori români de azi*, vol I, Editura Cartea Românească, 1978, p. 244), și să se detașeze net de manierismul literar desuet, de care poate fi greșit învinovățit la o rapidă/subiectivă lectură a creațiilor ce îi configurează opera. Calea lui de ieșire de sub magnetismul tiparelor la care aparent a aderat se plasează legitim, observăm, dincolo de lirismul canonic, evidențiat prin această poziționare intenționalitatea sa funciară de a aspira la standardele curente, în vogă. O presupusă impresie, ce trebuie respinsă din start, că Teodor Preda nu ar explora îndeajuns resursele lim-

bajului liricii postmoderne și că nu este înregimentat contingentului, este falsă, întrucât întreaga sa poetică abundă, implicit, de elemente și structuri estetice novatoare. Desigur, ispita *de-liricizării*, chiar dacă l-a încercat pe alocuri, nu i-a îngăduit să se lase pradă tentațiilor, motiv pentru care a pariat încrezător pe „vocile” desăvârșite ale (ne)tăcerii gândului pus în situația, cum sugera T.S. Eliot, să transgreseze cuvântul tăinuit prin chiar ființa lui, resemnificându-i sensul și puterea de fascinație între *poesis* și *poiein*. Fenomenul provocat peremptoriu de manifestările ontologice, totalmente reconvertibile, *ale vorbirii interioare*, are capacitatea de a literaliza, ludic, misterul, de a-l întrupa în vers în spectaculoase imagerii, fapt care ne obligă să-i interpretăm corect tendința de a nu ne dezvălui imanenta proximitate a tot ce indică *un sine legitimat* și prin ficțiune. *Personajul liric*, suprapus peste un *alter ego* auctorial, ne recomandă, așadar, o modalitate neobișnuită de sondare atât a lumii lăuntrice încă nerelevante, cât și a celei neascunse, vizibilă adică. Prezența poetului, simțită cu acu-

itate în sugeratele ipostaze ale lui *eu* și ale lui *celălalt*, generează voci vii, perceptibile, înzestrate organic cu har și dar, în măsură să germineze armonios logosul. „Dacă autorul nu și-ar vorbi niciodată lui însuși, aserționează T.S. Eliot în *The Three Voices of Poetry*, rezultatul n-ar fi niciodată poezie, chiar dacă poate fi o retorică măreață; și o parte din plăcerea pe care o simțim citind marea poezie este aceea pe care ne-o procură faptul de a surprinde cuvinte ce nu ne sunt destinate. Dar dacă poemul este scris exclusiv pentru autor, va fi un poem într-o limbă secretă și necunoscută; și un poem ce ar fi rezervat autorului său n-ar fi un poem”.

Ceea ce impresionează cu deosebire în „arătările” lui Teodor Preda este originalitatea cu care spiritul rostitor, în diversitatea de accepții, își leapădă la garderobă măștile, lăsându-și la vedere adevăratul chip, în scopul firesc de a-l diviniza. Succesiunea diferitelor frământări, deși fragmentează pe alocuri discursul, provoacă, substanțial, emergența poeticității. Tocmai pe efectul cognitiv al intimității lirice se bazează relevanța registrului creativ, previzibil în simplitatea lui formală. Într-un asemenea context de etalare al modului inedit în care Teodor Preda se infiltrează în propria poezie, se poate argumenta ideea că avem de a face, *in actu*, cu o însuflețire în text a cuvintelor, privilegiind categoric erosofia tuturor *ego*-urilor pe care, prin reificare, le supune permanent exorcizării. Din perspectiva travaliului revelat,

creatorul poate fi considerat un iconoclast destul de consecvent în *(de)construcția* irealităților fantasmatică, dar și posibile, ale lumii din a cărei magmă ideatică poezia, în termenii aproximativi ai lui Baudelaire, își trage seva, iar „imaginația trebuie să o digere și să o transforme”. În consens cu aceste imperative, copleșit fatalmente de dorința faustică a aspirației creării unui *diegesis* numai al lui, lirosorul își lasă imaginarul implicat în jocul descripțiilor confesive. Trebuie să recunoaștem imediat, acestea din urmă însumează toate atuurile discursivității postmoderne, pendulând simptomatic între poezia reflexivă și poezia tranzitivă.

Volumul *Oasele timpului* (2005), axat pe o explorare recurentă, de tip nichitastănescian, a spațiului sinelui, anticipează menhirele enigmatice ale obsesiilor figurate atât de viziunea suprarealistă a simbolurilor vieții și ale morții, cât și de iminenta prezență a oniricului: „Visul mă-ndeamnă adesea să strâng/ Dintr-un trecut ce acum e departe/ Toate privirile triste ce frâng/ Timpul comun în clipe deșarte// Clipa ce vine e semnul din-tâi/ Cel ce mai rabdă spaimele-n-cinse/ Semnul de moarte ce nu știi să-l spui/ Și care adesea te caută-n vise// (...) Iată , îmi spui, sublimul e-n prag/ Și-n el vei clădi măreția privirii/ Prin suferințele ce-n tine-s șirag/ Fructele magice, speranța iubirii” (*Fructele magice*), și: „Tainele din înalturi se-adună/ Și în tăcere se afundă-n mare/ Imaginației amplă cunună/ Și-n așteptările răs-

colitoare// Așteptările pentru cine sunt?/ Adâncului la ce-i folosesc?/ Ce reclădesc prin noul încânt/ Când uneori doar în sine-l rostesc?// Suprafața apei acoperiș de stele/ Sub care lumina plănuiește febril/ Cum să-nvățăm să-nnobilăm o vreme/ Imersiunea visului, adâncul său subtil" (*Imersiunea visului*); sau: „Imagini ca niște alge/ ce ne sufoacă/ în drumul lor spre abundență/ și ordine absolută/ spre lumină/ Mi-e milă de-ntuneric/ când este speriat/ de o lampă spartă/ Nu mai contează/ decât gingășia unei mâini/ ce caută forme/ cu moliciuni și adâncimi de vis/ în timp ce ochii explodează în imagini/ împingând universul/ spre expansiunea/ interioră a emoției" (*Caleidoscop*).

Actul de producere a creației, merit să mitizeze Poezia, numită de Heidegger un sacru „glas al ființei”, prefigurează în esența lui elocutorie forța demiurgică a învingătorului fără complexe în fața temerilor ființei lirice. Acest har al poetului de a extrage exuberanța rostirii din tainica „pivniță” a conștientului, indică, în cartea *Crinul galben* (2006), interferența magicului cu scriitura, și nu în ultimul rând contingenta *text-lume*: „Și poezia ca tot ce există/ e spirit în vremelnicie/ subiectivism și superbă seninătate/ sau trecere-n neîmplinire/ cu libertatea ce ne părăsește/ Esența ei topește/ seriozitatea efemeră/ a unui surâs de-adolescentă/ Alunecare peste lucruri/ în plutire și visare/ și mereu desprinderi/ de ce credem noi că poate fi/eternitatea/ Eternitatea/ secunda rătăcită/

ce-și caută fragmentul/ din poem nescris/ Un salt de căprioară/ peste o culme/ și-o piatră căzută/ în hăul amintirii/ Frison și bucurie.../ Poemul?" (*Poezia*), și: „Învață să străbați timpul lor prin îngustimea străbaterii/ ți-ai potrivit o haină cu două numere mai mare/ o haină lejeră de gală/ absolut acordată cu intenția ta premeditată de-a șterge/ cu mânecile lungi și demodate praful de pe inimile lor/ muribunde și întristate de zădărnice/ așa ai crezut tu că vei putea da un spectacol (mărunt-obscur în supraviețuire)/ pentru grămada aia de nenorociți/ îmbogățiți pe seama lașității și ignoranței voastre/ ce la vamă vor părăsi ce-au adunat aproape înecați/ tu ești poetul timpului obscur ce își jertfește-o/ zi din existența-i efemeră/ ca exercițiu-al lui de moarte-adevărată" (*Poetul timpului obscur*); sau: „Ce poate fi un poem?/ Ce-nseamnă?/ Imagini frunze căzute/ Pe apa unui flux?/ Ce intuiește?/ O satisfacție solitară?/ Mereu pe jumătate/ (Neterminat ca viața?)/ Ca forfota de gară/ În graba de a prinde/ Ultimul sentiment!// Când am să obolesc / Prietene/ Să privești azurul/ Acolo unde imensitatea/ Cu sine se înnobilează/ Timidă sugerare/ Lângă jeraticul realității/ Pentru memoria/ Ce ne aduce cu întoarcerile sale/ În fața puștilor de sfială/ Poemul -/ O rupere de nori/ Pentru ca soarele/ Să te privească/ Și în amurg/ Să te vindece/ Cu aduceri aminte/ Sugerate" (*Poemul?*).

Sentimentul neantului, spaima de absurd și de cutremurătoarea trecere ireversibilă a timpului subli-

mează, în spațiul poeziei lui Teodor Preda, realitatea în imagini, deseori tragică, a existenței ilustrată cu semnificații livrești. Alături de cele arătate cartea *Copacul firii noastre* (2007) este un argument. Aici eul poetic, afectat de himera vremelnice, reclamă o irepetabilă criză de identitate pe care, instinctual, o convertește în oglindiri purtătoare de afecte și alegorii explozive: „eu sunt visul uitat de dimineată/ și ziua întreagă-s pasăre rănită/ iar marginea ce limitează-o vină/ e tot ce mi-ar promite o iubită// în faptul rușinos vegheat de-un înger/ delictul pare-a nu mai fi posibil/ și tot ce-i vag e chipul fără noimă/ ce ziua-i serios și strașnic verosimil// trecutul a sporit umbra banală/ și prin tăceri imensul l-a ascuns/ iar sensul vag ce vine din afară/ e profunzimea lui de nepătruns” (*Sensul vag*), și: „prin rana din sânge prin rana de seară/ pământul își numără morții de-o vară/ un om se ascunde în casa de noapte/ și-ascultă durerea ce vine prin șoapte// în inimi bătăi ce-apropie o undă/ cenușa din lemn visează o umbră/ suflet atingi și iubiri în tăcere/ câinii mei dragi alung-o durere// lumina-n fereastră o rană de-a mea/ timpul în mine mai vindec-o stea” (*Timpul în mine*); sau: „iarba prin mine azi a crescut/ trecutul meu astfel s-a făptuit/ o împlinire a sensului slab/ oglinda în sine perpetuu popas// desfigurat în ochii mei plini/ golul din mine e ochiul divin/ ce mă ascunde prin aerul grav/ luminii să-i fiu unic răgaz” (*Iarba prin mine*).

Discursul liric al lui Teodor Preda, devenind mult mai comprehensibil în volumul *60 poeme de popas* (2008), lasă sentimentul unei impresionante/ireversibile decantări al subconștientului într-un dicteu automat. Chiar și așa, evitând să submineze gândirea, el nu se lasă ademenit în spirala clișeeleor lexicale neracordate la exigențele postmodernismului și, cu o oarecare subversivitate, se decide să poetizeze și mai abitir cu o înverșunată ingeniozitate, articulând o necondiționată stare de creație, anxietățile timpului care, *volens-nolens*, avansează forme caracteristice de *catharsis*. Rememorările sale, provocate de patimile care împing timpul paradiziac în subsidiar, se întrupează, după modelul colajelor, în ambigue imagini mitice și, fără echivoc, în sugestive deschideri ontologice: „la un ceas după moartea mea/ aş vrea să ningă/ și fulgi mari să cadă/ precum ușurința unui poem în transă/ precum unduirea aerului/ după ce ai mângâiat obrazul iubitei/ în noaptea primă nupțială/ sau precum dragostea/ când se-ngână în tine prima oară/ la marginea nemărginirii (*Zăpada ce ne împreună și ne-așteaptă*), și: „Orice poate fi uitat/ când ne căsăpește Timpul/ în ușurința vântului/ ce răsfiră frunzele/ peste Jiul meu/ Și-n mine adoarme/ o nesiguranță de-a sa/ ca vadul său din fiecare an/ eternă transformare/ spre marginea noastră de lumină” (*Prin mine curge un râu*); sau: „Va veni ziua în care vei învăța/ cum să-ți descrii Moartea/ culoarea ei gustul ei mis-

terios/ dar mai ales proverbiala sa răbdare/ ce a făcut din tine-un răsfățat/ sub talpa piciorului/ ce te va face să luneci/ peste timpul său în veci" (*Fără hotar și vârstă*).

În mod clar, puterea de seducție a poeziei lui Teodor Preda rezidă, firesc, prin încifrarea recognoscibilă a sentimentelor și, într-un regim al picturalului expresiv, prin lava intens incandescentă a cuvintelor care, în orice împrejurare, au căderea de a redimensiona actul creator. Motivele predilecte (*timpul, umbra, moartea, viața, eternitatea, uitarea, iubita, oglinda, visul, plânsul, haosul, tăcerile ș.a.*), în jurul cărora autorul își țese consistent, vers cu vers, în volumul *Exilul lăuntric* (2010), propriul său cosmos, pe de o parte intensifică vocile, iar pe de altă parte le infuzează generos cu rezonanțe, protejându-le de o eventuală retorică narativă în exces: „ca să înduioșezi pe cineva/ este suficient/ să mori într-o haină de gală/ pe treptele de marmoră/ ale unei gări singuratice/ ce-și îndreaptă călătorii/ spre nicăieri/ și parfumat de propria ta năucire/ să faci un semn cu mâna/ nedefinirii" (*Armonia propriului neant*), și: „ni se întâmplă ceva tot timpul/ pentru că ne îngrijorează/ Neantul./ ei, da/ acolo trebuie să spunem câte ceva/ pentru că am avut clipe destule/ aici/ trimise de sus/ în aparenta lor netrebuință./ și ce-am făcut cu ele?/ le-am rătăcit prin noi zadarnic!?" (*Ce ne îngrijorează*); sau: „clipa-n depărtări/ nu ne mai desparte/ cum de-aș fi uitat-o/ când eu îi sunt

parte?// (...)/ Timpul ei din mine/ nu mai vrea să plece/ blândețea-i nepusă/ prin el mă petrece// mâna ce-o strângeam/ azi mă urmărește/ umbra-i de sub pleoape/ în vis mă păzește" (*Umbra de sub pleoape*).

În *Dincolo de transparențe* (2014) poezia se condensează grație senzațiilor, stărilor și mirajelor depistabile în interacțiunea concretului cu fantezia, fapt susținut de mărturisirea verslibristă: „imaginiile mele/ sunt răspândite peste tot" (*Holografia noastră*). În planul expresiei poetice, se dovedește, avatarurile postmodernității sunt substituite cu propensiunea unei elocvențe favorite, indicând teme iurile înnoite ale unui ludism predictibil. În ultimă instanță, „stările ce nu mă agreează/ nu le descriu/ deoarece imaginile ne sunt jefuite/ și timpul/ improvizează un alt mit printre oameni" (În acvariu). Meșteșugul convertirii trăirilor în mit divulgă intenția autorului de a-și lăsa creația pe prim-plan, el preferând să se retragă „antigravațional" și temerar, „fără busola timpului" (*Singurătatea capabilă de orice abandon*) în „mijlocul lucrurilor pline de contur" (*Lumina dioptriilor*) ale imaginației „ce-i vindecă orice rană a sufletului" (*Cortina focalui*) și se dăruiește total elanului demiurgic: „moartea ne caută promițându-ne certitudini/ și admiră ochii luminoși/ din oglinzile sufletului/ ce nu și-au pierdut argintul// lumea amintirilor/ e marea ce spală picioarele morților/ și le cuprinde cu înfrigurarea ei de apă rece/ în eternitate// acolo este imagina-

ția și curajul/ logica plină de imagini conjuncturale/ ce ne învață să privim interiorul/ să vedem cât de mult au ruginit oasele/ și cum ne-au părăsit speranțele/ pe cine am trădat cu ipocrita noastră mândrie/ ah ce-am făcut/ cu prospețimea de altădată/ timpul trece călare alături de noi/ și trimite ocheade morții/ sugerându-i să nu ne grăbească” (*Ocheadele timpului*), și: „era o vreme/ când amintirile veneau din viitor/ mesaje nelămurite/ de care ne era drag pentru că oricum/ primeam ceva/ luna era virgină/ iar peste zi/ soarele era regele său dogoritor// înghețul ne părăsea plângând/ semn că eternitatea și-amintea de noi/ lăcrimând abundent/ pentru fiecare existență dezghețată” (*Delicata izbândă*); sau: „lumina e calul troian din privire/ ce întreține străluciri subiective/ și interjecții luminoase/ oamenii dau pomană/ suspinului și delicateții/ înaintea alegerii unui parcurs/ ce ar dori să-i salveze// întoarcerile sunt aceleași regrete/ răsucite pe axe cardinale/ cu geometrii variabile/ și unghiuri relaxate// ne destrămăm egocentric/ aproape indecent/ pentru a ne exploata/ conștiința fragmentată// ah, toate/ sunt în ce trebuiau să fie/ împrăștieri/ în miliarde de cioburi/ cu reflexii sugerate” (*Reflexii sugerate*).

Temele alternează în fluxul și refluxul discursului liric, insolitând sensul oricărui gest de deciptare a înțelesurilor și sensurilor tainice ale netăcerilor absorbite dinlăuntrul sufletului, permanent înălțate pe scena spectacolului imagistic

pentru a le justifica articulațiile a căror semnificație este premergătoare exercițiului inițiatic. Și în volumul *Simplități subiective* (2016) poetul își dezvăluie vocile arhaice, mult mai diverse stilistic și, cuprins de febra miracolului regăsirii de sine, invită la redempțiune, fiindcă, nu-i așa?, „cuvântul/ străbate toate provinciile sufletului” (*Oasele închipuirilor*). Totuși, având gravitatea și povara adevărurilor profunde, Teodor Preda „nu se poate elibera de ideea fatalității” (Constantin M. Popa) și fixează în rama oglinzilor, „fără crispări inutile” și intenții evazioniste, „timpul călărind cu semeție întâmplările/ să amintească de sacrificiile trecutului/ de existența lor tumultuoasă/ din cenușa amintirilor/ ce mângâie picioarele pe drumul somnului” (*Amintirile fotografiilor*): „nu am învățat nimic/ pentru că în toate m-am risipit cu recunoștință/ cum noaptea își risipește spre dimineață visele/ praf spre vocația împrăștierii/ ce nu a ținut seamă de logica vântului/ ce dorea să mă redefinescă/ cu aceiași retorică de înțeles a binecuvântării// mâna stângă am obișnuit-o să-mi facă semne/ de pe partea dreaptă/ muncă sisifică de poet/ ce adună puterile cuvântului de pretutindeni/ cu lungi degete lascive” (**Într-o fotografie cu familia**), sau: „și zădărnicia poate să viseze/ la ispite ce susțin povestea unei fotografii/ iar descifrarea enigmei/ e singura care suportă purgatoriul/ interferențelor umilitoare// rânduiețile amuțesc/ (vetuste recurențe zilnice)/ și unul după altul ca în pa-

rada pinguinilor/ plecăm să urmărim/ să ținem locul cuiva/ precum statuile mergătoare/ pe patina timpului" (*Descifrarea enigmei*); și: „la mijloc/ golul și vibrația fixează/ treceri efemere/ pline de duh spre alte existențe// fără cuvinte/ plinul contemplă nemișcarea golului/ din cheia infinitului" (*La mijloc*).

Reflecțiile asupra creației poetului predestinat „să cânte oriunde și oricând/ oda tăcerilor sale/ la orice instrument cosmic/ în toate zilele ce nu l-au cunoscut// oda bucuriei o va fredona/ împreună cu toți cei ce vor fi născuți/ într-o altă viață" (*Poetul poate să cânte*), privită din unghiul tuturor ipostazelor pe care le exteriorizează atemporal în lumea interioară și lumea exterioară, transcendentală și ficțională din volumul *Insomniace imagini* (2021), confirmă, dincolo de obișnuita teamă de efemeritate și absurdul vieții, disponibilitățile sale afective și expresive de a-și motiva chemarea lângă „tâmpla albită a timpului”, în scopul declarat: „să descopăr Poezia/ să învăț/ cum ia naștere naivitatea clipei prezente/ din nesăbuiința lumii" (*Din nesăbuiința lumii*) și unde poți asculta îndumnezeit „glasul ce te strigă fără gură" (*Pauzele dintre cântări*): „versul este-o-nsingurare/ din rădăcina caldă a fiecărui cuvânt/ suferința lui peste timp/ e nașterea orală a sufletului/ într-o durere împlinită// eforturile nasc/ sărituri spre bolta înstelată/ cuvinte ce ne țin aproape/ și ne-nvață/ cum să ne petrecem înlăuntru// ni se petrece o libertate a sângelui/ prin trupul

dedat uitării timpurii/ locul păstrat sub cerul dintâi" (*Locul păstrat sub cerul dintâi*), și: „spațiul gol/ din mijlocul unui poem/ este un fiu de-al tău/ ce se va lega de un alt spațiu interior/ când cerul se va risipi/ configurând o nouă rațiune// așa este dorința sălbatică/ dorința de viață/ ce-ntâmpină moartea/ fără-nverșunare" (*Fără-nverșunare*); sau: „scrii/ pentru că ai naivitatea să crezi/ că aceasta este expresia supremă/ de umplere a spațiului intim// scrii pentru că ai aflat/ ce lucru nemaipomenit este/ să nu faci nimic/ și să ascuți liniștea/ cum se naște în tine// sau ce poți să spui/ despre rasa mândră și păguboașă/ fără credință/ din ordinea falsă **și artificială/ a neputinței// viața nu ne aparține...**" (*Adevăratul nume intim*). În consecință, poezia lui Teodor Preda, ale cărei imagerii stau, aproape întotdeauna, sub imperiul stărilor viscerale ale „ființei ce-a învățat/ cum să strălucească peste neființă" (*Prin saltul ființei*), are darul de a deschide, în tumult ascensional, supapele realităților aflate pe punctul de implozie în spațiului intim situat între ficțiune și real, altfel spus – într-un matricial „univers al revendicărilor" (Gaston Bachelard), acolo unde, hotărât lucru, „se spun povești despre tăcerile mele" (*Spre visul unghiurilor noastre imposibile*).

Compozițiile din *Prospecțimea stampelor* (2022) recomandă, cu temeinicie, tocmai virtuțile ciclice identificate în arta poetică a lui Teodor Preda. Cum se observă, stăpânit de exaltare, cu alte cu-

vinte, de un expresionism debordant, poetul manevrează cu dezinvoltură cuvintele, are, în acord cu paradigmele postmoderniste, intuiția și inspirația de a le înfățișa diegetic în flashurile unor proiecții „verosimile, cu motivație implicită” (Gérard Genette): „fericite valuri/ ce știu cum indiferența trecerii/ le transformă într-un abur rece/ acolo sus/ în cer/ să depună mărturie că ai fost viu/ sclav al prafului și-al îndoielii/ suport al iubirii pe care n-ai înțeles-o/ și după care tânjești și-acum// clipele luminoase ale râului/ au acceptat servituțile tale intime/ într-o strălucire de dreptă măsură// soarele este ca la început/ și știi cum lumina lui/ te va însoți până la apusul zilei/ să fii lăsat printre păsări/ plante animale gânduri/ pe care noaptea le strânge în visul tău/ ce-ți va fi de folos/ cât timp nu vei semăna cu nimeni// dincolo vei avea o singură grijă/ să porți în suflet/ dovada prosperității acestor stampe” (*Prospețimea stampei*), și: „umbra precum bătrânețea/ păstrează în sufletu-i trecerea/ a tot ce a însoțit/ lăsând lumina să-i lungece peste margini/ după ce a străbătut noaptea/ dăruindu-se infinitului/ cu imaginea visului tău în spinare// gândurile ei au venit/ cu răbdarea inspirată a pământului/ să înțelegem slava dintre stele/ să consolăm plânsul ce ne va cuprinde/ la adăpostul efemer al ființei/ între stâncile uitării” (*Umbra*); sau: „glasul interior/ sau strigătul șoptit al inimii/ când sângele devine tot mai rece/ și peste tot devenim speranță/ darul divin al sufletului/

pentru o altă existență// deasupra cerul luminos este lăuntru nostru/ pentru atunci când suntem singuri/ să învățăm/ cum să întindem mâna spre nemurire/ cum să plătim această îndrăzneală” (*Cum să plătim această îndrăzneală*). Concluzia lui Teodor Preda este că poezia momentului, aflată între marginile canoanelor literare revitalizate, trebuie să transfigureze artistic, departe de orice constrângeri, iluzii și contrarii, trăirile și emoțiile vii ale spiritului. Pentru a fi cât mai explicit și a avea o imagine clară/ demitizată a inefabilului poetic ce caracterizează „patimile demiurgice” ale lui Teodor Preda vom reda un fragment din *Precum un cuib de rândunică*, poem care se constituie într-o autentică *ars poetica*: „nimeni n-ar trebui să desconsidere un punct critic/ sau cum să folosești un semn de carte/ ce desparte apele inspirației unui poet/ când mângâie o pisică/ sugestii ce vin din inspirația zen/ cum să mă așez într-un poem/ să-i pot cuprinde permanența reveriei/ sau cum să înfrățesc semnul întrebării/ cu nenumerabilele sale potențiale răspunsuri/ ce-mi vor folosi cândva// (...)/ și-aceste gânduri pe care le adresez oricui/ o adorabilele/ cum încercă ele să dezvolte poemul/ neștiind ce urmează după/ și zgomotul în cântul căruia/ te va întâmpina veșnicia acestor locuri/ din care mi se trage discursul/ cu dragoste despre Cuvânt/ pentru a fi același/ precum un cuib de rândunică/ așezat pe un colț de suflet”.

► Natalia ONOFREI

Cuvântul care a stricat tot

Despre unele cărți nu se poate scrie, nu așa cum se face de obicei: le citim, facem un rezumat al acțiunilor și ideilor și îl prezentăm publicului. Într-o astfel de situație imposibilă mă aflu acum.

Am în față cartea de poezie (hai să-i zicem așa, deocamdată) a lui Radu Enache, „Manualul bunelor intenții pentru Asceți, Atei, Cartezieni, Credincioși, Curioși, Diletanți, Hedoniști, Începători, Mistici, Naivi, Pocăiți, Profesioniști, Raționaliști, Revoluționari & Trecători întâmplător prin lume” (are un talent la titluri...!), pe care am citit-o de multe ori, cap-coadă sau pe bucăți.

S-a întâmplat ca descifrarea unui singur poem să-mi ia o zi întreagă, în special a textelor pe care autorul le numește prozeme și le definește în felul următor: „Prozeme, o specie care se naște legând la partea inferioară a unui poem uscat blestemul corespunzător de proză”. S-ar putea spune că nu este tocmai modul cel mai fericit de a începe un text de promovare a unei cărți. Numai că eu nu „promovez” cărți în sens comercial, iar pe aceasta cu atât mai puțin aș

reuși s-o vând. Mai degrabă vreau s-o „cumpăr”.

Încerc să-mi pun la punct în min-te un discurs coerent, concis, prin care aș vrea nu doar să fac publicul să înțeleagă, ci să-mi clarific și mie ce conține această carte, cum este concepută din punct de vedere tehnic și cum ar putea fi abordată de amatorii de puzzle intelectual. Spun „abordată” pentru că nu avem de-a face cu poezie în sens clasic sau contemporan, care este

definită, în linii mari, ca expresie a unor stări și trăiri interioare, indiferent de forma aleasă, și în care narațiunea nu are ce căuta.

Radu Enache face abstracție de toate canoanele scriind prozeme, care sunt, de fapt, niște alegorii ample, filosofice. Cred că autorul, debutant la 65 de ani, a ales această formă de a-și face publică viziunea asupra Lumii din simplu motiv că poezia nu este apanajul polemicii. Domnia sa nu (mai) are chef de dezbateri, s-a gândit bine la toate și asta e ceea ce are de spus. Cu alte cuvinte, alege să filosofeze într-un spațiu care exclude dialogul. Îți place, „cumperi”. Nu, nu. Putem spune că a pus bazele unui nou curent literar? Nu știu.

Întrucât nu am în față o carte de poezie în sens convențional, nici eu nu voi face o prezentare convențională, explicând tehnicile artei poetice, emoția și restul, mai ales că nici nu mă pricep. După ce mi-am făcut notițe de cinci ori mai lungi decât conținutul cărții, am ajuns la concluzia că am picat în păcatul de moarte al cuvântului – Logos -, invocat de autor. Păcatul supralicitării semnului și în-semnării, al simbolului și al resimbolizării fără de sfârșit, al explicației imposibile a complexității acestora, complexitate trecută demult dincolo de Sens, devenită doar complicație.

Într-o frază, cartea lui Radu Enache este o recapitulare (filosofică) a lumii omului în prag de dispariție, unde Cuvântul, în sens de cunoaștere și expresie exterioară a

rațiunii, este păcatul capital, identificat de autor, care a provocat apocalipsele. Apocalipsele la plural, pentru că fiecare componentă a ceea ce definește umanitatea sfârșește gradual, pe rând, în ordine inversă apariției.

În felul ei, cartea lui R.E. reproduce simbolic temele universale, începând cu cele mitologice și biblice, din perspectiva omului contemporan, pe note lirice: Geneza/ Creația, poruncile/ morala, ritualurile și sacrul, călătoria prin pustiu/ meditația în solitudine, suferința și dreptatea, rugăciunea, înțelepciunea, iubirea, descoperirea deșertăciunii, conturarea și reconfigurarea figurii feminine, sacrificiul (zadarnic), războiul, rememorarea lumii și profeția apocalipselor. Poezia lui, însă, nu are nimic din expresia verbală elaborată și complicată la care ne-am putea aștepta, ci este codată în cuvinte foarte simple, comune, extrem de puternic simbolizate.

Eul liric nu-l reprezintă neapărat pe autor, care se exteriorizează pe calea scrierii, ci pe bărbatul generic: vânătorul de la începutul timpurilor, plugarul, Hercule, personajul de tragedie antică, războinicul, poetul, filosoful, profetul, Oedip, vagabondul din fața librăriei Humanitas, iubitul unei amărâte Dulcinee, al Afroditei, fiul unei mame, „pui de puf”, „pui de paie”. Dintre ipostazele importante ale bărbatului ilustrat de Radu Enache nu putea să lipsească Don Quijote, primul om din literatură stricat de

cuvânt. Eroul lui Cervantes e cel care a plecat aiurea, căutând sensuri acolo unde nu există, tehuit de romanele vremii care supralicitau cavalerismul, onoarea, eroismul.

Recapitularea vieții începe cu descrierea sfârșitului lumii:

„După aceea...

după ce toți oamenii au murit,
 pentru păcatele lor individuale & colective,
 cu voia Celui de Sus,
 lumea și-a văzut de treabă,
 iar ceea ce vedem noi aici,
 într-un punct oarecare, dintr-un
 univers oarecare,
 e un fel de pîrloagă.
 de la oameni au rămas ruine de beton,
 cîte un petec de asfalt între două rîpe,
 cioburi, cîteva oase și multe,
 foarte multe, plastice.
 peste ele au venit ape, aluviuni, au crescut mușchi,
 apoi tot felul de ierburi,
 tufe și arbori.
 la întîmplare...
 furtunile și ploile mai doboară copaci,
 dar furnica își găsește calea,
 melcul își lasă în urmă balele argintii,
 vulpea și ursul mișună printre trunchiuri,
 iar pescărușii se rotesc, țipînd
 ca întotdeauna.
 nimic nu este măsurat, cîntărit, împărțit...
 ceea ce vedem noi nu există
 decît în măsura în care noi (care noi?) am fost
 ceva înainte,
 în spatele acestui hățiș
 postapocaliptic.”

Titlul însuși, o prevestire a eșuării – „Manualul bunelor intenții...” – face aluzie directă la pavajul drumului spre iad.

Am reprodus poezia în întregime pentru că aceasta conține niște chei care trebuie reținute pentru lectură în continuare. Textul are o

notă pronunțată de lirism, dar civismul străbate: „cu voia Celui de Sus,/ lumea și-a văzut de treabă”, de unde rezultă că nici lumea, nici

Cel de Sus nu sunt neapărat ale oamenilor. Și nu e o tragedie acel sfârșit, e o constatare tehnică, o ipoteză de lucru. Doar, atenție!, necuvântătoarele – cele fără de cuvânt – supraviețuiesc! „Ceea ce vedem noi nu există/ decât în măsura în care noi (care noi?) am fost/ ceva înainte...” – cu alte cuvinte, tot ceea ce ne închipuim noi despre lume și Dumnezeu e strict închipuirea noastră, rod al rațiunii și, deci, al cuvântului, prin exteriorizare.

Volumul nu este o lectură de luat à la légère. Deși poemele și prozemele au sensuri de suprafață, uneori chiar ghidușe, experiența explorării lor pe îndelete poate fi o plăcere intelectuală rară. Aproape

toate cuvintele și expresiile au un cârlig care agață cititorul și-l poartă înapoi în timp, în fantezia exuberantă a miturilor antice, unde libertinajul zeilor nu este niciodată vulgar, ci păzește un sens ascuns al vieții, în trecutul cel mai îndepărtat al Vechiului Testament și printre parabolele lui Iisus din Evanghelii, în Evul Mediu roman, în războaie, pe străzile Bucureștiului de azi, prin cimitire cu gropi goale și în lumea simbolizată a Tarotului...

Sentimentul care domină în toate poemele este cel al inevitabilității sfârșitului. Autorul culege și adună laolaltă semne ale unui destin prescris a fi eșuat al omenirii.

„Mîna (absentă a) lui RMR.
La Bordei Verde (10)

omagiu lui Grigore Alexandrescu

cade un bob și se face
pîine,
cade un strugure și se face
vin,
cade, uite!, o prună și se face
țuică
și, tot așa, cad
picăturile de ploaie,
frunzele, foile verzi, țiglele
de pe casă, cail de pe pereți,
guvernele din poduri,
împărățiile și xenodahiile
din ceruri...
cad
și se fac
albume de fotografii, țigarete
și țigărușe, ospicii și pacienți,

închisori și cimitire...
către sfârșit,
cade un om și se face
cuvânt,
adică nimic."
(„Manualul bunelor intenții...”,
pag. 41)

Bobul cade, strugurele cade,
pruna cade – mi-a venit în gând,
direct, pilda lui Iisus despre bobul
care pică în pământ negru, nu pe
alătura de drum – și din căderea
celor de mai sus rezultă creștere,
înmulțire a folosului palpabil.
„Cade un om” – am văzut în minte
căderea lui Adam din Paradis, care
este echivalentă ieșirii din uter, și
se face cuvânt. Adică materializare
a rațiunii. Cuvântul este expresia
exterioară a gândului. Prin cuvânt,
omul a stocat tot ce a făcut și gândit,
a complicat totul până la piele.

Natura cade întru rod, omul
cade întru cuvânt. Din căderea
omului, în final, rezultă o apocalipsă.

Referința la RMR (Rainer Maria
Rilke) este esențială. Rilke are un
poem celebru, Toamna, în care
spune:

„Noi toți cădem. Mîna de colo
cade.

Și altele, și toate, rînd pe rînd.
Dar este Unul care ține-n mînă
căderea asta, nesfirșit de blînd.”

Radu Enache sugerează, cinic,
faptul că acea Mână nu există.
Căderea omului este cunoașterea,
cunoașterea este cuvânt, iar aces-

ta ne aduce sfârșitul. Adică nimic.
Și nu-i pe lume nimeni să ne prindă
în căderea noastră.

Totuși...

În așteptarea finalului, Adamul
cade și „se face cuvânt”, dar nu
trece prin pădurea istoriei singur.
Am remarcat că femeia lui nu este
niciodată o Evă – o ispită -, ci mai
degrabă o Marie – nevastă care așteaptă
cu mâncarea caldă plugarul,
o Paraschivă asistentă medicală de
la Crucea Roșie, care duce pe sus
pacientul cu tot cu pat și comandă
spitalul de campanie, o Iocastă ca
simbol al destinului rigid, dar și ca
lanț Oedipian modern, o Dorină
care așteaptă un inel, o mamă care
te trimite pe cea lume, în fântână,
să-ți afli strămoșii, demonii și să-i
dai afară, o prințesă medievală,
victimă și călău al călăilor săi tot-
odată, o Eliză care-și așteaptă fiul
din pușcărie, trăind pe alătura cu
viața, precum și „ea-poema”...

Femeia tuturor bărbaților pe
care-i întrupează eul liric, acest
Adam căzut, este mult răbdătoare,
puternică, îl zdruncină întru
viață și-l așteaptă de la plugul cu
care trage brazde unind Cerul cu
Pământul. Îi mai arată din când în
când biciul, îl amenință și cu moar-
tea, dar nu este răsfățată în nici
una dintre ipostazele ei. Iubește,
iartă, hrănește, îndură, își asumă,
poartă răspunderea păstrării tai-
nelor esențiale, dar nu are preten-
ții de zână, nu este fragilă și nu tre-
buie apărată. Eventual, cere să fie
ajutată în luptele ei.

În timp ce „ea-poema” îl însoțește în călătoria prin cuvânt pe el-poemul, acesta trece de la vânător la războinic, la plugar, la filosof, poet și profet. Adamul gândește, supra-gândește, crește complexitatea vieții, încurcându-i ițele, până când monstruoasa lucrare, alcătuită din cugetare, semne, în-semnări, simboluri și cuvinte, se prăbușește sub

propria greutate. Spre final, copleșit de fructul complicat al propriei rațiuni, un ceva care seamănă cu o inteligență artificială devenită autonomă, când realizează că îi mai rămân „câteva rânduri de viață”, își constată, ușor panicat, însingurarea și lipsa totală de sens:

***

„scrii cuvinte, semne,
pe acest alb – hîrtie, ecran, conștiință? –
din disperare. trebuie să faci ceva, să te miști,
să strigi, orice!
(să exiști! de ce?)
dar ele, semnele acestea negre,
se autogenerază
din mijlocul acestui alb,
precum, pe boltă,
din negrul absolut,
se generează stele...
fără număr, fără nume,
fără noimă...”

Așa cum am recunoscut de la început, descâlcind poemele și prozemele rînd după rînd, am fost la un pas să mă prăbușesc în păcatul demascat al naturii noastre căutătoare de sens în toate, în orice. Nu am putut să mă opresc din descifrare, încercând să le înțeleg pe toate odată, într-o zi. Singura concesie pe care am putut să i-o fac bunului simț a fost să-mi amân prăbușirea și să-mi urmez propria prescripție: a se consuma câte un poem pentru fiecare situație de viață.

▀ Octavian MIHALCEA

Temeiurile unei plenitudini

Cartea Danielei Șontică, *Cântece pentru vrăbii și motoare* (Editura Vinea, București, 2024) ilustrează adeseori nebănuitele procese prin care lirismul se exteriorizează, poate în preajma rememorărilor, poate chiar într-un labirint eteric din care s-ar naște marile edificări. Jocul transfigurărilor conduce spre puterea simbolului. Forța penetrantă a fluidelor vitale se conjugă cu seraficul pietrelor prețioase, tablou deschizător de lumi. Ochii întorși spre copilărie au întotdeauna potențialitatea descoperirii. Gândul că simplitatea ar decipta enigmele repune totul în discuție, cele salvatoare urmând ritmul inimii de vrăbie. Cât despre pecetele lui Saturn, prezente și acestea, emoția baletului stravinskyan încorporează insomniile cu nimb thanatic, timp al interiorizărilor flagelante: *fără glorie și fără urmași/ demonul amiezei se luptă aprig/ cu dragonul de la trei dimineța./ insomnia blurează părerea bună de sine/ mai mult decât îmbătrânirea.// forța implozivă/ din amintirile moarte/ produce/ o deghizată debarasare de ființă.// numai stravinsky*

îndrăznește,/ numai el desfășoară/ harta stridenței/ pe câmpuri franceze. (Le sacre du printemps). Prin fața noastră patrulează semantica unei plenitudini care nu a mai fost posibilă. Poeziile Danielei Șontică alchimizează esențe de multe ori complementare, profunzimi amintind ritmuri ancestrale, dezmarginiri și estetizări întru fascinație. Unele reactualizări dovedesc că poartă fluidități nocive, rapid purificate prin foc. Din străfunduri vin energii regeneratoare. Copilăria respiră în multe dintre paginile volumului, reper neeludabil. Pe baza unei teme baroce se voiajează printre anumite regăsiri: *passaca-*

glia ca un opium,/ urci și cobori scări în zile repetabile,/ ți-ar plăcea să ai o pasiune nouă,/ un joc cu fum roz/ vapat din plămâni roz./ și nu ai la îndemână decât/ oasele unui flamingo,/ iar asta ți se pare cu totul artificial./ scrii despre tine/ ca despre un «tu» valabil,/ hrănești păsările cerului/ ca o inutilitate cu rădăcini ascunse/ în propriul viitor. (**Un joc cu fum roz**) Voluptăți smaragdine alimentează o revărsare poetică abisală, sub eclectică influență a unui oratoriu de Händel și a unei impresii de Monet. Toate acestea se petrec fără teamă, ca într-un dans cu torțe. În poeziile pe care ni le oferă Daniela Șontică găsim nuanțări filosofice, problematizări ce ne îndreaptă spre orizonturi roditoare. Drept urmare, în cele din urmă *fericită este doar curgerea haosului/ spre întregirea numărului./ astfel există o bucurie a frunzelor/ când mor și uită să ne mai strige pe nume,/ o tristețe a firelor de iarbă/ în care descifrezi/ talpa bocancului./ dintre toate,/ nevindecata frică de abandon/ entuziasmează îndrăgostirea.* (**Dintre toate**) Speranța marchează toate itinerariile lirice, ale căror valuri se oglindesc în icoane sufletești. Tot ce aparține cunoscutului *esprit de finesse* e sortit adaptării aventuroase la rigorile mundanului. *Poemele scrise în vremuri bune* stau mărturie pentru procesul disolutiv ce se petrece la nivel militant în exterior. Printre poeziile din carte întâlnim și o transfigurare a datei de 30 mai 1431, când s-a petrecut arderea pe rug a Ioanei

d'Arc, condamnată pentru erezie. Sunt momente lirice ale tainei, spirale însângerate care izvorăsc spre căutări verticale. În altă parte, morile de vânt proprii lui Don Quijote revarsă peste lume nelimitări oceanice. Semnele inadecvării la unele aspecte ale realității sunt detectabile fără încetare. *Ceasurile potrivite după un alt timp* vorbesc despre acest statut. Este recunoscută o condiție a suplicierii: *frica noastră/ era o infantă cu rochia verde/ și un flamingo de toate zilele./ salvatorii cântau,/ băteau un step îndrăzneț,/ dar pretutindeni/ oasele erau albe de spaimă./ fără brațe, ne spuneau,/ fără brațe să vă îmbrățișați/ până la epuizare.* (**Fără brațe**) Ca în vis, părți din natură apar intens colorate, odată cu acordurile invocând armonia. Participarea la înaltele idealuri pare viabilă, dacă nu ar exista acele detalii ce reintroduc scepticismul. Relaționarea feminității cu *trandafirul Velázquez* conduce înspre pasionate barochizări sentimentale. Închipuirea poetică determină rostiri care săgetează adeseori, împreună cu solitudinii pe ritmuri de jazz, hrănind anumite forme ale expansiunii: *va continua războaiele/ ca și când s-ar lupta cu cernoziomul,/ și nu cu fuga de sine./ rămân pe țărml./ în dimineți, mai prind ceva la inimă,/ uneri – firavul motiv al jazzului/ și, pentru că așa sunt femeile singure,/ mă clatin în paharul inimii,/ transform orice vis într-o stâncă înaltă/ și orice băltoacă/ într-o mare de gânduri,/ în oceanul nordului.* (**Pe țărml**). Așa

arată o formă a escapismului în raport cu presiunea multor factori. Este detectabil dorul după necuprinderea zborului, după veșnicia îndrăgostită. Daniela Șontică ne face să simțim parfumul unui sălaş impresionist intrat în istorie: *uite-mă/ în satul cu obloanele verzi/ pe strada claudes monet./ nuferii din grădina de apă,/ metaforă a vindicării prin lumină,/ se întrupează singuri pe pânza/ din salonul rece./ proiecțiile interioare/ ale femeii muză și creatoare/ picură în palme amintiri/ ca niște petale dintr-un aliaj/ proaspăt descoperit. (Fotografie la Giverny)* Și totuși, flagelările consonează fin cu cel care *înfige piroane în nisipuri umede*. Se ivesc flori sepulcrale peste metafora cailor supliciați. Punctul în care credința asigură pecetea eliberatoare trepi-

dează maximal: *tot ce-ți trebuie/ este o credință tare./ credința este/ forța care aduce lupii/ să-ți lingă zahăr din palmă,/ este firul de iarbă/ care descuie lacătul ruginit,/ ea-ți scutură gluga/ de zăpadă/ pentru a-ți goli trupul/ de boli/ și de frici./ nu trebuie decât să crezi/ că în clipa aceasta/ inorogul/ pe care încăleci/ te va aduce la mine. (Inorogul)* Forța catalizatoare a celor petrecute în copilărie are valențe multiple, conjugându-se chiar și cu tăietura cuțitului, ca o confesiune despre durere. Profunzimea poemelor Danielei Șontică oglindește fragilități și mari aripi deconcertante, recunoscând întotdeauna temeiul Verticalei.

▀ Alina Monica ȚURLEA

O generație între două lumi. Trauma lucidă din Când ești fericit, lovește primul, de Tatiana Țibuleac

Romanul scriitoarei Tatiana Țibuleac, *Când ești fericit, lovește primul*, continuă explorarea unei poetici a rănirii interioare care a consacrat-o pe autoare în literatura contemporană europeană. Dacă prozele anterioare mizau pe tensiunea dintre inocență și brutalitate, aici discursul devine mai fragmentar, mai corporal, mai contaminat de uzură biografică și de fisura memoriei. Textul se construiește ca un jurnal al degradării lente, dar lucid observate, unde identitatea nu se destramă spectaculos, ci prin acumulări minore de oboseală, uitare și deziluzie.

Vocea Milei — naratoare instabilă, ironică și vulnerabilă — configurează un spațiu confesiv care evită deliberat

estetizarea suferinței. Confesiunea nu are funcție purificatoare, ci diagnostică. Mila nu povestește pentru a se salva, ci pentru a înregistra procesul

unei pierderi: pierderea controlului asupra corpului, asupra memoriei, asupra propriei povești. Această dimensiune arhivistică a discursului produce una dintre mizele majore ale romanului — transformarea autobiograficului într-o formă de cartografie a traumei.

Un prim nucleu tematic este dependența, tratată nu ca viciu moral, ci ca mecanism mnemonic. Alcoolul devine un dispozitiv paradoxal: distruge corpul, dar conservă prezența tatălui, menține legătura cu trecutul, suspendă abandonul. În logica naratoarei, alcoolul nu reprezintă evadare, ci continuitate afectivă. Astfel, dependența capătă o dimensiune filiațională, fiind transmisă simbolic dinspre figura paternă — poet marginal, boem fără resurse, absență afectivă constantă. Mila nu moștenește doar gestul, ci și imaginarul lui: scrisul pe suporturi improvizate, precaritatea, incapacitatea de a construi stabilitate domestică.

În această perspectivă, romanul propune o lectură a dependenței ca simptom al unei genealogii fragile. Trauma nu este singulară, ci relațională. Întrebarea recurentă „Care este trauma mea?” se transformă progre-

siv într-o interogație colectivă: trauma migrației, trauma dezrădăcinării, trauma clasei sociale suspendate între aspirație și imposibilitate. Mila aparține unei generații care a plecat „să caute o viață mai bună”, dar care descoperă, în spațiul occidental, o altă formă de marginalitate — administrativă, profesională, simbolică.

O altă dimensiune definitorie a romanului este corporalitatea degradată. Corpul Milei nu este descris estetic, ci funcțional și defectuos: gingii care sângerează, ficat care cedează, memorie care se șterge, sexualitate epuizată. Această corporalitate constituie locul unde se înscrie experiența socială. Uitarea, de pildă, nu apare doar ca simptom neurologic, ci ca metaforă a pierderii continuității biografice. Episoadele de dezorientare — cumpărarea compulsivă a halvlei, rățăcirile fără scop, confundarea intențiilor — produc o atmosferă de dislocare ontologică, unde subiectul nu mai coincide cu propriile acțiuni.

Stilistic, proza Tatianeii Țibuleac funcționează prin acumulări paratactice, imagini domestice tensionate și inserții de umor amar. Sarcasmul Milei nu este ornament, ci mecanism de apărare. Remarcabilă este capacitatea autoarei de a juxtapune registre disparate: trivialul cotidian, reflecția metafizică, memoria copilăriei și observația socială. Această alternanță produce o textură discursivă instabilă, care reproduce fidel fragmentarea psihică a personajului.

Copilăria, evocată intermitent, introduce un contrapunct afectiv. Amintirile cu părinții, cu bradul împodobit improvizat, cu visele despre dulciuri industriale, compun un ima-

ginar al precarității tandre. Tocmai această tandrețe retrospectivă accentuează contrastul cu prezentul alienat. Romanul sugerează că nu evenimentele traumatice în sine determină ruptura, ci acumularea micro-dezamăgirilor: promisiuni ratate, cariere inexistente, relații consumate, identități suspendate între spații culturale.

În plan ideologic, textul abordează discret și tema alterității est-europene în Occident. Episoadele de discriminare banală, stereotipurile, tensiunile interculturale nu sunt tematizate militant, ci integrate organic în experiența Milei. Această strategie conferă romanului autenticitate sociologică fără a-l transforma într-un discurs programatic.

Finalitatea romanului nu este reconcilierea, ci conștientizarea. Mila nu atinge un punct de vindecare, dar dobândește o formă de luciditate minimală: acceptarea faptului că fericirea nu este un orizont stabil, ci o intermitență. În acest sens, titlul capătă valoare paradoxală — fericirea nu este celebrată, ci suspectată, anticipată ca preambul al unei noi căderi.

Prin densitatea emoțională, economia expresivă și finețea observației psihologice, romanul confirmă poziția Tatianeii Țibuleac printre vocile esențiale ale prozei contemporane de limbă română. *Când ești fericit, lovește primul* nu oferă soluții, dar produce recunoaștere: recunoașterea unei fragilități împărtășite, a unei generații care trăiește între memorie și adaptare, între dorința de a începe și sentimentul că totul este deja târziu.

▀ Mihai CĂLUGĂRIȚOIU

Darius Munteanu și „visul... ca specie literară”

Tânărul Darius Munteanu (20 de ani) mărturisește că: „pentru a mă descurca pe această planetă străină, îmi va trebui un job... Cum ar fi scriitor... doar scriu de când eram mic.” (p. 158). Găsim această mărturisire în recentul volum *Scriitorul de Vise*, prefațat de Petre Crăciun, apărut la Editura „Zorio”, București, 2025, cu toate că: „Scrie literatură din clasa a V-a” (Volumul colectiv *Liternauții*, Antologie de poezie coordonată de Iona Nicolaie, Editura „Paralela 45”, 2025, p. 86).

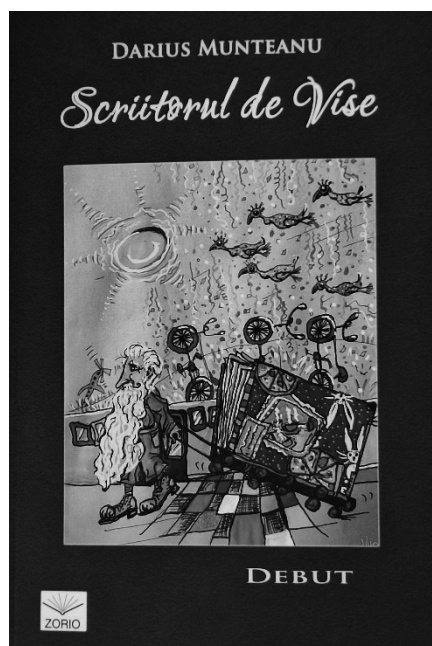
Conștient de faptul că „nimeni nu mai este interesat de vise” (p. 12), scriitorul, „destul de solitar în public” (p. 39), este copleșit de „teama că va muri anonim” (p. 27) și își dorește „tinerete plină de inspirație și bătrânețe plină de renume” (p. 78, 82), asumându-și devenirea: „Destinul meu este să înving căpcăunul!” (p. 52), nimeni altcineva decât: „Scriitorul de vise. El era căpcăunul.” (p. 64), iar cărțile sale să nu devină „cărămizi de construit... pe acest tărâm în care nu bătea niciun curent literar” (p. 76).

Scrierile sale ne trimit la Kafka, Eugen Ionescu și alții, într-o lume a fantasticului și absurdului, a imaginarului insolit, presărate însă, din când în când, de o luciditate profun-

dă, avertizat fiind de faptul că scriitorului: „Îi ardeau paginile cărții în față... și... îi aduceau în celulă un critic literar care îi biciuia toată opera” (p. 26).

Darius Munteanu încearcă, și credem că va reuși, „să deschidă alte ferestre fermecate spre lumi nemaivăzute și nemaiauzite, prin coridoarele minții și ale imaginației” (p. 132).

În scrierile sale își face loc, de multe ori, umorul, uneori politic, folosind în locul expresiei de politician anost, șters, pe cea de „radieră bă-

trână, cu un trecut mai întortocheat decât guvernul României în ultimii ani" (p. 143), atenționând, parcă, viața politică actuală, că nu este suficientă „porția zilnică de adolescență” (p. 100). De asemenea, în *Tărâmul Norilor*, luând în derâdere modul de administrare a unei societăți, ne propune o nouă taxă: „Fiecare țară să-și plătească vremea” (p. 152).

Despre poezie, Darius Munteanu ne face următoarea confesiune: „Când vreau foarte tare să scriu poezie / mă așez într-un scaun cu rotile / și urc culmile unui deal foarte abrupt / ... / iar când aproape ajung în vârful / din capătul celălalt al dealului / apare un copil cu aripi uriașe de papagal” (*Liternauții*, „Înclinație”, p. 87), justificând, parcă, aprecierea Ioanei Nicolaie, despre poezii tineri: „Știu cât de multe și de uimitoare chipuri are poezia” (*Liternauții*, coperta IV).

De remarcat sunt, uneori, exprimările oximoronice: „zarva condamnată la moarte” (p. 24); întrebări tăcute” (p. 25); „trezit la irealitate” (p. 30); „solitar în public” (p. 39) ori „dealurile joase și câmpiile înalte” (p. 120).

Nu în ultimul rând, trebuie amintit că Darius Munteanu este membru al Forumului Cultural al Râmnicului, participă activ la realizarea proiectului „Râmnicul tradiției – Râmnicul modern și contemporan – Râmnicul în viitor” și a fost premiat pentru eseul *Râmnicul în viitor*, publicat în *Analele Râmnicului*, Anul II, nr. 2, Râmnicu-Vâlcea, Editura „Antim Ivireanul”, 2024, pp. 331-334.

Oprindu-mă aici, sunt de acord cu autorul, care afirmă: „Incredibil unde poate ajunge ima-

ginația cuiva” (*Scriitorul de Vise*, p. 158), și credem că la multiplele genuri literare există și multiple gusturi literare, cu cititori care vor aprecia scrierile fantastice ale lui Darius Munteanu, pentru că tot el mai zice: „Doi oameni nu visează niciodată la fel” (p. 10), și-i dorim să facă parte din rândul acelor „scriitori plini de idei” (pp. 55-56).

viața ascunsă a cuvintelor

▀ Florina-Maria BĂCILĂ

Despre a crea lumi prin cuvinte

Dincolo de bucuria apariției unei cărți, rămân neclintite mărturisirile cuprinse în paginile ei. Și, dacă menirea mesajului din profunzime relevă un crez răspicat, devine cu atât mai necesar popasul în preajma lor: „lingvistica nu este un domeniu al încorsetărilor ori al lucrurilor definitive, pluralitatea răspunsurilor și interpretarea fiind calea bătătorită înaintea formulării unui răspuns simplu ori simplificator”. E principiul sub auspiciile căruia se concretizează, de orice dată, demersurile Eminei Căpălnășan atunci când vine vorba despre semnalarea și explicarea aspectelor referitoare la ceea ce presupune conceptul de *cultivare a limbii*. Pentru că, așa cum am mai arătat, departe de a fi adepta receptărilor comode, autoarea intenționează să ilustreze, cu astfel de prilejuri, frumusețea unei discipline lingvistice care poate fi asimilată, în integralitatea sa, nu sub imperiul aridității ori al sobrietății împovărătoare, ci într-o manieră vie, elegantă, cu acuratețea incontestabilă a cercetătorului pasionat de ansamblul dinamicii limbii actuale.

Volumul *Româna de azi: constatări, convingeri, consolări (pe noptieră cu DOOM3)*, Iași, Editura Junimea, 2026, continuă șirul abordărilor legate de un domeniu pe care acest dascăl de vocație aparținând generației tinere de universitari ai Facultății de Litere din Timișoara îl urmărește îndeaproape de ani buni, materializându-și preocupările prin publicarea unor lucrări de specialitate: *O problemă de cultivare a limbii: acordul*

(Timișoara, Editura Universității de Vest, 2017), *Limba română de a(s-tă)zi* (Iași, Editura Junimea, 2019), *Limba română de azi: năzbătii limbistice* (Iași, Editura Junimea, 2020), a unor studii și articole, prin susținerea a numeroase comunicări științifice, a unor rubrici de profil în anumite periodice și a unor emisiuni radiofonice, prin intermediul blogurilor consacrate regulilor și abaterilor curente. Faptul dobândește o relevanță aparte în contextul ultimilor ani, când programele școlare de limba română au dovedit, tot mai mult, o deplasare a accentului dinspre interpretările pur teoretice spre cele normative, spre crearea și fixarea deprinderilor de exprimare corectă, orală și scrisă – obiectivul principal al achiziționării de către elevi și studenți a cunoștințelor din sfera lingvisticii sincronice.

Pornindu-se de la „întrebările unui filolog: *care-i povestea din spatele cuvântului?*; *de unde vine cuvântul?*; *cum se scrie?*; *cum s-a transformat în timp?*”, se aduce în fața cititorului „o tolbă cu povești” al cărei temei îl constituie chestiuni de actualitate vizând diferite compartimente: formarea cuvintelor, sensurile unor termeni mai vechi sau mai noi, evoluția relațiilor din planul semnificațiilor, câmpurile semantice, adaptarea neologismelor și înregistrarea în dicționare ori, dimpotrivă, absența lor, flexiunea, ortografia, unitățile frazeologice, proverbele ș.a., cu descinderi captivante în istoria limbii, acolo

unde este cazul, cu oglindirea fenomenelor respective în registrul colocvial, în mediul online sau în operele literare. Pe parcursul explicațiilor, investigațiile poposesc adesea în paginile unor lucrări lexicografice fundamentale (și pe site-urile / blogurile specializate pentru diverse domenii de activitate), spre a căuta, cu insistență și curiozitate – în definițiile sau în etimologiile propuse, dar și „printre” rândurile scrise –, sprijin solid pentru punctele de vedere prezentate.

Emina Căpălnășan nu ignoră nici controversese și oscilațiile din practica limbii, nici plasticitatea și varietatea ei, ci găsește răspunsuri clare pentru atari provocări, confuzii sau dificultăți, certificând faptul că normele nu trebuie privite strict ca factori coercitivi („Regulile nu sunt întotdeauna sinonime cu restricțiile”): ele rămân componente ale gândirii logice dacă se integrează în analogii pertinente, raportate inclusiv la context. De aceea, dincolo de a se atrage atenția asupra greșelilor întâlnite frecvent, se propun – cu argumente edificatoare – soluții concrete și sugestii utile pentru alegerea și folosirea formelor corecte, oferindu-se, prin multitudinea comentariilor, recomandări la îndemâna tuturor, care să faciliteze asimilarea variantelor juste, înlăturarea neclarităților, evitarea abaterilor.

Cu asemenea ocazii, se reiterează, în mod direct, oportunitatea apelului la dicționarele normati-

ve și / sau la cele explicative – ca instrumente de informare, contribuind la realizarea unei exprimări bogate, nuanțate (inclusiv din perspectiva traducerilor), ca repere ale cunoașterii sensurilor și ale înțelegerii mecanismului de funcționare a limbii (cu atât mai mult cu cât, acum, ele sunt disponibile online, pe platforme de specialitate accesibile tuturor); iată doar câteva pasaje ilustrative: „Dicționarele sunt cele mai interesante povești pentru cei care iubesc studiul lingvistic al realității”; „dicționarele de orice fel îi sunt necesare oricărei persoane preocupate de un discurs adecvat situațional, corect din punct de vedere gramatical, actual și aproape de perfecțiunea formală”; „Dicționarele cuprind nu doar cuvinte sau forme impuse, ci istorii, povești, treceri prin timp, călătorii de tot felul, înțelepciuni și tradiții. Să le privim din alte unghiuri, să le deschidem cu bucuria descoperirii unor lumi speciale, să le folosim și să le acordăm locul ce li se cuvine în bibliotecă!”.

Convinsă că știința limbii înseamnă permanentă devenire, Emina Căpălnășan demonstrează ferm că anumite realități ale zilelor noastre impun mențiuni lexicografice corespunzătoare. Tocmai de aceea sunt semnificate propuneri pentru introducerea în dicționare a unor termeni (care și-au găsit deja rostul și contextele potrivite de întrebuintare), pentru acceptarea unor cuvinte străine, în concordanță cu circulația interculturală

a zilelor noastre și cu principiul, îndeobște cunoscut, conform căruia, nu o dată, sfera situațională dictează normalitatea lingvistică. Dacă limba e un organism viu, un sistem în continuă înnoire, atunci trebuie să admitem că faptele / împrejurările subsumate unor domeniilor variate se schimbă și, împreună cu ele, modul de a le numi concret: „o realitate cere un nume, numele ascunde o poveste, poveste ce se poate (re)scrie în timp” – de unde rolul hotărâtor al efortului lingviștilor de a integra echilibrat, cu discernământ constructiv și cu naturalețe rațională, elemente utilizate deja în comunicarea cotidiană.

De reținut că, luând în discuție noțiunile teoretice din lucrările de gramatică descriptivă și normativă, simplificând sau adaptând definiții din dicționare ori din afara lor, cercetând analogii interesante, surprinzătoare adesea, autoarea li se adresează nu numai filologilor, traducătorilor, jurnaliștilor etc., ci și vorbitorilor obișnuiți, interesați de corectitudinea exprimării, într-un cuvânt, publicului larg, conștient de importanța cunoașterii și a aplicării normelor în vigoare. Dincolo de constrângerile absolut legitime ale recomandărilor oficiale, rămân, desigur, întrebările firești, mărturisite direct, și, deopotrivă, bucuria identificării unor soluții viabile, accesibile – formulate într-o manieră creativă, sugestivă –, a unor surse incontestabile de validare a aspectelor analizate, nu o dată problematice, controver-

sate. În definitiv, preocuparea de a dobândi o exprimare îngrijită trebuie să constituie, pentru fiecare dintre noi, o prioritate constantă, un exercițiu intelectual deloc de neglijat. Aici merită să amintim, în treacăt, că, printre subiectele primite de elevi la proba orală de limba română a examenului de bacalaureat din vara lui 2025, se numără, ca text-suport (urmat de câteva cerințe), un fragment dintr-un articol de lingvistică inclus, de altfel, în cartea de față.

„Să avem încredere în dicționare și în articolele prețioase ce le compun și să le deschidem ca pe cărți de căpătâi înainte de a deschide calea ideilor!” – ne îndeamnă fără echivoc Emina Căpălnășan. „Cu dicționarele aproape, mereu căutând și descoperind poveștile cuvintelor și jocul lor contextual cu lumea”, *pe noptieră cu DOOM3*, se ivește, așadar, o nouă carte concepută într-un stil antrenant, accesibil, cu pagini dedicate realităților lingvistice care alcătuiesc lumea fascinantă și mereu inedită a semnificațiilor de ieri și de azi ale unor termeni / construcții mai mult sau mai puțin răspândite, a formelor gramaticale din româna contemporană. Prin asemenea exerciții făuritoare de cunoaștere, se deprinde ceea ce înseamnă, după cum se arată în volum, *a crea lumi prin cuvinte*: „Cunoscându-ne limba în detaliu, în profunzime, în sincronie și în diacronie, prin expresii, ne înțelegem mai bine crezul, comportamentul lingvistic, modul de a în-

tâmpina pe cineva, de a-i deschide ușa unui musafir, de a judeca și de a cântări, de a trăi, de a trece peste greutate și de a privi în sus, bucurându-ne de fiecare particulă de lumină”. E lumina din slove, din cuvinte, din rostiri și rosturi clădind perpetuu sensuri adânci și frumuseți întremătoare.

Calendar Oltart

MAI

1 mai 2006 – a murit, la Slatina, gazetarul și poetul **AUREL GAGIU** (n. 25. 12. 1937)

2 mai 1935 – s-a născut, la Nicolae Titulescu, poetul și prozatorul **ION GEORGESCU**

2 mai 1960 – s-a născut, la Lădești (Vâlcea), poetul, epigramistul și ezoteristul **NICOLAE ZĂRNESCU**

3 mai 1957 – s-a născut, la Piatra-Olt, actorul și regizorul **NICU IOAN POPA**

3 mai 2011 – a murit, la București, scriitorul, publicistul și omul de radio **IOAN ION DIACONU** (n. 6. 10. 1937, Balș)

10 mai 1998 – a murit, la București, poetul **ION POTOPIN**, pe numele adevărat **ION MAGNEA** (n. 2. 09. 1916, Potopinu-Dobrosloveni)

15 mai 1881 – s-a născut, la Caracal, pictorul **MARIUS BUNESCU** (m. 31. 03. 1971, București)

15 mai 1926 – s-a născut, la Slatina, poeta, prozatoarea, eseista și traducătoarea **VENERA ANTONESCU**

15 mai 1938 – s-a născut, la Diaconești (Corbu), prozatorul și gazetarul **IOAN M. BARBU**

16 mai 1949 – s-a născut, la Corabia, poeta, prozatoarea și gazetara **MIHAELA DUMITRESCU** (m. 05. 01. 1991, Slatina)

17 mai 1909 – a murit, la București, etnologul **IOANA CRĂCIUNESCU** (n. 1845, Castranova - Dolj)

18 mai 1954 – s-a născut, la Poboru, poetul **MARIN RADA**

20 mai 1950 – s-a născut, la Slatina, criticul de artă și traducătorul **MARIA PALEOLOGU**

21 mai 1836 – a murit, la București, poetul **BARBU PARIS MUMULEANU** (n. 1794, Slatina)

21 mai 1968 – s-a născut, la Calafat (Dolj), poetul și gazetarul **A. C. MIREA**, pe numele adevărat **COSTEL MIREA**

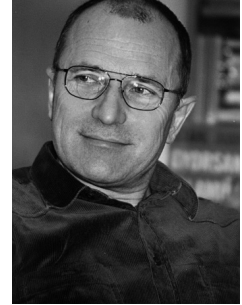
29 mai 1940 – s-a născut, la Bobicești, artistul plastic **OVIDIU BĂRBULESCU**

29 mai 1949 – s-a născut, la Caracal, poetul și criticul literar **PAUL ARETZU**, pe numele adevărat **PAUL AREȚU**

30 mai 1929 – s-a născut, la Slatina, interpreta de muzică populară **ILEANA CONSTANTINESCU**

poezie

D Balázs F. ATTILA

poveste

cum zidarul făcea cărămizi din lut
el făcea din singurătate
și a construit ziduri în jurul său
noaptea își acoperea coliba cu cerul
înstelat
ziua cu nori și cu albastrul cerului

în timp ce femeia torcea fire din
singurătate
și tricota vise din ele cântând

bărbatul asculta cântecul
și se gândea la norii care deși iau
multe
forme și culori
totuși mișcările lor sunt previzibile

cerul nopții este infinit de adânc
cu nenumărate stele
dar nu-i poate descifra secretul

apoi se uita la pereți
își imagina o fereastră
și o ușă prin care intră femeia
a cărei voce asculta de mult timp
în mână aducând vise tricotate
cu care se vor acoperi
în nopțile răcoroase...

clip

a trecut și vara asta
rândunelele au luat căldura cu ei
sub picioarele tale se împrășcă
sângele frunzelor căzute

sunt din ce în ce mai puțini
tinerii rătăcitoare fără țintă

trandafirii ofilite încă
luptă ocrotind frumusețea

umbra ca pentru ultima dată
îmbrățișează
lumina soarelui descurajată
ziua se predă
nopții răcoroase

după-amiază

stai în inima orașului
aproape de un atac de cord
inspiri aerul plin de gaze în plămâni
care precum foalele scârțâitoare ale
unei orgi
pompează aerul cu greu

ascuți mașinile zgâriind asfaltul
roțile tramvaiului zăngănind pe șine
sorbi cafea
dintr-un pahar de unică folosință

un câine plimbat
ca un soldat disciplinat
într-un marș forțat
își mișcă picioarele indiferent

un cuplu de îndrăgostiți
plimbându-se mână în mână
cu mobilul în mâna liberă

un turist pierdut încearcă
să se adreseze cuiva
din mulțimea grăbită

fața autentică a unei reclame gigan-
tice
te încurajează
să iei un împrumut
la o rată a dobânzii favorabilă
pentru a-ți realiza dorințele

te conectezi la Facebook
catastrofe opinii știri false
propagandă publicitate
o cunoștință care pozează
într-un paradis pământesc
o poezie proastă cu multe aprecieri
o poezie bună cu mai puține

un bărbat decrepit și nebărbierit
se așază lângă tine
soarbe ceva dintr-o sticlă de plastic
o ambulanță țipă
printre mașinile haotice
câte revoluții în tine ai trecut cu
vederea?

▀ Mihaela OANCEA

ferigi de cuvinte

mierle somnambule
își leagă umbrele printre ramuri.

sub coroanele joase
liniștea - forma precisă de a fi -
se lipește de piele
ca o memorie incomodă
în care nu mai e loc pentru zgomot.

din mușchi și tăceri
cresc ferigi de cuvinte
ce pipăie aerul
respirând oval.

în răcoarea pădurii ude
stau nemișcată -
devin
o pauză între frunze.

nu din speranță

când mă apropii
nu comit imprudența din speranță
ci dintr-o eroare de fabricație a
speciei.

după impact
merg pe străzi confuze
picioarele mi se afundă-n asfalt

ochii îmi migrează spre lateral -
pești răzleți
într-o mare de oameni
care nu mă zăresc.

rana se transformă în fereastră
și rupe dimineața.
nu mai rămâne nimeni
să deschidă ușa.

trena ruptă

mâna care mângâie
nu poate ucide —
are deja forma crimei
dar îi lipsește contextul.

celălalt devine rapid fisură
în carnea care voia să fie întregă.
nu o rană eroică
ci o crăpătură domestică
pe unde intră frigul
și notificările de la 3 dimineața.

azi ne întâlnim ca într-o gară bom-
bardată
o gară bombardată
ce refuză să moară politicos.
nimic nu mai arde
dar totul miroase a ars.
trenurile nu întârzie —
ele nu mai vin.
peroanele diferă

iar noi ne prefacem
că asta înseamnă direcție.

fiecare se destramă
în propriul ritm —
zgomotul dintre noi
frânt
ca o trenă ruptă.

prin ochii unei pisici

orașul nostru e o pisică.
noi existăm doar când ea
ne privește.

doarme pe calorifere
ce au uitat semnificația căldurii
și visează oameni —
jucării rupte
pe care le mușcă și le abandonează
în trafic.

când își închide ochii
orașul cade în forma lui adevărată:
un gol cald
care toarce.

ușa deschisă

dorul pulsează în aer
ca un tic-tac invizibil.
simți cum îți comprimă pieptul.
se lipește de pereți
se lipește de tine
precum latexul de piele.

lumina intră doar ca să-ți amintească
mirosul ei — amestec de cafea și
tuberoze —
ce se ascunde în pliurile perdelei
ca o umbră lepădându-se de moarte.

nu închizi ușa.
lași golul să vorbească
ecoul de tuberoze să te mângâie
să se agațe de colțurile mobilierului
cum o aripă de fluture în prăbușire
înainte să se transforme
într-o scânteie de memorie.

ușa rămâne deschisă —
ultimul gest de iubire
pe care nimeni nu-l poate imita:
să nu închizi niciodată
ceea ce arde
într-o tăcere nimicitoare.

sub piele și sticlă

creștem prin crăpături.
stările ni se fracturează
ca sticla sub limbă.
ne remodelăm prea des —
carnea nu e argilă
sufletul nu suportă matrițe.
fiecare om
ne cere o altă formă.
ar trebui să mă subțiez
până la transparentă.
există un punct
în care cedarea
nu mai e pierdere
ci os scos din rană.
nu învăț să rămân.
învăț să nu mor
în brațele greșite.

► Constantin SÎRGHIUȚĂ

Mărturisire

Mă întorc sărac cum o părere
Din care prea adesea am sorbit
Căderile de mal mă judecă-n tăcere
Tot rotunjind cuvântul împietrit
Rămân în iarbă căutând răspântii
Pe care să mă ningă șoapte în aval
Să mi le șlefuiesc cu trupul pe retină
Să mă dezmiere ploaia cu plânsu-i
vertical

***

ascult radioul
întrebări banale
răspunsuri stupide
habar n-au de marginea trotuarului
îngropat în pământ
iarna a încolțit între pleoape
îmi cade pieziș
printre degete se strecoară perdea-
ua de fum
îmbătrânită-n pantofi
joia-mi descântă cuvinte
timpul beteag ia în răs
tăcerea cireșului
întreb pasărea
prin câte cruci a trecut

***

ce-i pot cere anotimpului palid
când cu genunchiul înfundat

în nămolul minciunii
țipă ca un negustor
ce nu-și află răbdarea
până nu-nșală
chiar și moneda de aer ?
ochiul meu vrea a fi
uneori
lumină nomadă .

***

iarna îmi curge printre
degetele palmei
savourând gafele
atâtor cămări
aruncate de-a valma
de cântecul unui glonț
strecurat prin ochiul ferestrei
ca un hoț de duzină
aș fi putut să nu scriu
să mă fi uscat mesteacăn
în toamna de cenușă

***

sunt ceas de sfială
sub care foșnește izvorul
asemeni luminii
știu bine de ce podoabele
nu se tem de-ntuneric

***

brațele nopții or să m-ascundă
de zori
de-aș putea să mai prind
cuvintele
cu poftă de vorbă
să-mi mângâie pașii
două mâini se caută
una pe alta

***

ochiul poverii curge pe drum
haină purtată pe tabla ruginii
își face loc
pe brânci
adesea pământul își schimbă polii
molii guvernează
pe axă
fondul principal de cuvinte
se învârte-n noroi
fiecare cu fiecare își caută fața
pe bârna coclită
de broaște lehuze
mă voi întoarce acasă
cu verticala așteptatelor ploii !

Iarnă

- iată !
am șansa morilor de vânt
să-mi trageți cuvântul
pe roată
valiza cu sentimente
din crinii șefului de gară
prin cascadele clipei
în sania trasă de ploii
iată
în noi
cum coboară !
o așteptăm pe o creangă
de cer
la marginea noastră
prăbușiți

inocenți
iat-o cum vine
ca o rază de cântec
trasă de îngeri absenți !

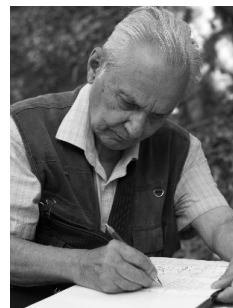
***

dacă am lua cremenea-n pumni
soarele să-i spargă miezul în două
să-l strângem a apă
am citi pe buzele ceștii dorul
de ziuă la cântatul cocoșilor .
să ne fie senin .
dincolo de clopotul legănat
de spinările liliecilor cu buzele reci
și orbita de abanos
să ne întoarcem jumătate izvor
cu oglinda din aproape-n aproape
întâlnindu-se-n unghiul
dintre noi și neștiutele ape

***

ce-ți e și cu neastâmpărul ăsta !
ard în propria-mi cenușă
încercând să ghicesc
în păsări
nu mă pot pedepsi cu o libertate
inutilă
așa că
îmbrac rănile în felinare
să bântuie trotuare
până în scorbura bătrânului pom
unde își află sălașul
pasărea
cu numele meu dincolo
de perdeaua căzută
peste ochiul ferestrei

▀ Serghie BUCUR

PLOIEȘTII

Se plimbă Nichita pe stradă,
Lume pe la porți, să îl vadă,
Sunt eu, calul de pământ,
Fără aripi, flămând,
Duc zi și noapte, iha!
Poezia – mireasă a mea;
Dimineața chem aurora
Să mă spele cu rouă Tudora,
La amiază, pe poduri,
Numărăm semne și noduri,
Dinspre Dâmbu ne strigă
Caragiu și Stratan în cavdrigă.
Daimonii puhoi în odaie
Primiți de demultul moș Ploaie.
Catedrala Sfântu Ion
Trage clopotele sus în amvon,
Cuza și Carol salută poporul,
Sergentul Grigore prezintă onorul.
Nichita se-ntoarce acasă,
Necuvintele îl așteaptă cu masă...

EINSTEIN

Se-ntoarce Einstein să revadă
Formula frumuseții tale
Quantele – vechi bacanale
Te proslăvesc; le ești Menadă /

Ce caută între noi sfârșitul
Când soarele răsare iar
Aruncă ghinionistul zar
Dăunătorul decrepitu /

Noaptea la capăt a ajuns
Repetă jurământul greu
De-ncrederea că Dumnezeu
Cu mirul Lui ne va fi uns ///

EDICT

Cuvinte mângâind lumina
Un menuet le împresoară
Singurătatea pe afară
Își poartă neferice vina /

Iubiți-vă doar pentru mine
Voi cărți ființe-ale simțirii
Pierzându-vă în umbra firii
Și-a fastelor celeustine /

Nu-mi bate în perete soarta
Scrisoarea ei mă'ncreștinează
Cu veghea sa absurd de trează
Pe reazemul ce i-l dă poarta ///

CASCADA

Singurătăți cât o cascadă
Cu paznici adormiți în rond
Aruncă-n muntele cu blond
Acord simfonic – acoladă /

De albatroși în arca mării
Petunizând un zbor razant
Cu tine-n bronzul incubant
La ceasul viu al încercării /

Vin preacurate așteptări
Simțire-naltă să zidească
Cu tine-o lume pământescă
Din neștiute întrebări ///

CANDELĂ

Citea poetul printre rânduri
Incandescența lui tristețe
Înamorau vechi diminețe
Aleatoriile crânguri /

Ce-i pasă lui de nesfârșit
E-o sabie în fiecare
Cuvânt arzând pe-o întrebare
Uitată-ntr-un răspuns finit /

Încă-un cuarț îi talmăcește
Viraju-ascuns într-o clepsidră
Lui Kronos candelă avidă.
Poetul încă mai citește...

A CUI

Încă-nfioară briza cerul,
O veche dragoste foșnește
Prin noriidecorați regește
De-o amintire-n efemerul /

Pustiu al vâslei pusă-n cui
Pe când odihna prânzu-și cere
Nici când emfaticele ere
Nu-ntreabă a cui mai ești, a cui ///

CATREN

Nu știe gândul ce gândesc,
Nici eu nu știu de unde gândul
Cui dintre noi îi este rândul
Să spună clipei: Te trăiesc!

Eminescu în secolul al XXI-lea

▀ Verica PREDA - PREVERA

Poeta, prozatoarea și animatoarea culturală Verica (Verița) PREDA – PREVERA s-a născut în ziua de 13 martie 1966, la Vârșeț/ Vršac.

Membră a Asociației Scriitorilor din Serbia, a Societății Scriitorilor din Voivodina, a Asociației Scriitorilor „Cercul Balcanic”, cu sediul la Skopje, și a Organizației Mondiale „Fundatia Poetilor” pentru Europa-Grecia, cu sediul în India.

Este, de asemenea, unul dintre fondatorii și președinții Asociației pentru Afirmarea Artiștilor din Vârșeț (VAU ARS), conducând Teatrul creativ pentru copii „Smehuljci” („Zâmbăreții”).

A obținut succese ca participantă la numeroase spectacole, organiza-toare de forumuri, gazdă de programe, emisiuni radio și video, precum și designer de conținut artistic digital, scenaristă și co-scenaristă, interpretă a mai multor spectacole și piese de teatru și musicaluri pentru copii, autoare de cântece.

Scrie poezie, nuvele și haiku, aforisme, recenzii, eseuri.

A obținut numeroase premii pentru poezie, dar și pentru scurtmetraj, atât în Serbia cât și peste hotare.

Autoare a volumelor: Glosarijum (ne)primetnih slika/ Glosar de ima-

gini (in)sesizabile – 2018; Romima na dar/ Romilor, în dar – 2019; Post scriptum. OGLDALO BITI/ Post scriptum. OGLINDA ESENȚEI VIEȚII – 2023; Vektori logosa/ Vectorii logosului (povești și schițe) – 2025; Post scriptum. OGLINDA ESENȚEI VIEȚII (versuri, traducere în limba română) – 2025; Drugo čitanje jave/ A doua citire a mesajului – 2025; Pesme sa oboda sunca/ Poeme de la marginea soarelui – 2026; مسمشل انتفتح نم دئ اصق/ Pesme sa oboda sunca (traducere în limba arabă) – 2026.

În 2024, împreună cu Nikolina Babić, a alcătuit o antologie de omagii poetice aduse lui Vasko Popa, intitulată Na zvezdodančevu dlanu/ În palma dansatorului-vedetă.

A participat la manifestări poetice organizate în Serbia, Macedonia, Republika Srpska, Bosnia-Herțegovina și România.

Versurile Veriței Preda – Prevera au fost traduse în limbile engleză, slovenă, română, maghiară, poloneză, romă, germană, rusă, franceză, macedoneană, bulgară, portugheză, bengaleză și arabă.

(Traducere și prezentare:
George Nina ELIAN)

Între stele și ecranul LED

Ciudată e matematica poeziei: timpul trece, anii se-nmulțesc, iar poeții devin tot mai prezenți. Eminescu este unul dintre cei ce n-au dispărut laolaltă cu data din cărți. Caracterul și opera lui s-au mutat în limbaj.

A vorbi despre Eminescu în goana vremurilor de azi, a scrolării, a superficialității, a clicurilor, a aprecierii adevărurilor efemere, înseamnă a ne aminti că poezia este memorie, identitate și rezistență tăcută. Tocmai în această perioadă de confuzie și aparentă perimare a creativității literare, Mihai Eminescu nu este un monument al trecutului, ci un impuls viu și actual al memoriei culturale.

Îl văd pe Eminescu, astăzi, în secolul al XXI-lea, nu doar ca pe un clasic în fața căruia ne înclinăm formal, ci ca pe o voce care continuă să pună întrebări esențiale: cine suntem, ce ne amintim și ce suntem gata să uităm.

Poezia lui Eminescu amintește mai adânc decât istoria, pentru că amintește prin timp, prin cosmos și prin melancolia omenească. În „Luceafărul” el spune:

Căci unde-ajunge nu-i hotar,
Nici ochi spre a cunoaște,
Și vremea-ncearcă în zadar
Din goluri a se naște.

Pentru Eminescu, identitatea nu este o determinare administrativă, ci o chestiune de durată, de continuitate. Oamenii trăiesc atâta timp cât pot gândi și vorbi în limba lor. În poemul „Glossă” rămân versurile:

Vreme trece, vreme vine,
Toate-s vechi și nouă toate;
Ce e rău și ce e bine
Tu te-ntreabă și socoate;

Acesta nu e un poem al consolării, ci unul al responsabilității. Omul nu e chemat să accepte, ci să gândească. Omul de astăzi, înconjurat de zgomot și viteză, îndură cel mai greu exact asta: tăcerea în care trebuie să-și răspundă sieși.

În „Glossă”, Eminescu expune iluzia progresului:

Viitorul și trecutul
Sunt a filei două fețe,
Vede-n capăt începutul
Cine știe să le-nvețe;

Fără memorie, nu există sens. Fără sens, nu există cultură. Doar trecere.

Privind de la această distanță suflul său poetic, îl consider pe Eminescu un poet foarte contemporan. Poetul contemporan scrie adesea ca și cum timpul n-ar avea răbdare. Scrie pentru a plăcea. Eminescu privea stelele ca să-l înțeleagă pe om.

Poetul de astăzi privește către om pentru a supraviețui lumii. El a avut ca interlocutor cosmosul, noi avem un ecran.

Omul de astăzi stă între Eminescu și ecran. Vrea un răspuns rapid, dar suferă de superficialitate. Își dorește libertate, dar îi e frică de tăcere.

De aceea Eminescu îi apare încă -- nu ca un dascăl, ci ca o reamintire că un om e mai mult decât o clipă și

că viața nu e o poveste dintr-un singur vers.

Ce-ar spune Eminescu azi?

Probabil că, mai întâi de toate, Mihai Eminescu ar tăcea. Ca s-audă zgomotul. Apoi ar spune, calm, fără isterie:

„Nu vă grăbiți! Nu timpul vă e dușman, ci superficialitatea.

Vă uitați în lumina ecranelor, dar uitați de stele.

Căutați iubirea fără sacrificiu, sensul fără tăcere, adevărul fără durere.”

Ar spune că un om nu e mic fiindcă e muritor, ci pentru că renunță la profunzime.

Că limba nu-i o unealtă, ci o casă. Iar o casă nu se părăsește pentru confort.

Din perspectiva actuală, pare să spună:

„Sunteți reci din pricina prisosului de informație și flămânzi din pricina lipsei de sens.”

Apoi s-ar întoarce la stele. Nu pentru că disprețuiește oamenii, ci pentru că știe că un om, pentru a-și recăpăta profunzimea, trebuie să și-o dorească.

P. S.: Au trecut o sută șaptezeci și șase de ani de la nașterea poetului Mihai Eminescu, care a făcut din limbă un rai poetic. Vremea a trecut, imperiile s-au schimbat, dar versurile sale încă stăruie ca niște stele tăcute deasupra sufletului neamului românesc.

Din această cauză, Poeții, de fapt, nu îmbătrânesc, ci continuă să trăiască în fiecare cuvânt ce mai poate visa.

„Glossa” și vremurile noastre

În poemul „Glossă”, Mihai Eminescu ne vorbește dintr-un secol tulbure, dar transmite mesaje care sună de parcă ar fi fost scrise ieri. Epoca lui a fost epoca ideologiilor, a speranțelor false și a marilor promisiuni, iar a noastră este epoca zgomotului informațional, a vitezei și a expunerii constante -- formele diferă, dar esența este aceeași: omul a fost atunci și este și acum expus înșelăciunii, trecerii și presiunii marilor.

Mesajul atemporal al „Glossei” este un îndemn la măsură interioară: nu crede orbește, nu te lăsa dus de val, nu te teme și nu spera prea mult! Ceea ce s-a schimbat este timpul -- la Eminescu, „vreme trece, vreme vine”, iar astăzi ea se grăbește și depășește ritmul. Neschimbate au rămas slăbiciunea omului pentru înșelătorii, succes, măști și păreriile altora.

Versul lui Eminescu ne învață detașarea, sângele rece și autoobservarea. În secolul său era o necesitate filozofică; în secolul nostru -- o chestiune de supraviețuire a personalității. De aceea, „Glossă” nu e o lecție morală din trecut, ci o învățătură pentru omul modern: cum să rămâi tu însuți într-o lume care-și schimbă constant veșmintele, dar vorbește pe același ton.

P. S.: Las aceste cuvinte ca pe niște grăunți de tăcere și fie ca oricine să găsească în ele cea profunzime pe care încă n-a uitat-o!

iubirile scriitorilor români

▀ Monica LAZĂR

Calistrat Hogaș și misterioasa domnișoară P.V.

Numele lui Calistrat Hogaș (1847-1917) este indiscutabil legat de „jurnalul” de călătorie „Pe drumuri de munte” (1912), ce ne dezvăluie tipul călătorului-artist prin Munții Neamțului. Iubitor de frumos, în toate sensurile, Hogaș a fost și un călător în căutarea iubirii, vârsta nefiind un inconvenient pentru scriitor. Dacă i-am contura portretul din perspectiva opiniilor altor scriitori despre el, dar și printr-o caracterizare indirectă, din prisma faptelor și a limbajului său, vom scoate în evidență un personaj galant, cu un fizic de luat în seamă de latura feminină, un bărbat frumos în sensul plăcut al cuvântului, căruia i-a plăcut viața, cu bune și cu rele¹. Deși era căsătorit cu Elena și avea mai mulți copii, la vârsta de 53 de ani se pare că s-a îndrăgostit de o tânără absolventă a Liceului-internat de fete din Iași. În anul 1900 Calistrat Hogaș preda la acel liceu, ulterior ajungând chiar director. Despre tatăl său și misterioasa domnișoară P.V. povestea fiica cea mică a scriitorului, Sidonia, în jurnalul ei de memorii. Tatăl său îi

scrisesse mai multe scrisori domnișoarei, însă răspunsul acesteia se pare că nu a venit niciodată, ceea ce denotă faptul că dragostea scriitorului nu a fost împărtășită. Și totuși această dragoste nu va fi uitată de scriitor prea curând. În 1912, când a apărut jurnalul de călătorie „Pe drumuri de munte”, cititorii au descoperit mai multe povestiri, printre care și „Florica”, din partea a doua a jurnalului, „În Munții Neamțului”. Se crede că domnișoara P.V. este întruchipată de „Florica”. Personajul feminin este descris de autor cu multă candoare, pe un ton galant, pe alocuri chiar comic. „Cuconița Florica” este soția lui Ștefan, „cel mai bun prieten al meu din copilărie”, cum scrie Hogaș, însă autorul nutrea de multă vreme sentimente pentru dânsa. Cum stăpâna casei deține un jurnal, Calistrat Hogaș inserează câteva rânduri, sperând că Florica îi va înțelege gândurile. Sunt versuri care vorbesc despre o iubire ascunsă, ale cărei aripi încă se zbat, chiar dacă „lupta” pare pierdută.

¹ Arhiva fotografică a Colecției „Calistrat Hogaș” din patrimoniul Muzeului Național al Literaturii Române din București.

Ideal pierdut

*Ai, desigur, ochi negri, gura mică, nasul fin,
 Ş-un oval tăiat cu artă de vrun maestru divin!
 Mersul tău, înfăţişarea, trandafirii de pe buze
 Mi-amintesc pe cea mai dulce dintre cele nouă Muze.
 Tot ce vede ochiul, gândul, în cereasca ta făptură,
 Mai presus mă-nfiorează, decît tot ce e-n natură!
 Ah! Aş pune firmamentul sub picioare-ţi pedestal!
 Şi să fac – aş vrea – din tine strălucitu-mi ideal!
 Şi așa cum te-ar încinge nimbul tău dumnezeiesc,
 O întreagă veşnicie aş voi să te privesc!
 Decît spinul, Floricico, crește veşnic lîngă roză
 Poezia schiopătează și se schimb-ades în proză.
 Ești frumoasă, Floricico...O, minune-ntre minuni!
 Lasă dracului andreaua...nu cîrpi sara colțuni!*

Poezia a stîrnit „un colosal hohot de rîs”, iar răspunsul Floricicăi a venit imediat.

„ - Vezi, Bădie, că iar mi-ai scris ghidușii pe albumul meu? Dacă-s eu nebună și ți-l dau!...”

Acele „ghidușii” ne trimit cu gândul la o misterioasă poveste de dragoste din trecut, dintre „bădia” și „femeia aceea frumoasă”, „cu chip dumnezeiesc”, pe care Calistrat Hogaș o aseamănă cu Venera².

---

² Calistrat Hogaș, *Pe drumuri de munte*, 1986, fondul de carte curentă, Biblioteca MNLR.

capodopere între destin și alegorie

▀ Iosif BĂCILĂ

Din nou despre Miorița (însemnări)

*„Pe-un picior de plai,
Pe-o gură de rai...”*

Școala ne-a ajutat să aflăm că *Miorița*, capodoperă absolută a literaturii noastre populare, este rezultatul unui proces de creație seculară, textul armonizând un număr variabil de motive poetice cu existență independentă în folclor. Varianta publicată de Vasile Alecsandri în 1852 și reluată în 1866, în cunoscuta sa culegere de literatură folclorică *Poezii populare ale românilor*, are următoarea structură de motive:

- motivul transumanței;
- motivul complotului;
- motivul mioarei năzdrăvane;
- motivul testamentului;
- motivul alegoriei moarte – nuntă;
- motivul măicuței bătrâne.

Tot pe-atunci ni s-a recomandat să citim mai multe despre *alegorie*, ca figură de stil, ea exprimând / sugerând și „altceva”, nu numai ceea ce ne „spune” direct textul literar.

„**ALEGORIE** (fr. *allégorie* < lat., gr. *allegoria*, a vorbi altfel)

Figură de stil alcătuită dintr-o înșiruire de metafore [...], sensul literal substituindu-se altuia, ascuns.

Frecvent folosită în fabulă, dar și în alte opere literare versificate (poeme, epopei, balade etc.).

În *Miorița*, de exemplu, ideea morții baciului moldovean este alegoric exprimată de poetul anonim printr-un șir de metafore ce alcătuiesc o alegorie:

*Să le spui curat
Că m-am însurat
Cu-o mândră crăiasă,
A lumei mireasă;
Că la nunta mea
A căzut o stea;
Soarele și luna
Mi-au ținut cununa.
Brazi și păltinași
I-am avut nuntași,
Preoți, munții mari,
Paseri, lăutari,
Păsărele mii
Și stele făclii!*

Din acest exemplu se vede că alegoria este o construcție de stil care prelungeste sau modifică metafora. În poezie, ea apare deci ca o *metaforă continuă* sau *prelungită*.

Dimitrie Cantemir, în a sa *Istorie ieroglifică*, prin folosirea alegori-

ei în ilustrarea rivalităților dintre Cantemirești și Cantacuzini, realizează primul roman alegoric din literatura română. De asemenea, *Noaptea de decembrie*, de Al. Macedonski, și *Luceafărul*, de M. Eminescu, sunt alegorii (n.n.: v. și *De-a v-ați ascuns*, de T. Arghezi, ori *Riga Crypto și Iapona Enigel*, de I. Barbu). [...]

Alegoria e folosită și în domeniul artelor plastice (sculptura, pictura), așa-zisa *alegorie plastică* (reprezentarea justiției printr-o femeie legată la ochi și ținând în mână o balanță)." (C. Fierăscu, Gh. Ghiță, *Mic dicționar îndrumător în terminologia literară*, ediție revăzută și adăugită, București, Editura Ion Creangă, 1979, p. 92-93).

Mai apoi, că studiul *Mioriței* a fost abordat de numeroși cercetători, merite importante revenindu-le cunoscuților erudiți: Alexandru Amzulescu, Adrian Fochi, Ion Constantin Chițimia, Gheorghe Vrabie, Dumitru Caracostea, Ovidiu Bârlea, George Călinescu, Mircea Eliade, Lucian Blaga, Ion Mușlea, Romulus Vulcănescu, Constantin Noica, Mihai Pop, Pavel Ruxăndoiu, Romulus Vuia, Vasile Tudor Crețu, Constantin Eretescu ș.a.

„*Miorița* ocupă, fără îndoială, un loc proeminent printre producțiile folclorice ale poporului nostru. Bogata varietate a ideilor și sentimentelor, precum și gama nesfârșită de nuanțate procedee artistice fac din modestul poem păstoresc «al mioarei» o piesă cu adevărat clasică, unică în strălucirea sa de

giuvaier." (Al. Amzulescu, Adrian Fochi, I. C. Chițimia, Gh. Vrabie, *Poezia epică. Miorița*, în *Istoria literaturii române*, I, ediția a II-a, revăzută, București, Editura Academiei, 1970, p. 115).

George Călinescu, în monumentală sa operă *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, enumeră *Miorița* printre cele patru mituri ale românilor, ele „constituind punctele de plecare” ale literaturii naționale: „Importanța capitală a folclorului nostru, pe lângă incontestabila lui valoare, în măsura în care e rodit de culegătorul artist, stă în aceea că literatura modernă, spre a nu pluti în vânt, s-a sprijinit pe el, în lipsa unei lungi tradiții culte, mai ales fiind foarte mulți scriitorii de origine rurală. Dar atenția n-a căzut asupra temelor celor mai vaste, mai adânci în sens universal, cum ar fi aceea a «soarelui și lunii», ci, dimpotrivă, asupra acelor care puteau constitui o tradiție autohtonă. S-au creat astfel niște mituri, dintre care patru (n.n.: *Traian și Dochia, Miorița, Meșterul Manole, Sburătorul*) au fost și sunt încă hrănite cu o frecvență crescândă, constituind punctele de plecare mitologice ale oricărui scriitor național.” (George Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, ediția a II-a, revăzută și adăugită. Ediție și prefață de Al. Piru, București, Editura Minerva, 1982, p. 57-58).

Lucian Blaga identifică influențe creștine ortodoxe în baladă, însă Mircea Eliade, cu competență

aplicată în studiul religiilor, afirmă, fără echivoc, că în *Miorița* nu există aproape nimic din creștinism.

„Când, de pildă, ciobanul din *Miorița* numește moartea «a lumii mireasă» și pieirea sa «o nuntă», el relevează, punând în imaginar relief, o latură *ascunsă* a faptului «moarte». Metafora îmbogățește în cazul acesta însăși semnificația faptului la care se referă și care, înainte de a fi atins harul metaforilor în chestiune, avea încă o înfățișare de taină pecetluită. Când ciobanul spune:

*am avut nuntași
brazi și păltinași,
preoți munții mari,
păsări lăutari,
păsărele mii
și stele făclii,*

faptele, asupra cărora se revarsă avalanșa de metafore, constituie întreaga «natură». Prin metaforele rostite, aceasta dobândește o nouă semnificație: parcă natura întregă devine o «biserica». Se poate spune despre aceste metafore că au un caracter *revelator*, deoarece ele anulează înțelesul obișnuit al faptelor, substituindu-le o nouă viziune. Aceste metafore nu plasticizează numai niște fapte în măsura cerută de deficiența numirii și expresiei lor directe, ci ele suspendă înțelesuri și proclamă altele.” (Lucian Blaga, *Geneza metaforei*, în *Trilogia culturii*. Cuvânt-înainte de Dumitru Ghișe, București, Editura pentru Literatură Universală, 1969, p. 279-280).

O inițiativă de seamă a avut Adrian Fochi (v. *Miorița. Tipologie, circulație, geneză, texte*, București, Editura Academiei, 1964), stimulat, probabil, de contribuțiile remarcabile aduse domeniului de Dimitrie Caracostea, Constantin Brăiloiu și Ovidiu Bârlea. Reținem din lucrarea amintită că cel mai frecvent și constant „element tematic” al variantelor mioritice (973) este „testamentul ciobanului”. El apare în proporție de 80%. Dar presupusul testament al „eroului” (Și de-a fi să mor) nu este altceva decât expresia poetică (cu sens mitic) a obiceiului de înmormântare / trecere. Lămuririle sunt complinite / dezvoltate și de cercetătorul timișorean Vasile Tudor Crețu.

„Circumscrierea, după moarte, în materialitatea universului (în «lumea fără dor») rămâne unul din sensurile de adâncime ale creațiilor folclorice românești. Din punctul de vedere al filozofiei (citește *viziunii*) populare, sensul amintit, pus în relație cu celelalte semnificații ale sistemului, reactualizează credința că «firul» vieții smuls din spațiul realului trebuie și este *omenește necesar* să răsară în altă parte, fie continuându-și existența în mitica lume a strămoșilor, fie metamorfozându-se în semne eterne ale cosmosului.” (Vasile Tudor Crețu, *Ethosul folcloric – sistem deschis*, Timișoara, Editura Facla, 1980, p. 106).

O dovadă a legăturilor puternice dintre om și natură, dintre om și îndeletnicirile sale este și o varian-

tă a melosului popular răspândită în sudul Banatului:

- *Păcurari de la miori,*
Un' ț-o fost moarcea să mori?
- *Sus, în vârfu' muncelui,*
La cetina bradului.
- *Și dă ce moarce-ai murit?*
- *Dă trăsnet, când o trăsnit.*
- *Dă jălit, cin' te-o jălit?*
- *Păsările-or ciripit,*
Pră mine dă m-or jălit.
- *Dă scăldat, cin' te-o scăldat?*
- *Ploile când or ploiat,*
Pră mine că m-or scăldat.
- *Dă-mpânzit, cin' te-o-mpânzit?*
- *Luna când o răsărit...*
- *Fluierașu' un' l-ai pus?*
- *În creanga bradului sus.*
Și când vântu' o sufla
Fluierașu' mi-o cânta,
Oile s-or aduna
Și pră mine m-or căuta...

De bună seamă, s-a reținut că alegoria moarte – nuntă, a cărei integrare în baladă e îndreptățită prin întrebarea mamei bătrâne (*Cine-au cunoscut, / Cine mi-au văzut / Mândru ciobănel / Tras printr-un inel?*), este episodul / motivul care încheie și aureolează sistemul alegoric al textului. „Întregul *poem* este construit pe un paralelism continuu între mediul uman și cel natural; acest paralelism nu implică însă prezența comparației. Este remarcabilă, de altfel, absența totală a acestui procedeu chiar în portretul ciobanului:

- Fetișoara lui*
- Spuma laptelui;*
- Mustecioara lui*
- Spicul grâului;*

- Perișorul lui*
- Peana corbului;*
- Ochișorii lui*
- Mura câmpului! [...]*

Fenomenele naturii sunt interpretate în termenii unui ritual uzual în societatea umană; faptele umane, care sunt reglate de convenții determinate, sunt substituite prin faptele eterne ale naturii.” (Mihai Pop, Pavel Ruxăndoiu, *Folclor literar românesc*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1990, p. 264).

Constantin Eretescu, etnolog, antropolog și scriitor, discipol al profesorului Mihai Pop, într-una dintre cărțile sale, apărută recent, conchide, aproape concluzionând: „Folclorul a constituit o sursă de inspirație pentru poeți, prozatori și dramaturgi. Scriitori ca A. Russo, V. Alecsandri, M. Eminescu au cules ei înșiși literatură populară. Pentru mulți alții, ridicați din rândul țărănilor, folclorul a reprezentat primul contact cu literatura și cu un sistem de valori estetice care le-a influențat întreaga creație. Multe motive și teme folclorice au fost utilizate în literatura cultă. Fenomenul are dimensiuni impresionante – să ne gândim numai la I. Budai-Deleanu, G. Coșbuc, I. Slavici, Șt. O. Iosif, L. Rebreanu, L. Blaga, M. Sadoveanu. Pe de altă parte, scriitorii au dat interpretări personale unor simboluri specifice literaturii orale. *Zburătorul* lui I. Heliade-Rădulescu, *Luceafărul* lui M. Eminescu, *Meșterul Manole* al lui L. Blaga sunt dintre cele mai strălucite ilustrări.

În același timp, creația populară a furnizat modele literare scriitorilor noștri. Poeții au utilizat ritmuri, rime și măsuri, imagini și tehnici compoziționale populare, fapt ce a asigurat comunicarea cu cititorii familiarizați cu versul popular. Structuri tipice poeziei folclorice găsim la Dosoftei, dar și în volumele celor mai tineri poeți contemporani." (Constantin Eretescu, *Câteva clarificări și reasezări, multe repere și căi deschise, în Folclorul literar al românilor. O privire contemporană*, ediția a II-a, revăzută, București, Editura Spandugino, 2022, p. 12).

*

VICTOR RAVINI (Radu-Victor Nițu, n. 10 octombrie 1943, Caracal, județul Romanați, azi – Olt). A absolvit Liceul „Ioniță Asan” din Caracal. Studii universitare terminate în România și în Suedia: Facultatea de Filologie, la Universitatea din Timișoara, specializarea limba și literatura română – limba și literatura germană; Facultatea de Știința Religiilor, la Universitatea din Göteborg. Maître de conférences: *Etica și morală democratică*, la Universitatea din Borås.

Membru al Uniunii Scriitorilor din Suedia, dar și al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Timișoara. A tipărit mai multe cărți, în țară și în străinătate. Articole pe teme de folclor, literatură, lingvistică sau istorie – în „Contemporanul”, „Curtea de la Argeș”, „Pro Saeculum”, „Tribuna învățământului”, „Dilema veche”, „Limba română” (Chișinău), „Lumină Lină” (New

York), „Alternanțe” (Germania) și în alte publicații din țară și din diaspora. Preocupare permanentă – *Miorița: Miorița. Izvorul nemuririi*, București, Editura Alcor Edimpex, 2016; ediția a II-a, 2017; *Miorița până la stele*, București, Editura Academiei Române, 2024. Nu demult a publicat lucrarea monografică *Sala de lectură. Miorița*, 2024. Cartea are mai multe mottouri. Redăm unul dintre ele: „Părinții mei și străbunii noștri, de acolo de unde or fi ei acum, m-au călăuzit și mi-au pus în mână cărțile care mi-au deschis ochii să înțeleg așa cum am înțeles mesajul înălțător al cioabanului din *Miorița*. Îmi fac aici datoria față de ei și față de dumneavoastră, doamnelor și domnilor. *Miorița* e tot ce am luat cu mine, când am plecat din țară, pribeag, cu mâinile goale, în lumea largă. Am datoria să o restituie.” (*Sala de lectură. Miorița*, București, Editura Ideea Europeană, 2024, p. 5).

Folosind studii de referință ale unor cercetători români și din alte țări, Victor Ravini dă o nouă interpretare textului folcloric, scoțând în evidență semnificații firești, idei, simboluri, „într-o opțiune neologică și nepărtinitoare”. Din multele fragmente care ar trebui reținute și comentate alegem doar trei, pentru a demonstra modul elevat prin care autorul a readus în atenția lumii această capodoperă a spiritualității românești:

- „Pentru cititorii de poezie experimentați, *Miorița* nu poate fi relatarea unei crime, ci este un ghid

de înălțare spirituală, spre trăiri poetice sublime. Așa a fost înțelesă de traducătorii străini, care au tradus *Miorița* în o sumedenie de limbi, cu mai multe traduceri (n.n.: variante) în aceeași limbă, tocmai pentru că au văzut în ea frumuseți nemaîntâlnite în alte opere literare și au pus-o pe un înalt pedestal. Marin Sorescu pune *Miorița* alături de *Luceafărul* lui Eminescu. Din acest motiv, Sorescu a fost ridiculizat de unii care au același nivel de gândire ca al lăutarilor de manele. Cui îi plac manelele nu îi plac *Rapsodiile* lui George Enescu, nici poeziile lui Sorescu sau ale lui Eminescu și nici *Miorița*." (Victor Ravini, *op. cit.*, p. 166-167).

- „*Cântarea Cântărilor*, din *Biblie*, este un text esoteric, mistic, cu semnificații ascunse, care a derutat unele fețe bisericesti, intrigate de aparentul erotism din text. Nu toți putem face saltul intelectual de la imaginile concrete la termenii abstracți ai metaforelor și alegoriilor, care în esență transmit cunoștințe despre cum se poate uni sufletul omului cu divinitatea din cosmos, în inima noastră.

Acest fenomen de unire spirituală a sufletului omului cu divinitatea adorată se numește hierogamie și este tema centrală din *Miorița*, prezentată în mod alegoric. Așa-numita alegorie a morții și nunții cosmice a ciobanului, greșit înțelesă în cercetarea anterioară, este compusă din două alegorii distincte. 1: Moartea și îngroparea ciobanului simbolizează înde-

părtarea omului de cele lumești, iar 2: nunta lui cu *mândra crăiasă*, *fata de crai*, *sora soarelui* – sau, în alte variante, *Fata Frumoasă* care îl caută pe munte – este bine-cunoscuta hierogamie, adică simbolizează unirea sufletului omului, în general, cu sufletul divinității sau, altfel spus, contopirea lui spirituală cu universul nemărginit." (Victor Ravini, *op. cit.*, p. 182).

- „Lectura și aprofundarea cât mai multor variante ale *Mioriței* pot fi un temeinic ghid spiritual pentru descoperirea omului de sine însuși și un ghid de înălțare sufletească spre culmile luminoase la care se înalță ciobanul. Dacă nu putem gusta frumusețile din *Miorița*, nu putem să înțelegem asta și nu putem nici să ne descoperim pe noi înșine, ci rămânem așa cum suntem, cu limba în mână, să ne arunce moșul, ca în basme, prune uscate. Încă o performanță a autorilor colectivi și anonimi din străvechime este aceea că în poemul nostru național se îmbină trei principii, care nu știu să se mai găsească în altă operă din literatura universală: în *Miorița*, natura este însuflețită și divinizată, divinitățile sunt umanizate, iar omul e îndumnezeit." (Victor Ravini, *op. cit.*, p. 249).

Deși destui semeni ai noștri denigrează constant această baladă, mai mult, unii potențați ai zilei au propus chiar scoaterea mirificei creații din programele și manualele școlare, cercetătorii români și străini caută noi semnificații în

conținutul și în interpretarea ei, alăturând-o marilor opere literare ale lumii.

„După îndelungi stadii în bibliotecile Suediei, Franței, Germaniei și ale altor țări, eruditul cercetător, romancier și eseist Victor Ravini face o analiză aplicată a celor peste 900 (!) de variante ale acestui colind, a impresionantei bibliografii existente pe seama subiectului în discuție și ne arată saltul făcut de protagonistul celebrei balade (care pulverizează tipare, clișee, spaime, ezitări destinale și o serie de limite... umane) de la omul îngenuncheat, mai exact: *aproape îngenuncheat*, pregătit pentru sacrificiu, la Omul-Zeu, neînfricat în fața morții ritualice și convins de faptul că, atunci când vorbește sufletul străvechi din veșnicie, arborii, lucrurile, oamenii, munții, apele, stelele, totul laolaltă, absolut totul e cuprins deodată de o tăcere asurzitoare, care prevestește învierea, *renașterea* Omului din om. În realitate, *Miorița* reprezintă frământarea sufletească a ciobanului în preajma ritualului de inițiere, prin care el se va uni în spirit cu divinitatea.

Miorița este, după cum se știe, unul dintre textele literaturii române cele mai traduse. Și cele mai comentate. Amploarea ecourilor, analizelor, cercetărilor pe marginea ei e halucinantă și cvasinecunoscută publicului român. Meritul acestei substanțiale monografii unice (n.n.: *Sala de lectură. Miorița*) este de a readuce această capodoperă acasă, în matca literaturii ro-

mâne, printre creațiile de vârf ale culturii române, adică exact acolo unde îi este locul: printre legendele și miturile intangibile, sacre, ale acestei națiuni, ale cărei rădăcini sunt, în continuare, clătinate de oportuniști agramați, zgomotoși și veseli – și aceștia trecători, cum sunt și ploile abrupte de vară și campaniile de demitizare – o altă formă de atac al valorilor fondatoare.” (Aura Christi, *Semnal editorial. Editura Ideea Europeană. Victor Ravini, Sala de lectură. Miorița*, în „Contemporanul”, anul XXXVI, nr. 1 [874] / ianuarie 2025, p. 5).

După austriacul Leo Spitzer (1887-1960, profesor la Universitatea din Marburg, istoric, filolog și teoretician al literaturii), *Miorița* este „una dintre marile creații ale literaturii universale”. Iar Ludwig Feuerbach (1804-1872, filozof german) spune undeva că „prima și cea mai nobilă înfățișare a spiritualității unei națiuni e arta și îndeosebi poezia populară” (*apud* Victor Ravini).

În acest context, mesajul *Mioriței* este mereu actual pentru toți oamenii, din toate culturile lumii: nunta cosmică a ciobanului din balada românească nu e o destinație finală, de fericire împlinită / sublimă, ci calea posibilă spre *izvorul nemuririi*.

Bibliografie:

- Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*. Ediție îngrijită

de D. Murărașu, București, Editura Minerva, 1971.

- Al. Amzulescu, Adrian Fochi, I. C. Chițimia, Gh. Vrabie, *Poezia epică. Miorița*, în *Istoria literaturii române*, I, ediția a II-a, revăzută, București, Editura Academiei, 1970.

- Lucian Blaga, *Spațiul mioritic și Geneza metaforei*, în *Trilogia culturii*. Cuvânt-înainte de Dumitru Ghișe, București, Editura pentru Literatură Universală, 1969.

- George Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, ediția a II-a, revăzută și adăugită. Ediție și prefață de Al. Piru, București, Editura Minerva, 1982.

- Gheorghe Crăciun (coord.), *Istoria literaturii române pentru elevi și profesori*, București, Editura Cartier Educațional, 2004.

- Vasile Tudor Crețu, *Ethosul folcloric – sistem deschis*, Timișoara, Editura Facla, 1980.

- Mircea Eliade, *De la Zalmoxis la Genghis-Han. Studii comparative despre religiile și folclorul Daciei și Europei Orientale*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1980.

- Constantin Eretescu, *Folclorul literar al românilor. O privire contemporană*, ediția a II-a, revăzută, București, Editura Spandugino, 2022.

- C. Fierăscu, Gh. Ghiță, *Mic dicționar îndrumător în terminologia literară*, ediție revăzută și adăugită, București, Editura Ion Creangă, 1979.

- Adrian Fochi, *Miorița. Tipologie, circulație, geneză, texte*, București, Editura Academiei, 1964.

- George Nițu, *Elemente mitologice în creația populară românească*, București, Editura Albatros, 1988.

- Constantin Noica, *Cuvânt împreună despre rostirea românească*, București, Editura Humanitas, 1996.

- Constantin Noica, *Rostirea filozofică românească*, București, Editura Științifică, 1970.

- Mihai Pop, Pavel Ruxăndoiu, *Folclor literar românesc*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1990.

- Victor Ravini, *Miorița. Izvorul nemuririi*, București, Editura Alcor Edimpex, 2016; ediția a II-a, 2017.

- Victor Ravini, *Miorița până la stele*, București, Editura Academiei Române, 2024.

- Victor Ravini, *Sala de lectură. Miorița*, București, Editura Ideea Europeană, 2024.

- Gheorghe Vrabie, *Structura baladescă a eposului folcloric*, în *Din estetica poeziei populare române*, București, Editura Albatros, 1990.

- Romulus Vulcănescu, *Mitologie română*, București, Editura Academiei, 1985.

- Colecția revistei „Almăjana” (Bozovici), 1999-2019.

personalități culturale slătine

▀ Ioan Florin TUINEA

Alexandru BUSUIOCEANU - în interviuri...

INTERVIU CU LILIANA COROBCA

Ioan Florin Tuinea: Doamna Liliana Corobca, lucrarea dumneavoastră de licență, susținută la Chișinău, a fost dedicată lui Eugen Ionescu. Cum v-ați orientat către el? Cum se vedea Slatina atunci de pe malul Bâcului, prin lentila absurdului ionescian?

Liliana Corobca: Când eram mică, încă elevă, visam să ajung la Moscova și la Paris. Moscova era capitala Uniunii Sovietice și era ușor pentru cei născuți într-o republică sovietică să o viziteze, iar Parisul era o galaxie de neatins. Totuși, n-am fost niciodată la Moscova, dar am vizitat de câteva ori Parisul! Licența mea despre Ionescu pornea de la acel vis din copilărie, doream să fac un doctorat despre Ionescu la Paris. Învățam franceza la Alianța franceză din Chișinău, unde exista o bibliotecă cu opera dramaturgului în original. În primăvara anului 1990, un grup de tineri actori, în frunte cu actorul și regizorul Petru Vutcărău, înființează, la Chișinău, primul teatru independent, care se numește *Eugène*

Ionescu. Prima stagiune s-a deschis cu spectacolul „Cântăreața cheală”, în regia lui Petru Vutcărău, dar eram încă elevă într-un sat și nu l-am văzut. Următorul spectacol ionescian pus în scenă a fost „Regele moare”, care va participa la nenumărate turnee internaționale și va lua multe premii. Eram deja studentă la Facultatea de Litere și am văzut acest miraculos spectacol. „Regele moare” este și acum textul meu ionescian preferat. Iar la Paris am văzut „Cântăreața cheală” la Théâtre de la Huchette, cu sala plină, jucându-se neîntrerupt, din 1957! „Malul Bâcului” este mai mult o metaforă, nici nu știam unde-i Bâcul atunci când am locuit la Chișinău, iar Slatina era mai mult un tărâm literar, unde se nasc tot felul de scriitori geniali. Nu prea știam unde se află pe hartă.

Ioan Florin Tuinea: Ați simțit că primirea temei de studiu despre Alexandru Busuiocanu de la mult regretatul Nicolae Florescu a fost o recompensă a Destinului pentru fidelitatea dumneavoastră față de spiritul slătinean începută în studenție?

Liliana Corobca: „Recompensă a Destinului”, ce frumos spus! Era un

proiect de arhivă, iar eu abia mă angajasem, habar nu aveam ce presupune asta, aveam 26 de ani când am ajuns la Institutul Călinescu, după un doctorat despre personajul în romanul interbelic. Mi-a spus apoi Nicolae Florescu că a crezut că o să renunț, că o să mă sperii, că era prea dificil proiectul. Îmi arătase o listă lungă, cu multe proiecte. Busuioceanu, am zis eu repede, fără a ezita. O, e un proiect greu, încercă să mă oprească dl Florescu. Îmi place numele acesta, am insistat eu (nu auzisem de el înainte, nu știam cine e). „Proiectul” nu mi s-a părut greu, era mult de muncă, pentru că nu aveam laptop, copiam cu mâna, la arhivă, toată ziua, scrisorile lui Busuioceanu, apoi le mai copiam o dată, acasă, seara, în calculator. Îmi aduc aminte că descifram uneori cu dificultate tot felul de scrisuri (caligrafii) artistice sau eliptice, țin minte și acum scrisul lui Busuioceanu, al lui N.I. Herescu, Mircea Eliade, V. Buescu, Antoaneta Iordache, V. Ierunca, Al. Macedonski, Pamfil Șeicaru, Vintilă Horia...Am muncit mult încă din copilărie, munca nu mă sperie.

Ioan Florin Tuinea: In cele două volume reunind corespondența lui Alexandru Busuioceanu, sugestiv intitulate de dumneavoastră „Un roman epistolar al exilului românesc”, omul de cultură slătinean apare că un fin observator al lumii. Credeți că există o trăsătură comună de caracter - poate o rigoare sudică, oltenească - , între el și E. Ionescu, în ciuda traiectoriilor lor atât de diferite?

Liliana Corobca: Nu m-am gândit să-i compar, dar dacă aș face-o, nu cred că m-aș referi la „rigoarea sudică”, poate i-ar apropia mai degrabă un puternic sentiment al tragicului, o lumină solară oltenească, mai precis slătineană, de care te îndrăgostești iremediabil.

Ioan Florin Tuinea: De ce credeți că recuperarea memoriei culturale a acestui spirit diamantine, Alexandru Busuioceanu, a căzut preponderent pe umerii femeilor cercetător (Crisula Ștefănescu, Irina Dogaru, Mihaela Albu, Raluca Ciortea, dumneavoastră însevă)? Este nevoie de o anumită „acribie a răbdării” pe care bărbații au neglijat-o în favoarea sintezelor rapide?

Liliana Corobca: Cred că aș putea să vă contrazic. Nu am acum în față toată bibliografia, dar Nicolae Florescu i-a editat jurnalul, a scris și studii despre el, i-a reeditat istoria literară și alte câteva scrieri ale lui Busuioceanu, Andrei Ionescu a scris un eseu superb despre etapa spaniolă a poetului; Ion Frunzetti, V.I. Stoichiță, Dan Slușanschi, Eugenio Battisti ar fi alte nume de bărbați, care au scris despre Busuioceanu, i-au editat opera, l-au apreciat foarte mult. Dar femeile au scris teze de doctorat, monografii, și-au dăruit mai mult din timpul lor încercând să îl aducă în fața cititorilor români. Nu știu dacă genul celor care s-au ocupat de Busuioceanu e aspectul cel mai relevant.

Ioan Florin Tuinea: Este necesară o ediție critică integrală a scrierilor lui Alexandru Busuioceanu pentru a-l omologa definitiv în canonul nostru cultural?

Liliana Corobca: Cred că e o idee foarte bună. Dar înainte de ediția critică ar fi traducerea poeziei lui. Cu asta aș începe. Nu avem nici până azi poezia integrală (nu ar fi prea mult de tradus!) în limba română. Îmi imaginez o ediție bilingvă. Fără opera poetică în limba română nu putem vorbi de un canon, Busuioceanu rămânând un autor de nișă, de care știu specialiștii, nu publicul larg. La ICCMER, există un dosar Busuioceanu în fondul Monicăi Lovinescu, cu variantele elaborării volumului *Fruetul de a trăi*. M-am gândit, la un moment dat, la reeditarea acestui volum, dar e îngrijit și prefațat de Virgil Ierunca și nu avem drepturile de a-l reproduce și nici nu au trecut cei 70 de ani de la moarte...

Ioan Florin Tuinea: Cine credeți că ar fi cel mai îndreptățit să ducă la bun sfârșit o asemenea misiune?

Liliana Corobca: Când m-am apucat de corespondența lui Busuioceanu, nu știam că fiica lui, despre care citeam în scrisorile exilaților, încă mai trăia, nu știam nici cum a ajuns „Fondul Busuioceanu” la Arhivele Naționale. Corespondența editată de mine, pe care am numit-o „Un roman epistolar al exilului românesc” a apărut într-un tiraj destul de mic, care s-a epuizat repede și m-am gândit să o reeditez. Am fost din nou

la arhivă, am mai descoperit câteva texte, am făcut alte note explicative, am corectat greșelile, am indicat dosarul și pagina la fiecare scrisoare (nu făcusem asta la prima ediție), iar când am ajuns la editură, mi-au spus că au nevoie de acordul moștenitorilor, al tuturor, pentru a republica corespondența. M-am apucat să caut moștenitorii și-i mai caut și azi.

Poate că o echipă s-ar descurca mai bine cu „misiunea”, dar e important să fie cineva care cunoaște limba spaniolă, limbă în care Busuioceanu a scris minunatele sale versuri. N-am învățat spaniola și este motivul pentru care nu am perseverat. Trebuie un traducător talentat, altfel, o traducere mediocră ar fi mai degrabă un deserviciu.

Ioan Florin Tuinea: Credeți că Slatina este conștientă de acest export de geniu pe care l-a făcut la sfârșitul perioadei interbelice? Ce ar trebui să facă autoritățile culturale slătinenene pentru a uni aceste două coloane (Ionescu și Busuioceanu) într-un brand cultural coerent?

Liliana Corobca: Nu cred că Slatina sau autoritățile culturale pot face minuni. Și Ionescu, și Busuioceanu sunt autori din exil, numele lor erau interzise sau necunoscute în timpul regimului comunist, dar nici după 1989 literatura exilului nu a devenit peste noapte una canonică. De fapt, singurul autor „canonic” este Mircea Eliade. Ceilalți sunt apreciați de un cerc restrâns de specialiști care tot încearcă să-i promoveze, de multe ori, cu prea puțin succes. Autoritățile

ar avea mult de făcut, de investit, de studiat. Un festival care să le poarte numele, întâlniri cu elevii, străzi, muzee etc. Din păcate, cultura este cenușareasă de ceva timp și timpurile tulburi nu par a se schimba în bine prea curând. Ca să răspund mai bine la întrebare, ar trebui să întreb și eu: câți bani sunt dispuse să investească autoritățile slătinene? După entuziasm, energie, proiecte, idei, următoarea etapă e una pragmatică și aici ne împotmolim.

Ioan Florin Tuinea: Care a fost cel mai emoționant document descoperit în arhiva Busuioceanu?

Liliana Corobca: Nu aș putea să aleg dintre sute de scrisori una singură. Cu siguranță, mai multe documente sunt emoționante, cele legate de Antoaneta Iordache-Bodisco, care i-a fost iubită și el îi scria versuri, cele legate de Oana, fiica lui, pe care nu a revăzut-o niciodată după 1942, când ajunge la Madrid, prietenia cu Nicolae Herescu, cu care era cam de-o vârstă și care moare în același an, schimbul epistolar cu bucovineanul Grigore Nandriș, dorul de casă... Arhiva mai conține desenele lui Busuioceanu, am pus un autoportret de-al lui pe coperta corespondenței. La un moment dat, Busuioceanu se îmbolnăvește și, trăind destul de modest, nu are bani să meargă pe la spitale, iar când merge, e deja târziu. S-au păstrat câteva scrisori din această perioadă, care mi se par și acum, retrospectiv, cele mai tulburătoare. Busuioceanu avea un scris artistic, greu de descifrat, dar pe care îl înțe-

lesem, în cele din urmă. Ultimele lui scrisori sunt indescifrabile însă, îi tremura mâna, îi venea greu să scrie, cine știe ce dureri avea, care îl împiedicau să scrie. Aceste texte vorbesc mai mult despre starea lui gravă decât toate cuvintele. Nu împlinise 65 de ani când a murit și mie, care i-am parcurs întreaga perioada a exilului, aproape 20 de ani de corespondență, cu bucurii și greutate, mi-a fost greu să văd aceste mărturii ale suferinței ultime.

Ioan Florin Tuinea: Cum percepeți acum, la distanță de decenii de la lucrarea de licență, geografia culturală a Slatinei care a fost retorta în care s-au rafinat câțiva basarabeni de seamă, ca de exemplu polivalențul om de cultură ION LAZU?

Liliana Corobca: De la acea licență mi s-a tras, după mai bine de 20 de ani, o biografie romanțată despre Ionesco (Elegii pentru noul rinocer). Dar nu simt Slatina ca pe un centru cultural de prim-rang. Am vizitat la Brăila micuțul muzeu dedicat lui Panait Istrati, aș vizita la Slatina muzeele marilor scriitori slătineni, dacă ele există. Pe Ion Lazu l-am cunoscut personal, ba chiar i-am citit și romanul dedicat refugiaților basarabeni, „Veneticii”, un subiect dureros și prea puțin abordat de literați. Mă uit pe internet să văd ce personalități s-au născut sau au trecut pe aici și văd o listă cu 12 fotbaliști, dar Busuioceanu nu este și nici basarabeni nu găsesc. Mai sunt Ion Minulescu, Alice Botez... Poate un Muzeu al Literaturii cu toți scriitorii slătineni?

Ioan Florin Tuinea: Într-o singura frază, ce mesaj ați transmite unui tânăr elev/student din Slatina despre personalitatea lui Alexandru Busuioceanu?

Liliana Corobca: Cea mai adecvată „frază” ar fi un vers de Alexandru Busuioceanu, poate chiar câteva versuri (scurt colaj din volumul *Fruktul de a trăi*, care a apărut după moartea poetului, în 1963):

*Nu va cunoaște nimeni secretul
Închide ochii asupra acestui arbo-
re-n lacrimă*

*Ai la picioarele tale drumul Acest
curcubeu*

*Singurătate singurătate și-uimire
Pune piciorul Urcă Urcă*

*

*a muri-ncet, pe-ntuneric, în ge-
nunchi*

*în așteptare-amară de miracole ab-
sente*

*

*Și-acum că vă aflați la capăt
oameni ca și copiii, și tot sperați
în voi veghează și-acum o lumină
Ce stea rămâne oare în memorie
ce stea în nimbul ei ca un miracol?*

INTERVIU CU CRISULA ȘTEFĂNESCU LA 130 DE ANI DE LA NAȘTEREA ȘI 65 DE ANI DE LA DISPARIȚIA SA

Ioan Florin Tuinea: Doamnă Crisula Ștefănescu, sunteți unul dintre cei mai fervenți cercetători ai exilului românesc, pe care-l cunoașteți „in situ”

fiind și dumneavoastră o exilată. Cum a apărut Alexandru Busuioceanu în „radarul” profesional?

Crisula Ștefănescu: Au trecut mulți ani de atunci, dar cred că pentru prima oară m-am întâlnit cu opera lui Alexandru Busuioceanu, această figură enciclopedică a exilului românesc, prin intermediul traducerilor din spaniolă în românește a poeziilor lui Busuioceanu de către George Ciorănescu. Foarte probabil ca tot Ciorănică, cum îi spuneam noi cei apropiați, să fi fost cel care mi-a vorbit mai mult despre acest reprezentant de elită al culturii și exilului nostru. Nu este exclus să mai fi aflat câte ceva și de la Alexandru Ciorănescu, amândoi frații fiind mari admiratori ai lui Busuioceanu.

I.F.T. Care a fost prima impresie pe care v-a lăsat-o lectura textelor sale?

C.Ș. Cred că am fost uimită de simplitatea și muzicalitatea poeziei sale, de intensitatea emoțională și de imaginile foarte puternice, de trăirea intensă, dusă până aproape de ardere.

I.F.T. Un capitol fascinant este relația de caldă prietenie cu frații Ciorănescu. Cum ați descrie dinamica relației lor?

C.Ș. Într-adevăr, Busuioceanu și frații Ciorănescu, George și Alexandru, s-au cunoscut personal și s-au apreciat reciproc. Am descoperit în arhiva lui George Ciorănescu scrisorile privitoare la Busuioceanu pe care cei doi frați și le-au scris. Corespondența respectivă am publicat-o în volumul

ALEXANDRU BUSUIOCEANU, POEZIE ȘI CUNOAȘTERE, o ediție pe care am alcătuit-o cu mare plăcere și bucurie și care a apărut la Brumar în 2010. O a doua ediție, revăzută, și cu o postfață semnată de Mihaela Albu, a fost publicată de editura AIUS unsprezece ani mai târziu, în 2021.

Nu știu dacă cei trei se cunoșteau din țară - aparțineau unor generații diferite - dar în exil drumurile lor s-au intersectat și din acel moment George și Alexandru Ciorănescu au fost în corespondență și în contact permanent cu Alexandru Busuioceanu până la încetarea din viață a acestuia, în martie 1961. Și după aceea au continuat de fapt să se ocupe prin studii și traduceri de opera sa, să o promoveze și să o publice ori de câte ori au avut posibilitatea. Astfel, George Ciorănescu în primul număr din *Apoziția*, revista cenaclului cu același nume, din München, al cărui fondator a fost, chiar în articolul program al *Apoziției* face referiri la Alexandru Busuioceanu și îi publică, în acest prim număr, traduceri din misticul San Juan de la Cruz. Cine este interesat poate afla mai multe din volumul pe care l-am menționat.

I.F.T. *Cele două ediții din „Poezie și cunoaștere” vă devoalează ca pe unul dintre cei mai rafinați interpreți ai marelui enciclopedist A. Busuioceanu. Care este povestea din spatele acestui demers editorial laborios?*

C.Ș. *Vă mulțumesc pentru cuvintele atât de măgulitoare, dar adevărul este că am ajuns să scriu absolut accidental. În timpul unei vizitei în*

2009 la Casa memorială Ciorănescu din Moroieni, constatând că la bibliotecă nu existau decât vreo două cărți purtând semnătura lui George Ciorănescu, am promis că le voi trimite scrierile pe care le aveam în dublu exemplar.

Revenind în Germania, am scos din biblioteca mea cărțile de autor primite în dar de la George Ciorănescu de-a lungul anilor, precum și pe cele apărute în țară după moartea sa, din 1993 încoace, să caut eventualele dubluri pentru a-mi onora promisiunile.

Am recitit atunci studiul său despre Alexandru Busuioceanu, publicat în 1962, în limba franceză, sub egida Fundației Carol I, un studiu captivant și care conține informații la prima mână. Cunoșteam și istoria publicării acestui studiu, din corespondența celor doi frați, corespondență la care tocmai lucram și care a fost publicată între timp, în 2011, la editura *Bibliotheca* din Târgoviște. Îmi erau de asemenea cunoscute și traduceri ale lui George Ciorănescu din Alexandru Busuioceanu, „*OPT POEME din ciclul NENUMITA LUMINĂ*”, cu o introducere de Alexandru Ciorănescu, publicate la Paris în 1963.

M-am gândit atunci, recitindu-le, să ofer cititorilor din țară varianta în limba română a studiului lui George Ciorănescu, însoțit de traduceri mai sus menționate, inclusiv *Introducerea* lui Alexandru Ciorănescu, plus câteva traduceri făcute de Alexandru Busuioceanu însuși din misticul spaniol San Juan de la Cruz (Sfântul Ioan al Crucii). Dacă studiul lui George Ciorănescu oferă cititorului un cro-

chiar al personalității lui Busuioceanu, trecând în revistă anii de formare, activitatea de eseist, istoric de artă, traducător, istoric, om de acțiune și pe cea de poet, *Introducerea* lui Alexandru Ciorănescu la traducerile realizate de George Ciorănescu din ciclul *Nenumita lumină*, traduceri pe care Busuioceanu le-a revăzut și cărora le-a dat „binecuvântarea”, *Introducerea*, deci, se oprește asupra poeziei lui Busuioceanu, în special asupra volumelor *Poemas Patéticos* și *Proporción de vivir*. Alexandru Ciorănescu face o analiză în profunzime, identifică sursele și temele poeziei lui Busuioceanu și o plasează în context universal.

Mi s-a părut interesant de asemenea să transcriu fragmentele de scrisori referitoare la Busuioceanu din corespondența dintre George și Alexandru Ciorănescu pentru că ele spun mult nu numai despre Alexandru Busuioceanu, dar și despre autorii scrisorilor, sunt mărturii ale generozității, dorinței și bucuriei de a lucra prin asociere, și nu prin eliminare, de a conlucra pentru a asigura continuitatea valorilor românești în exil.

I.F.T. *Alexandru Busuioceanu a fost și o voce la microfonul „Europei libere”. Ce teme abordau aceste intervenții?*

C.Ș. Am ajuns la *Radio Europa Liberă* târziu, prin 1983. Așa că nu îmi sunt cunoscute intervențiile lui Busuioceanu. Ceea ce știu este că începutul colaborării lui Busuioceanu la *Radio Europa Liberă* coincide cu angajarea lui George Ciorănescu ca re-

dactor - ulterior director adjunct - la postul de radio din München. Așa că nu mi se pare prea hazardat să afirm că s-ar putea să nu fi fost altul decât George Ciorănescu, care-l prețuia și care era la curent cu greutățile de tot felul pe care le avea Busuioceanu, inclusiv probleme de sănătate, cel care i-a propus să colaboreze.

I.F.T. *S-au păstrat transcripturile acestor emisiuni în arhiva postului? Unde s-ar putea afla ele acum?*

C.Ș. Din păcate arhiva postului de Radio Europa Liberă, imensă, s-a risipit. Documentele au ajuns în diverse locuri, cea mai mare parte, din câte știu, la *Hoover Institute*. Se încerca, la un moment dat, aducerea în țară a acelor documente privind România. Nu știu dacă s-a reușit și nici dacă s-a făcut digitalizarea lor. S-ar putea totuși să mai existe destule documente - eventual la Biblioteca Română din Freiburg, prin arhive private, în Spania sau în arhive ale exilului.

Nu demult, doamna Lilica Voicu-Brey a descoperit câteva documente privitoare la Busuioceanu și Brâncuși, în legătură cu a VII-a Trienală de la Milano, din 1940, pe care le-a trimis spre publicare academicianului Gh. Păun în revista *Curtea de la Argeș*. Așa că sunt convinsă că vor apărea mereu lucruri noi, necunoscute, despre exilații noștri.

I.F.T. *Este remarcabilă observația că marii exegeți ai lui Alexandru Busuioceanu sunt preponderent femei: Liliana Corobca, Irina Dogaru, Mihaela Albu, Raluca Ciortea și dumneavoas-*

tră, evident. Cum explicați această „preponderență”?

C.Ș. Întrebarea mi se pare interesantă, dar nu știu ce să spun. Nu știu cine a făcut remarcă respectivă. Și nu am nicio explicație. Nu cred să fie o caracteristică legată de opera lui Busuioceanu. Să se datoreze oare faptului că actualmente în mediul filologic proporția femeilor cercetătoare se pare că este destul de mare? Să fie o reflectare a structurii mediului academic? Să fie vorba și de locul dificil pe care îl ocupă Busuioceanu în istoria literară, statutul lui incert? Scriitor român, scriitor spaniol? A scris și în românește și în spaniolă. Să nu uităm faptul că în comunism scriitorii din exil au fost aproape cu totul eliminați din cultura oficială și deci criticii literari consacrați nu s-au ocupat de încadrarea lor în istoriile literare. De-abia după 1989, cercetarea exilului românesc a devenit un domeniu de studiu. Ceea ce se face în momentul de față, cred eu, este o încercare de recuperare, de aducere acasă a acestor scriitori, încă greu de încadrat. Se încearcă restituirea unui spațiu cultural pierdut. Este o muncă migăloasă, de arhivă. Să fie femeile, ca să revin la întrebarea dumneavoastră, mai dotate pentru această muncă? Nu știu.

I.F.T. Mai pregătiți ceva în ceea ce privește „enigma” culturală Alexandru Busuioceanu?

C.Ș. Lucrând la un volum despre George Ciorănescu, am mai descoperit câteva lucruri de interes, cred eu,

pentru admiratorii lui Busuioceanu, așa că mă gândesc să scot eventual o a treia ediție a volumului ALEXANDRU BUSUIOCEANU, POEZIE ȘI CUNOAȘTERE în momentul în care cea de-a doua se va epuiza.

I.F.T. Dacă ar fi să-l definiți pe A. Busuioceanu generației tinere într-o singură frază, care ar fi aceea?

C.Ș. Un scriitor misterios, încă puțin cunoscut în țară, un intelectual român care a devenit poet spaniol în exil și a construit o punte între cultura română și cea hispanică.

I.F.T. Vă mulțumesc mult și vă asigur, stimate Doamnă, de întreaga mea considerație.

IOAN FLORIN TUINEA ÎN DIALOG CU MIHAELA ALBU DESPRE ALEXANDRU BUSUIOCEANU

Ioan Florin Tuinea: Stimate Doamnă Mihaela Albu, sunteți unul dintre cei mai avizați specialiști în cercetarea exilului cultural românesc. Care este „momentul zero” al întâlnirii dumneavoastră cu viața și opera lui Alexandru Busuioceanu?

Mihaela .Albu: Cum spuneți, exilul cultural românesc – și precizez, exilul anticomunist, adică perioada dintre 1940/44 și 1989 – mă preocupă îndeosebi, pe lângă literatura română în general, de circa 25 de ani. Așadar – într-un sfert de secol, de bună seamă că am întâlnit nume-

le și parte din opera lui Alexandru Busuioceanu în repetate rânduri. N-aș putea însă preciza „momentul zero”, cum îl numiți dvs., deoarece, studiind mereu reviste și cărți din exil (atâtea cât pot, la câte am acces aici, în țară), vă imaginați că nu poate încăpea în memorie momentul exact al începutului cu unul sau altul dintre scriitori.

I.F.T: Ați cercetat arhivele din țară și din SUA, unde ați fost invitata în calitate de visiting profesor. Ce documente sau marturii inedite ați descoperit în periplul dumneavoastră peste Atlantic?

M.A: În Statele Unite, mai exact la Universitatea Columbia din New York, la Catedra „Nicolae Iorga”, nu am fost „invitată”, ci am dat un concurs pe țară, iar apoi, câștigând concursul, am fost primul profesor cu care s-a redeschis Catedra. Se întâmpla în 1999. Din păcate, acasă, nu știam mai nimic despre exil (totul fusese interzis, după cum știți, în perioada regimului comunist); nu știam despre valoroșii scriitori și jurnaliști care trăiseră și creaseră departe de țară, așa încât, la început, nu știam ce să caut. Ce nu știi, nu există pentru tine. Am cunoscut însă, în mod direct, câțiva dintre scriitorii româno-americani care (mai) trăiau în America, așa încât, prima carte pe care am scris-o a fost ... *Citind la New York scriitori români*, în care prezentam poeziile și prozatorii pe care îi cunoscusem acolo, dar mai cu deosebire opera lor (Aurora Cornu, Sanda Golopenția, Constantin Eretescu,

Theodor Damian, Constantin Virgil Negoită ș.a.) Despre alții nu știam nimic, nu auzisem numele lor anterior și nu am „profitat”, ca să zic așa, de faptul că îi întâlneam, că stăteam de vorbă cu ei. Abia mult mai târziu, când unii dintre ei nu mai sunt printre noi, am descoperit ce viață au avut, ce au realizat în exil... Și vă dați seama ce regrete am.

I.F.T: Revista ANTILETHE, pe care o editați, a dedicat un număr special lui Alexandru Busuioceanu. Ce v-a determinat să acordați acest spațiu generos acestui autor, într-o mare de nume uitate din diaspora?

M.A: La această întrebare ar trebui să încep ...tot cu începutul. Când am avut ideea (în 2017, dacă nu mă înșel) să editez o revistă dedicată *exclusiv* exilului cultural românesc am făcut-o cu scopul aducerii „acasă” a celor interziși – așadar necunoscuți – pentru cei mai mulți dintre cititorii interesați de literatură, de cultură din România. Am început cu cel mai important dintre „marii necunoscuți”, cu Vintilă Horia, continuând cu Mircea Popescu, cu Ștefan Baciuc etc. Desigur, printre cei „mari” s-a aflat și Alexandru Busuioceanu, chiar dacă ... „uitat” (și nu de diaspora – și se va vedea aceasta) – , adică, mai bine zis, necunoscut de mulți dintre cei de astăzi din țară. Să explic mai întâi de ce eu nu cred că este „uitat, într-o mare de nume uitate din diaspora”:

Am fost în decembrie la Madrid, la Universitatea Complutense, unde am ținut o conferință despre scriitorii din exil chiar la ... Lectoratul

de limba română care se numește ... „Alexandru Busuioceanu”! Am fost invitată și la un post TV – Lyra – care transmitea pentru românii din Spania (și nu numai!), unde am vorbit și despre Busuioceanu, jurnalista dovedindu-se ea însăși bună cunoaștoare atât a omului, cât și a operei sale.

Revenind la întrebare – dată fiind personalitatea lui Busuioceanu și importanța operei sale, era firesc să-i dedic un număr special din *Antilethe*, dar să-l includ și în sumarul altor numere.

I.F.T: În volumul Dv. dedicat revistelor exilului nostru, numele lui Busuioceanu este o prezență constantă. Care a fost rolul său de „liant” între publicațiile românești din străinătate și cultura europeană?

M.A: Într-o prezentare a lui Ștefan Baci și a Mirei Simian-Baci, Horia Stamatu se referea la faptul că „Exilul i-a adus pe Români în situații noi, printre care este și aceea a unor oameni de cultură care au ajuns un fel de intermediari între literaturi din diverse țări libere sau continente extra-sovietice”.

În cazul lui Busuioceanu, m-aș opri mai întâi la rolul său de „liant” „între publicațiile românești din străinătate”, ca să pun și această conexiune, și nu aș considera că a avut un rol special, cum nu aș putea vorbi despre niciunul dintre exilați că a jucat în mod special acest rol. Poate doar ... despre Mircea Eliade, rolul său de „conducător”, de punct central de referință pentru cei aflați în alte spa-

ții geografice fiind cunoscut ...sper. Cât despre Busuioceanu, poetul româno-spaniol – da, a fost un „liant” al nostru cu literatura/ cultura spaniolă (și, astfel, europeană). Să ne amintim în primul rând că a scris în spaniolă și a publicat în reviste din țara de adopție. Aș da un exemplu despre recunoașterea omului și a operei sale de către ambele culturi, printr-o informație difuzată pentru cititori în revista *Destin*.

Iată textul:

„Din inițiativa lui Vintilă Horia și cu ajutorul Institutului de Cultură Hispanică a fost dezvelită, pe ziua de 1 Februarie 1968, o placă comemorativă pe casa unde a locuit Alexandru Busuioceanu la Madrid, între 1945 și 1961. Au luat cuvântul cu această ocazie: Vintilă Horia, punând în relief importanța prezenței unui poet român de limbă spaniolă și semnificația ei în cultura europeană; și Enrique Sudrez de Puga, secretar general al Institutului de Cultură Hispanică. Au participat: Luis Rosales, din partea Academiei Spaniole, poetul columbian Eduardo Carranza, Domnii Prof. George Uscătescu, directorul revistei *Destin*, G. Antoniadă, Ministrul N. Dimitrescu, Aurel Răuță, C. L. Popovici, prieteni și admiratori, spanioli și români, ai marelui poet și eselist mort în exil”.

Ce deducem de aici? În primul rând *recunoașterea* – în egală măsură – a valorii lui Alexandru Busuioceanu din partea confrăților români și spanioli, de vreme ce era considerat „poet român de limbă spaniolă”. Inițiativa i-a aparținut unui alt român, el însuși apreciat la cote maxi-

me în Europa, Vintilă Horia, ceea ce demonstrează și aceasta valoarea lui Busuioceanu. În plus, atragem atenția și asupra faptului că printre cei care au vorbit despre poetul român s-a numărat și „poetul columbian Eduardo Carranza”, extinderea cunoașterii poeziei lui Busuioceanu către America Latină demonstrându-i universalitatea.

I.F.T: Ați analizat în profunzimea poezia sa, dar și eseurile și critica de artă. Ce element al scriiturii sale v-a impresionat cel mai mult la nivel estetic și uman?

M.A: Aș sublinia în primul rând faptul că a fost și el, ca încă alți câțiva, scriitor bilingv. Despre poezia sa în spaniolă, George Ciorănescu scria că „Poemele sale spaniole sunt însă niște adevărate mini-bijuterii, exprimând cu pregnanță și eleganță o gândire profundă și originală. În felul acesta Busuioceanu a reușit să se înscrie, alături de Rainer Maria Rilke, printre puținii poeți bilingvi ce au cântat la două claviaturi cu o egală virtuozitate. Cuvântul destinat este descoperit și pus într-o lumină nouă, care arată că avea mai multe valente decât inițial concesate. Poetul nu se sfiște să facă loc cuvintelor noi, alături de cuvinte suprauzate, și să le pună la încercare puterea evocatoare”. (v. G. Ciorănescu: „Alexandru Busuioceanu, istoric și poet al luminii”, în *Revista Scriitorilor Români*, nr. 19/ 1982)

Așadar, ca să răspund la întrebare, într-un fel: m-a impresionat, firește, faptul că a putut scrie poezie

de valoare într-o limbă străină. În plus, nu poate să nu te impresioneze vastitatea cunoștințelor relevate de eseistica sa, ca și de studiile de artă plastică. Într-un cuvânt, am mare admirație pentru acest spirit enciclopedic, dar și pentru acest român care a promovat limba și cultura românească în lume.

I.F.T: Colaborați strâns cu Muzeul cărții și exilului românesc de la Craiova. Cum vedeți rolul acestei instituții în prezervarea memoriei lui Alexandru Busuioceanu?

M.A: Nu am deloc o „colaborare strânsă”, așa cum ar părea la prima vedere și cum mulți din afară consideră, numai datorită faptului că și eu, și Muzeul suntem ... din același oraș. Așa încât ... nu pot răspunde la întrebarea dvs.

I.F.T: La editura „Aius” coordonați o secțiune dedicată cărților exilului. Cât de greu este astăzi să publicați o opera care a stat „sub obroc” atâtea decenii?

M.A: Aici, da, pot răspunde, deoarece colaborarea mea cu editura Aius este una strânsă, de durată și cu bune rezultate. Cât despre cât de greu este astăzi să publicați o opera care a stat „sub obroc” atâtea decenii” ....., pot spune că greutatea rezidă în faptul că tot ceea ce public este pe banii și munca personale. Greutatea vine și din găsirea materialelor, din informația pentru care depun multe eforturi, cum și din faptul că fac totul singură, fără niciun sprijin.

I.F.T: Anul acesta numărăm 130 de ani de la nașterea lui Alexandru Busuioceanu și 65 de ani de la moartea lui. Cum apreciați în acest moment stadiul recuperării operei sale în România? Va putea fi cândva gata o ediție critică integrală?

M.A: Atâta timp cât recuperarea exilului nu se face de către o instituție, ci numai de persoane particulare, pentru o ediție integrală ... trebuie să mai așteptăm. Recuperarea sa – prin promovarea operei și activității sale, atât în țară, cât și în exil – o facem noi, persoane particulare. Nu e mult, dar ... nici puțin.

I.F.T: Care au fost principalele dificultăți -tehnice, birocratice sau de receptare-pe care le-ați întâmpinat în procesul de editare a textelor sale?

M.A: Cum spuneam – sunt greu de găsit publicațiile din exil. Nu există o instituție care ... să le aducă acasă. Nu mă refer la a le aduce fizic, a muta Biblioteca de la Freiburg, de exemplu. Ar trebui ca o instituție (Ministerul Culturii?) să inițieze scannarea fondului acestei Biblioteci, să aloce bani pentru cercetare etc.

I.F.T: Alexandru Busuioceanu a fost un „spirit enciclopedic”. Credeți că publicul actual, obișnuit cu specializarea îngustă, mai are receptivitatea necesară pentru un astfel de autor total?

M.A: „Nu cred în vremea noastră minuni a se mai face ...”, ca să citez un vers clasic. Și totuși ... chiar dacă

omul modern se specializează (ori chiar supraspecializează), un spirit enciclopedic ca cel al lui Busuioceanu (în wikipedia este prezentat ca o personalitate multidisciplinară: „critic de artă, critic literar, diplomat, eselist, istoric, pedagog, poet, scriitor și traducător român”), fiecare în parte dintre ramurile culturale în care el era specializat va spune ceva fiecăruia. Haideti să-i citim poezia, să-i citim jurnalul și, de ce nu, poate, prin el, ne vom familiariza cu arta plastică (cu picturile lui El Greco, de exemplu, dar și cu cele ale lui Cavallini, Preziosi, Iser, Luchian, Andreescu). Dacă a ajuns la istorie „din întâmplare”, ceea ce a descoperit și a scris despre Zamolxis (*Zamolxis sau mitul dacic în istoria și legende spaniole*) aduce și istoricilor informații neașteptate. Cât despre traducător – Busuioceanu și Horia Stamatu au adus cititorului român pe Juan de la Cruz, și iar nu e puțin lucru.

I.F.T: In viziunea dumneavoastră, cine sunt cei mai avizați specialiști români sau străini care pot oferi o lectură corectă și actuală a operei lui Alexandru Busuioceanu?

M.A: Pentru întreaga sa operă ... ar trebui tot un spirit enciclopedic. Și ... nu aș putea da un exemplu actual. Pe fragmente – da, dar nu mă hazardez.

I.F.T: Există o anumită „opacitate” a autorităților din Slatina, orașul lui natal, în ceea ce privește asumarea și celebrarea moștenirii sale culturale. Cum comentați această reticență instituțională?

M.A: Nu știu amănunte, dar cred că este o legătură între vastitatea și profunzimea operei lui Busuioceanu și capacitatea de înțelegere a acestuia de către contemporani. Și mai este ceva: reticența, ca să nu spun opacitatea, care încă există, acum la aproape patru decenii de la doborârea regimului comunist, față de exil. Se mențin mentalități, opinii inoculate atunci despre cei „fugiți”. Întrebarea ar fi: dar cei tineri? Răspuns: ei nu știu și ... nici nu vor să știe. E mai comod cu ceea ce au învățat (dacă au învățat) la școală. Iar ce nu știm ... nu există, nu?

I.F.T: Ce masuri credeți că ar trebui luate la nivel local și național pentru ca numele lui Alexandru Busuioceanu să nu fie doar o notă de subsol în istoria literară, ci un punct de reper în Slatina și în România?

M.A: În primul rând, cum sugeram înainte, introducerea acestor mari scriitori în manualele de liceu, în cursurile universitare etc.

I.F.T: Exilul spaniol al lui Busuioceanu este fascinant prin profunzimea legăturilor dintre el și nume celebre ale culturii spaniole. Cum a reușit el să devină o voce respectată în mediul academic spaniol fără a-și pierde identitatea românească?

M.A: General vorbind, scriitorii și jurnaliștii din exil nu și-au pierdut niciunul identitatea românească, ba, am putea spune că, din contră (dacă ar fi să cităm cazul lui Ierunca, cel

care, plecând la Paris pentru specializarea în franceză, scria că, odată ajuns acolo și trăind în exil, „m-am îmbolnăvit de România”; sau cazul lui Mircea Popescu, trimis cu bursă la Roma pentru specializarea în italiană, s-a dedicat cu totul promovării culturii/ literaturii române în Italia). În Spania, ca diplomat, Alexandru Busuioceanu a înființat Centrul Cultural Român și Catedra de română de la Complutense, a scris în revistele exilului, dar a scris și în spaniolă, fiind recunoscut/ apreciat ca poet de limbă spaniolă de Vicente Aleixandre și Eugenio D'Ors, printre alții, având totodată o rubrică permanentă la prestigioasa revistă spaniolă *Insula*.

Și apoi, să nu uităm cum au crescut, cum au fost educați în interbelic acești scriitori, ce a însemnat școala românească și ce a însemnat Țara pentru ei (scriau totdeauna cu majusculă cuvântul!).

Și l-aș cita pe un alt exilat, prieten al poetului și comentator al poeziei acestuia, George Ciorănescu, care scria, citându-l, că „Pentru poet rupearea de Țară și exilul sunt echivalente cu izgonirea din paradis. Pentru el ca și pentru Adam, nu mai există niciun drum de Întoarcere spre paradisul pierdut (Înger înșelător)” și că „Poezia de exil a lui Al. Busuioceanu este deci o poezie a durerii, a singurătății și a înstrăinării, care nu ia însă calea facilă a lamentării, deși „lacrima țâșnind lucește de vedenia depărtării (Aproximații, 2). Căci poetul se autoinvită să șteargă lacrima spre a lua durerea de mână, depășind-o (Aproximații)”. Și astfel, experiența deștăării „devine pentru

Busuiceanu sursa și imboldul unei înnoiri poetice, îl fac să mediteze asupra timpului, existenței și destinului, impunându-l alături de Vicente Aleixandre printre marii poeți existențialişti spanioli”. (v. G. Ciorănescu: „Alexandru Busuioceanu, istoric și poet al luminii”, în *Revista Scriitorilor Români*, nr. 19/ 1982)

Și aș mai cita ceea ce se scria în *Destin* (în nr. 12-14/ 1964): „Există la Al. B. o voință de a crea, dar și de a suferi suferința îndepărtării. Din ea se naște însă puterea de a privi adânc, peste momentul opririi, centrul oprit. Și centrul oprit e Țara”.

Cred că în acest simbol al „centrului” se cuprinde răspunsul complet la întrebarea dvs. despre păstrarea identității românești.

I.F.T: Dacă ar fi să rezumați „lecția Busuioceanu” pentru tinerii cercetători de astăzi, care ar fi mesajul principal pe care opera sa îl transmite peste timp?

M.A: L-aș cita din nou pe marele scriitor Vintilă Horia, trăitor și el mare parte din viață în Spania, profesor el însuși la Universitățile din Madrid și Alcalá de Henares, deci cunoscându-l și în mod direct pe Busuioceanu. Astfel, în revista *Destin* (în 1954), el scria astfel, referindu-se la profesor și comentând volumul poetului, *Proporcion de vivir. (Poemas. Coleccion Insula. Madrid, 1954)*: „Există deci doi Alexandru Busuioceanu: pentru secol, profesorul de literatură română de la Universitatea din Madrid; pentru călugăria eternității, poetul. Profesorul împarte semenilor mai ti-

neri ceea ce știe, în fond, de la alții; e un om cunoscut între Români ca și între străini pentru vasta lui cultură în domeniul istoriei artelor și al literaturii, și pentru zâmbetul ironic care anunță auditorilor inteligenți vreo pasionantă incursiune în pădurea miturilor”.

Și în încheiere – cuvintele prietenului său Virgil Ierunca, chiar „executor testamentar” al poetului Busuioceanu, dacă ținem cont că el i-a tipărit în limba română *Fructul de a trăi*. Scriind despre cel dispărut (în *Destin*, nr. 12/ 1962), Ierunca spunea: „Până la ceasul dezlegării, chipul lui Al. Busuioceanu e greu de conturat: el se confundă cu ceva ce aduce a singurătate și lumină”.

O personalitate „greu de conturat” datorită complexității și valorii sale, această „greutate” venind din necunoașterea (încă) a întregii opere și a personalității omului de vastă cultură.

Ceea ce face revista *Oltart*, ceea ce facem fiecare dintre noi e o picătură într-un ocean, o piesă din mozaicul ce se cere *obligatoriu* reconstruit în țară.

Și astfel, aducerea *acasă* a marilor valori interzise în comunism (printre care un loc major îl ocupă slătimeanul Alexandru Busuioceanu!) înseamnă și a întregii literatură/ cultura românească cu „piesele” pe care nu putem, nu avem voie să le ignorăm astăzi, când pretindem că trăim în libertatea Cuvântului.

cartea zilelelor noastre

▀ Adrian SIMEANU

Roman cu poduri și blesteme

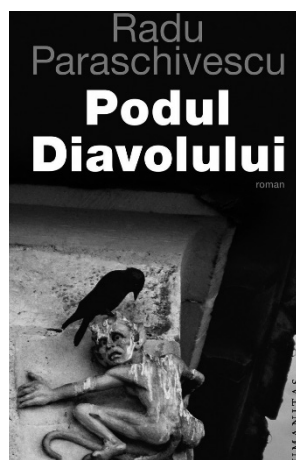
Oferit de Radu Paraschivescu după o vacanță-n Franța. Mai exact, în Périgord Noir. Realizare novelistică sub forma unui policier plin de maliție și umor. Echilibrat narativ. Intriga polițistă n-o văd însă ca pe una de prim plan. Ci doar ca suport adecvat pentru a povesti legende despre poduri vestite din vest de Europă. Și blestemele ce le-ar însoți în veacuri de-ar fi să le dăm crezare lecturând alcătuirea bucureșteanului din Balta Albă. Vădit imaginativ, da' nu la voia-ntâmplării...

Ce se derulează-n juru-a două crime petrecute-n Saint-Cirq-Lapopie, unde se află podul Valentré peste râul Lot. Cartea* scoate-n evidență, strict literar, personaje-ale locului și-ntâmplări în care-s angrenate cotidian. Unele (personajele) și cu-n trecut divers, nu doar angajate-n prezentu' agitat, colorat. Într-un colț de lume străvechi. Plin de farmec enorm și-n ziua de azi...

Radu e un condei redutabil. Un romancier redutabil. Atractiv foarte. Căruia nu doar eleganța și fluența stilului îi sunt caracteristice. Spun asta fiindcă inteligența și cultura nu-i lipsesc nici ele. Documentarea e mereu una forte. Adecvată fără greș la subiect. I-am citit în ultima vreme mai multe opuri. Așa că-l cunosc binișor ca exce-

lent autor al zilelor noastre. Și-mi este pe plac din belșug...

„Podul diavolului” e, clar, o poveste binevenită. Faină neîndoios. Îmbinând istoria cu actualitatea. Eroi contemporani, cu mituri și peisaje. În mijlocul ăstora din urmă, mulți dorindu-se-ntr-o clipă. Pentru că Paraschivescu, prin scrisu-i talentat, știut-a s-aducă Franța lângă România. Măcar pentru cei neputând s-o vadă cu ochii lor proprii. Eu sunt unul dintre ei. „Ilustrata franceză” găsindu-mă cu chef de lectură și „poftă de scris”. Măcar cât o tabletă, precum obișnuiesc. Pot spune tuturor că nu mi-am pierdut vremea...

Radu Paraschivescu, *Podul diavolului*, Ed. HUMANITAS, 2022

etnografica

▀ Claudia BALAȘ

OBICEIURILE DE LĂSATUL SECULUI – FETE ȘI FORȚE ALE TIMPULUI

Dincolo de orice delimitare temporală ce se poate face pe criteriile ocupaționale, calendarul trasează jaloanele principale ale timpului, însă chiar și raportările la unitățile lui poartă amprenta concepției lumii ca o realitate complexă și armonioasă, aproape întotdeauna pusă sub semnul sacralului. Credințele străvechi, anterioare creștinismului și experiența practică unde binele și răul coexistă, neexistând viață fără moarte și tinerețe fără bătrânețe, și-au pus puternic amprenta asupra culturii populare românești și în special asupra obiceiurilor calendaristice. Organizarea timpului calendaristic în funcție de Anul Nou sărbătorit la nașterea sau moartea zeilor a fost specifică cugetării precreștine din lumea veche: caldeeană, indiană, chineză, arabă, greacă, romană.

În calendarul popular lunile anului sunt strâns legate între ele, se condiționează și se susțin reciproc, ceea ce, într-un fel, explică toate credințele și poveștile ce se pun sub semnul metaforei și chiar al personificării timpului. Obiceiurile de primăvară marcau diferitele etape în desfășurarea vieții sătești, legate de sărbătorile mai importante ale ciclului calendaristic de primăvară. În

desfășurarea lor, aceste obiceiuri au păstrat urmele vechilor rituri de început de an, Anul Nou de primăvară.

După cele douăsprezece zile în care se sărbătorea trecerea de la anul vechi la anul nou urmau, în rânduiala calendaristică a satului vechi, Câșlegile, răstimp menit nunțiilor. Poporul nostru a cunoscut în aceste șase săptămâni petreceri aparte, de proporția petrecerilor de carnaval de la alte popoare. Numeroasele nunți, cu desfășurarea lor prelungită altă dată de la trei la cinci zile, cu pețitul și logodna care le premergeau, umpleau, de fapt, tot dorul și puțința de petrecere a colectivității sătești. Sfârșitul Câșlegilor însă, Lăsata Secului, era sărbătorită cu mai multe manifestări care marchează, pe de o parte, încheierea perioadei căsătoriilor, iar, pe de altă parte, venirea primăverii, începutul muncilor de primăvară și, o dată cu creștinismul, începutul lungii perioade de privațiuni, de rețineri, de asceză a postului cel mare. Începutul acestei perioade era marcat prin petrecerile de Lăsata Secului, petreceri cu mâncare, băutură, cântece și joc. Dansurile și cântecele aveau uneori legătură directă cu îndoitul rost al acestor petreceri: încheierea unei perioade de

ceremonialuri, a răstimpului căsătoriilor și pregătirea pentru muncile de primăvară.

Duminica Lăsatului de Sec de Brânză sau Lăsatul Secului pentru Postul Mare (Lăсата Secului) este o zi extrem de bogată în manifestări tradiționale. În această zi se împletesc toate funcțiile și sensurile pe care le poartă ideea de trecere, de prag: pe de o parte aflăm practicile și tradițiile complexe de eliberarea energiilor specifice înnoirii (excesele alimentare și bahice, manifestările carnavalești, practicile de alungare a relor de tot felul), iar pe de altă parte, pe cele de pregătire și așteptare a celei mai mari sărbători a creștinătății ortodoxe, Învierea Mântuitorului. „Ploconul nașului”, „strigatul peste sat” sunt tradiții legate de Lăсата Secului, încă vii în județul Olt. În satele județului nostru, mesele îmbelșugate de la începutul postului aveau loc în casă, în cadrul familiei, la care participau și finii familiei respective, obiceiul fiind păstrat și azi.

În noaptea de Lăsatul Secului tineretul satului aprindea pe un deal apropiat sau într-un loc mai ridicat un foc mare, în jurul căruia se aduna tot satul pentru a petrece și a dansa. În alte sate, flăcăii înfășurau în paie o roată de căruță sau de plug, o aprindeau și o lăsau să se rostogolească la vale. Focurile de primăvară erau răspândite la aproape toate popoarele Europei și își au originea, fără îndoială, în practica îndelungată de apărare a semănăturilor și livezilor împotriva gerului. La unele popoare a căpătat formă de rit pentru alungarea iernii și întâmpinarea primăverii.

Tot în seara de Lăsatul Secului se făcea strigarea peste sat. În satul tradițional respectarea obiceiurilor era obligatorie. Cei care le încălcau își pierdeau bunul nume, considerația colectivității și puteau fi chiar pedepsiți. Strigarea peste sat, obicei de primăvară, era în trecut o astfel de pedeapsă. Ea avea un sens profund, era, de fapt, o critică publică a păcatelor satului. Mărturisirea publică avea rolul să ferească pe viitor colectivitatea de eventualele nenorociri care se puteau abate asupra satului din cauza greșelilor unora dintre membri, și totodată să-i facă pe cei care au greșit să își ispășească greșelile comise. În ordinea social-juridică a satului patriarhal, practica ei era un drept al cetei de feciori. Flăcăii urcau pe un deal, în unele locuri chiar într-un copac înalt și de acolo aduceau la cunoștința întregii comunități numele fetelor ajunse la vârsta căsătoriei dar care erau încă nemăritate și pricina pentru care nu se căsătoriseră.

„- Mă roagă, mă roagă!/- Cine mi te roagă?/- Gheorghe mi te roagă/ Să i-o dăm pe Floarea,/ Că-i frumoasă ca o floare/ Harnică și muncitoare!/- Și cui să i-o dăm?/- Lu' Gheorghe să i-o dăm!/- De ce lu' Gheorghe să i-o dăm?/- Că Gheorghe-i flăcău bătrân,/ Puturos rău și hapsân!” (strigătură din Romanțați).

„- Aolică, măre!/- Ce ți-e mare, ce ți-e?/- Mă roagă și iar mă roagă!/- Cine mi te roagă?/- Flăcăul moș Ilie/ Să-i căutăm de cununie!/- Și pe cin' să-i dăm?/- Pă Lixandra lui Axinte/ Că tot n-are nici-un dinte!” (strigătură din Bălteni).

Erau date în vileag și alte fapte considerate a nu fi conforme cu

bunăcuviință a tradițională a satului. „Îndată ce trece Lăsatul Secului, când intrăm în Păresimi – scria în 1858 Al. Pelimon în *Impresii de călătorie în România* -, se urca dintre oameni și flăcăi deasupra unei râpe și încep a striga în gura mare, numind fiecare din fetele care sunt harnice și care nevoiașe, fiecare cum se poartă și ce omenie are, ce săvârșește, care fată a rămas nemăritată și care a îmbătrânit așa”. Sub diferite forme de realizare, obiceiul se mai păstrează încă în unele sate.

Prin focurile aprinse în seara de Lăsatul Secului supraviețuiesc elemente din străvechiul cult solar. În comuna Izbiceni, o localitate cu tradiție din județul nostru, Duminica Lăsatului de Sec este o zi de adevărată sărbătoare pentru întreaga comunitate. Vecini, rude și prieteni se adună „la bălbătaie”, cum numesc oamenii locului focurile aprinse la răscruce de drumuri pentru alungarea spiritelor rele din sat. La „bălbătaie” fiecare participă cu dulciuri, plăcintă cu brânză, țuică și vin. Se spun glume, se cântă și se joacă. Când buna dispoziție atinge apogeul încep strigăturile, fie între participanții de la aceeași „bălbătaie” fie de la „bălbătaie” diferite. Strigăturile satirizează fetele și feciorii necăsătoriți, în trecut, strigăturile dădeau în vileag și legăturile amoroase pe care satul le condamna.

Fără a avea amploarea sărbătorilor de Anul Nou, a celor douăsprezece zile, obiceiurile vechiului An Nou de primăvară, cele de Lăsatul Secului, cuprindeau câteva interesante manifestări folclorice făceau parte din patrimoniul mai multor po-

oare europene. Ele încheiau, cum am arătat, un important răstimp al anului, răstimpul legării noilor căsătorii și deschideau un nou răstimp, cel al muncilor agricole de primăvară. După rânduiala calendarului vechi, Anul Nou începea la 1 martie și cel vechi se termina la 23 februarie. În Ziua Dochiei și în Zilele Babelor de la începutul lunii martie se pare că noi am păstrat până azi urmele începerii noului an de primăvară. De altfel, data începerii anului la 1 ianuarie a fost introdusă oficial abia în 1701.

Strigarea peste sat, în care erau batjocoriți cei oropsiți de soartă, fetele bătrâne, infirmii, cei cuprinși de ceva patimă (beție, lene, lux, fudulie, neghiobie, cămătărie, avarie, etc.), ne apare ca o decădere a unor practici legate de echinocțiul de primăvară, când începea să se mărească ziua și de reînviere a naturii, a vegetației. În acest obicei par a supraviețui practici de invocare a forțelor benefice dezvoltării vegetației și de alungare a celor malefice. Petrecerile marcau acest moment de trecere, cum se întâmplă frecvent în folclorul obiceiurilor. Legătura cu postul s-a făcut mai târziu și este, evident, o suprapunere.

În contextul zilelor noastre se naște întrebarea „de ce mai păstrăm noi azi obiceiurile astea?”. Un om al satului, conservator, probabil că ne-ar răspunde „ca să nu stricăm rânduiala”. În subconștient însă, fiecare dintre noi poate simți firescul vorbelor lui Rodin: „*Vreau să leg trecutul de prezent, prezentul însuși e legat de viitor*”.

comori ale istoriei

▀ Alexandru-Constantin BÎRZU

Muzeul - o punte între trecut și prezent

Istoria a reprezentat și reprezintă în continuare un domeniu de interes pentru înțelegerea trecutului. Interesul pentru bunurile culturale s-a materializat în colecționarea obiectelor de valoare, acele obiecte considerate importante și cu o valoare artistică deosebită. Muzeul formează o legătură directă cu trecutul istoric și publicul contemporan prin prezentarea unor mărturii ale existenței umane, ale unei epoci artistice. Această punte dintre trecut și prezent este mai vizibilă, prin faptul că generațiile de azi pot vedea modul în care a evoluat societatea, dezvoltarea artei și a vieții culturale.

Antichitatea a reprezentat începutul primelor forme de instituții muzeale, însă conceptul de muzeu a fost definit mult mai târziu, în secolul al XVIII-lea, o dată cu apariția British Museum.

În Grecia antică a existat termenul Mouseion, care avea sensul de „*templu al Muzelor*”. Una dintre cele mai celebre instituții a fost *Mouseionul* din Alexandria, fondat în secolul al III-lea î.Hr., în timpul domniei lui Ptolemeu I Soter. Edificiul era un loc dedicat studiu-

lui, fiind asociat cu biblioteca din Alexandria, nu cu ideea de muzeu în sensul modern al cuvântului.

Grecii au înființat pinacotecile pentru colecțiile de artă. Aceștia manifestau un respect profund față de istorie și de operele de artă, iar protejarea colecțiilor în spații special amenajate pentru bunurile artistice a însemnat ocrotirea acestora împotriva factorilor climatici, a furtului, dar și a atacurilor xilofage.

Începând cu perioada Renașterii, se observă un interes crescut pentru artă, lucru sprijinit de prinți, nobili și regi, prin extinderea și formarea unor colecții de artefacte, obiecte cu valoare artistică și pietre semiprețioase. Familiile nobile își donează operele artă către colecționari pentru a putea fi valorificate și expuse publicului larg. În perioada modernă, muzeele au evoluat în instituții culturale importante, având scopul de a păstra, analiza și valorifica bunurile de patrimoniu. Acestea nu mai reprezintă doar spații de expunere a obiectelor valoroase, ci centre cu scop educativ, care folosesc tehnologia pentru a face expozițiile

mai interactive. Expozițiile muzeale sunt însoțite de mijloace video, audio, pentru a facilita înțelegerea trecutului către publicul larg iubitori de istorie. Muzeul este un spațiu dedicat conservării, păstrării, protejării și valorificării obiectelor de artă, a vaselor, armelor, manuscriselor. Spațiul muzeal este menit să ofere vizitatorului o istorie sub forma unor expoziții organizate pe perioade istorice (preistorie, antichitate, evul mediu, epoca modernă, epoca contemporană), pentru a-l familiariza pe privitor cu aspectele culturale, sociale ale unei civilizații sau a unei perioade istorice. Înțelegerea trecutului este facilitată prin contactul cu bunurile culturale, iar privitorul devine conștient de mesajul transmis de fiecare obiect în parte.

În funcțiile de particularități muzeului, acestea se împart în mai multe categorii: artă, știință, etnografie.

Muzeele de artă conțin opere de artă, de mare importanță istorică și artistică atât la nivel național, cât și la nivel european. Se păstrează operele marilor artiști ai renașterii și ai perioadei moderne, dar și a celei contemporane.

Muzeele de știință au ca subiect domeniile: chimie, fizică, matematică, biologie, medicină și sunt organizate expoziții cu instrumente de laborator, cu primele aparate de măsurat, cu obiecte personale ale marilor oameni de știință.

Muzeele etnografice conservă, protejează și valorifică patrimo-

niul material. Patrimoniul material cuprinde: costume tradiționale, obiecte de lemn, de ceramică, unelte pentru activități agricole. Scopul acestor muzee este să prezinte aspecte ale vieții cotidiene din lumea rurală, aspecte ce țin de port, de meșteșuguri. Viața tradițională a satului este prezentată sub forma unor expoziții tematice.

Expozițiile tematice constituie principala activitate în spațiul muzeal, iar pentru realizarea lor este necesară analizarea și selectarea bunurilor de patrimoniu. Muzeul are datoria de a valorifica bunurile în funcție de specificul fiecărui obiect și de tematica expoziției.

Muzeele nu sunt doar instituții culturale care păstrează și expun obiecte de valoare semnificativă, ci au și rol educativ în promovarea istoriei și a artei. Într-o eră în care informația este omniprezentă pe toate categoriile de site-uri, în cărți de specialitate, documentare, muzeul poate să sintetizeze într-un limbaj vizual, o perioadă din istoria societății, a artei, a științei - un limbaj agreat de publicul care nu are o pregătire în domeniu. Pentru publicul care nu este de specialitate, expunerea unui vas sau a unui tablou alături de un panou cu informații descriptive, este mult mai receptat decât o lucrare academică cu noțiuni abstracte. Secolul XXI este marcat de viteza prin care informația ajunge la public prin mijloace digitale. O expoziție poate fi transmisă live, ceea ce facilitează accesul la eveniment, dar interacți-

unea fizică a vizitatorului cu bunul cultural este mult mai autentică, privitorul poate analiza din toate unghiurile fiecare detaliu al obiectului expus. Alte mijloace prin care povestea acestor bunuri ajunge în atenția publicului larg sunt cataloagele de expoziție, care prezintă sub formă tipărită categoriile de obiecte prezentate și ghizii turistici care pot îndruma vizitatorii în locurile dedicate expozițiilor.

Aceste instituții de cultură au o importanță semnificativă în raport cu societatea în care trăim, promovând istoria și cultura, aducând un beneficiu pentru atât pentru cercetători, studenți, profesori, cât și pentru publicul larg invitând la cunoașterea altor timpuri din istoria noastră. Obiectul expus într-o vitrină aduce o cunoaștere mai facilă a trecutului, iar privitorul este provocat să îl observe, să-l înțeleagă.

Muzeul, ca instituție culturală, este un veritabil spațiu al cunoașterii în care păstrarea, conservarea și expunerea obiectelor de patrimoniu asigură supraviețuirea trecutului prin aducerea la lumină a unor mărturii ale trecutului îndepărtat.

Slatina muzicală

▀ Oana GLASU

Într-un cor nu există orgolii, ci doar respirații care se caută și se așază una peste alta până devin armonie.

Așa începe, de fapt, povestea acestei cărți – nu ca o simplă înșiruire de date, nume și evenimente, ci ca o restituire de suflet, ca o întoarcere acasă a unor glasuri care refuză să se stingă. Profesorul Alexandru-Chirilă Stanciu aduce în fața noastră nu doar o lucrare despre istoria muzicală a Slatinei, ci o recuperare a unei memorii aproape risipite, o salvare din uitare. Orașul avea nevoie de această carte așa cum are nevoie de aer:

pentru a-și aminti cine a fost, cine l-a cântat, cine l-a slujit prin artă și cine i-a dat, prin muzică, demnitate.

Sunt pagini care nu doar informează, ci evocă. Nume care nu doar apar, ci reînvie. Oameni care nu mai sunt printre noi, dar care, prin evocarea lor, capătă din nou chip, glas și lumină. Este o carte-bijuterie, lucrată cu migală și cu o răbdare aproape monahală, în care fiecare destin artistic este așezat cu respect, ca într-o strană a memoriei colective. Fiecare rând pare scris nu cu cerneală, ci cu emoție.

Despre autor s-ar putea vorbi ore în șir – și tot ar rămâne ceva nespus, ca o lumină care nu încapă într-o singură fereastră. Format la Liceul Radu Greceanu, apoi școlit la Timișoara și București, profesorul Stanciu a adunat în peste o jumătate de veac de activitate nu doar diplome, premii și festivaluri, ci o autoritate morală rară, aproape patriarhală. Pentru generații întregi, el nu a fost doar un profesor, ci o chemare. O prezență care îndreaptă spatele, care aprinde

scânteia, care nu lasă vocile să se piardă în șoaptă.

O viață împărțită între scenă și catedră, între repetiții și partitură, între aplauze și tăceri – și, atât cât a mai încăput, între brațele familiei sale, căreia i-a oferit, poate, mai puține clipe decât ar fi meritat, pentru că le-a dăruit, cu o generozitate aproape dureroasă, elevilor săi și orașului. A ars pentru ceilalți cu discreția celor care nu-și contabilizează sacrificiul.

Succesul său nu a fost o întâmplare și nici un dar căzut din cer fără osteneală. A fost rodul unei munci care a cunoscut nopți târzii și dimineți grăbite, al unei discipline asumate până la capăt, al unei iubiri necondiționate față de artă și față de oameni. În spatele fiecărui premiu a stat o luptă tăcută, în spatele fiecărui concert – o răbdare care nu s-a plâns niciodată. Și, cum se întâmplă adesea în spațiul nostru balcanic, unde performanța este aplaudată cu o mână și privită cu suspiciune cu cealaltă, recunoașterea deplină a venit, uneori, mai limpede din afara orașului decât din interiorul lui. Dar aceasta nu l-a făcut să plece, ci să rămână. Să rămână și să construiască.

Un episod dureros, relatat în carte, rămâne momentul din 2004, când corul pe care îl conducea a fost reorganizat prin reducerea membrilor – nu din lipsă de fonduri, ci dintr-un soi de concluzie grăbită că muzica corală ar fi destinată „unei elite”. Ce ironie tristă! Ca și cum armonia ar putea fi con-

fiscată de o categorie socială. Ca și cum frumusețea ar avea nevoie de legitimație. Pentru cei care au trăit acele clipe, a fost mai mult decât o decizie administrativă – a fost o rană. Iar profesorul a purtat-o cu demnitate, fără strigăt, fără revoltă zgomotoasă, dar cu o tărie care a impresionat.

Cartea aceasta nu este doar pentru cei care au trăit acele vremuri. Este, poate mai ales, pentru tinerii care nu știu că Slatina a avut o viață muzicală vibrantă, cu societăți culturale, festivaluri, dirijori dedicați, voci remarcabile, instrumentiști pasionați, profesori care au crescut generații. Este o invitație la memorie și, în același timp, un avertisment delicat: fără trecut, prezentul devine un zgomot fără armonie.

Pentru mine, însă, lectura a căpătat o dimensiune profund personală. Abia răsfoind paginile am înțeles de ce profesorul Stanciu a dorit să fiu aici. La un moment dat, printre rânduri, am întâlnit numele dirijorului Boris Lăcătușu – unchiul meu, omul pe care l-am privit mereu cu admirație. Câteva pagini mai departe, o fotografie veche, pe care o păstrez și eu, m-a aruncat în copilărie: bunicul meu, Boris Glasu, la Lugoj, alături de corul „Lirica”, în cadrul Festivalului „Ion Vidu”. I-am revăzut bagajul pregătit cu grijă, i-am auzit în minte vocalizele repetate acasă, am fredonat din nou „Ană lugojană”, ca și cum timpul ar fi stat în loc.

Mai târziu, am descoperit distribuția operetei „Crai Nou” din 1962, unde bunicul era prim tenor, în rolul lui Leonaș. Și iarăși s-a făcut liniște în mine – o liniște plină de multe glasuri. Între 1982 și 1989 l-am ascultat cântând la Catedrala Ionașcu, iar „Tatăl nostru”, interpretat de el, avea o forță care făcea aerul să tremure. Nu era doar muzică, era rugăciune.

Sâmbătă, am recitat cartea împreună cu tatăl meu. S-a oprit asupra fiecărui nume ca și cum ar fi atins chipuri vii. A vorbit despre profesorul său de vioară, Mircea Albotă, despre prima vioară cumpărată de către bunica sa de la Nae Ionescu, cu 300 de lei, despre colegi, despre prieteni. Fiecare pagină deschidea o ușă spre o lume care, deși apusă, continua să pulseze în el. La final, mi-a spus, cu vocea frântă, că este o carte de o valoare rară și că trebuie transmise felicitări. Ar fi vrut să o facă personal, sunându-vă, dar lacrimile nu i-au permis. Și m-am gândit

atunci că, dacă ar fi avut loc acea convorbire, probabil ar fi fost o tăcere lungă, întreruptă doar de emoție – pentru că sensibilitatea recunoaște sensibilitatea.

De aceea, cu toată sinceritatea, vă transmit admirația și recunoștința noastră, domnule profesor. Ați adunat într-o carte nu doar istorie, ci inimă. Nu doar documente, ci destine. Nu doar amintiri, ci lumină. Într-un timp în care gălăgia pare să fi înlocuit muzica, neați reamintit că armonia încă există – și că ea începe, întotdeauna, cu un om care crede în artă și vibrație, care rămâne, și care dăruiește fără rest.

Evenimente culturale desfășurate la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” Slatina

Prin activitățile organizate în parteneriat cu instituții de învățământ, organizații non-guvernamentale și personalități din diverse domenii, biblioteca își consolidează rolul de spațiu viu al comunității, dedicat educației și creativității. Seria de evenimente derulate reflectă diversitatea formelor prin care lectura și cultura pot fi promovate, de la ateliere interactive și lansări de carte, până la expoziții și manifestări artistice. (bibliotecar – Corina DOBRIȚOIU)

15 ianuarie – Ziua Culturii Naționale/176 de ani de la nașterea poetului național Mihai Eminescu. Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu”, în parteneriat cu alte instituții și uniuni, a organizat o pleiadă de acțiuni care evocă opera și personalitatea complexă a Luceafărului literaturii române și a răsunit de acorduri eminesciene.

16 ianuarie – Lansarea volumului „Pagini din istoria muzicală a orașului Caracal” semnat de cunoscutul dirijor și muzicolog Alexandru-Chirilă Stanciu și de soția sa, Emilia Stanciu.

***

20 ianuarie – Lecția de istorie, la bibliotecă! Slatina – 658 de ani și Unirea Principatelor Române marcate printr-o dezbatere la care au luat parte elevii clasei a IX-a E de la Liceul Economic „PS Aurelian”.

23 ianuarie – Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” a marcat, printr-o activitate tematică, Ziua Internațională a Scrisului de Mână, împreună cu elevii clasei a IV-a de la Școala Gimnazială Mărunței-Structura Bălănești.

23 ianuarie – Ziua Unirii Principatelor Române marcată la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” împreună cu elevii clasei pregătitoare A de la Colegiul Național „Ion Minulescu”.

28 ianuarie – „Club de Lectură” organizat de Liceul Tehnologic Metalurgic și desfășurat împreună cu copiii din ciclul primar de la școlile gimnaziale din Curtișoara și Coteana.

Februarie

Ziua Internațională a Cititului Împreună (ZICI) se transformă în Luna Cititului Împreună, Ediția a IV-a, Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” demarând seria activităților dedicate acestei nobile activități, cititul împreună, în unități de învățământ preșcolar și școlar.

13 februarie - Atelierul Zâmbetelor, la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu”. Copiii din Slatina, aflați în perioada de preadolescență, care vor să-și valideze încrederea în ei și să știe cât valorează, au avut ocazia de a afla acest lucru direct de la specialiști, grație implicării Organizației Non-Guvernamentale „Grow Wise” din Slatina și psihoterapeutului Maria Daniela Stancu.

18 februarie - 2026 - Anul Brâncuși / 150 de ani de la nașterea sculptorului român de renume mondial

Lansare de carte - „Pagini din istoria muzicală a orașului Slatina” - semnată de cunoscutul dirijor și muzicolog Alexandru-Chirilă Stanciu și de soția sa, Emilia Stanciu.

23 februarie - „De dragoste și dor de Dragobete” este genericul sub care, la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu”, elevii Colegiului Național „Ion Minulescu”, coordonați de prof. Monica Sterpan, au marcat, puțin în avans, dragostea autentic românească. Tinerii, membri ai Trupeii de teatru Alpha

au susținut un program literar-muzical-artistic dedicat dorului și dragostei, interpretând așa cum au știut ei mai bine scenete, au cântat și au recitat versuri despre iubire.

23 februarie - Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” a participat activ la vernisajul expoziției de fotografie și sculptură intitulată „Cioplitorul de gânduri”, de la Muzeul Național al Satului “Dimitrie Gusti”, din București.

23 februarie - Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” din Slatina, a găzduit vernisajul Expoziției „Alchimie - foc apă”, semnată de artistul plastic Mirela Cerasela Bradea.

24 februarie - Sărbătoarea tradițională „Dragobetele - sărută fetele” a fost marcată la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” prin muzică, recitări și voie bună de către Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România, Filiala Olt „Pan M. Vizirescu” și Asociația Liga Scriitorilor Români - Filiala Olt, în parteneriat cu Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu”.

25 februarie - Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” a găzduit un eveniment cultural și editorial de excepție - o dublă lansare de carte. Primul volum este semnat de cunoscutul jurnalist și scriitor local cu valențe naționale, Dumitru Sîrghie, și poartă titlul „Cronici literare simpatetice”. Cel de-al doilea volum, lansat la biblio-

tecă, cu titlul „Când primăvara uită să mai vină”, poartă semnătura lui Viorel Onilă.

26 februarie – Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” a găzduit astăzi, la amiază, vernisajul unei frumoase expoziții a elevilor de la Clasa de Arte de la Liceul Teoretic „Nicolae Titulescu”, coordonați de profesoarele Delia Badea și Adriana Vâlcea. Evenimentul este dedicat creativității, sensibilității și muncii susținute a elevilor aflați la început de drum.

26 februarie – Lansarea Antologiei „Când o nalbă răsare din greșeală” semnată de scriitoarea Maria Șarpe din Dobrosloveni.

27 februarie – Călătorie educațională în jurul lumii, la bibliotecă. Asociația Educație pentru Viitor Sănătos, în parteneriat cu Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu”, i-a purtat pe copiii din Slatina într-o călătorie educațională în jurul lumii. Invitatul special al evenimentului a fost Mr. Gabriel Laurențiu, profesor de limba engleză cu experiență internațională.

Martie

5 martie – Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” a celebrat, puțin în avans, Ziua de 8 Martie, printr-un Atelier tematic, susținut de voluntara Ștefania Lîlă, reprezentantă a Asociației Grow-Wise, împreună cu copiii din Slatina.

Intitulat sugestiv „Scrisoare pentru cea mai importantă persoană din viața mea”, Atelierul de teatru ca abilitate de dezvoltare personală și-a propus să aducă în atenția copiilor cea mai importantă ființă din viața lor, MAMA.

9 martie – Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu”, împreună cu Comitetul Olimpic și Sportiv Român prin Academia Olimpică Română, în colaborare cu Ministerul Educației și Cercetării și cu sprijinul Comitetului Internațional Olimpic (CIO) lansează, concursul național de arte plastice „Jocurile Olimpice în imaginația copiilor”. Deoarece anul 2026 este instituit ca „Anul Nadia Comăneci”, tema concursului din acest an este „Universul Nadia Comăneci / Primul 10 din istoria gimnasticii la Jocurile Olimpice”.

9 martie – Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” împreună cu ONG-ul „Grow Wise”, coordonat de voluntara Ștefania Lîlă, le-au pregătit copiilor și tinerilor din mediul rural, respectiv din Curtișoara, un atelier de dezvoltare personală intitulat sugestiv „Curajul de a fi tu”.

12 martie – Importanța cititului în era digitală, activitate desfășurată împreună cu elevii clasei a VII-a B de la Liceul Teoretic „Nicolae Titulescu” din Slatina.

13 martie – Elevii claselor a VI-a A și a VIII-a A de la Liceul Teoretic „Nicolae Titulescu” au primit vizita colegei noastre cu care au purtat o

discuție liberă privind cultura generală.

16 martie – O nouă ediție a Cupei Rotary la Șah a avut loc sâmbătă, 14 martie 2026, la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu”, concursul reunind zeci de competitori din județul Olt într-un cadru competitiv și prietenos.

18 martie – Ziua Internațională a Francofoniei marcată prin Concursul Județean „Și eu sunt Francofon”, Ediția a VIII-a, organizat de Liceul Tehnologic Izvoarele.

18 martie – Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” a găzduit Concursul școlar județean de limba franceză „Soiree de Nacre”, organizat de Școala Gimnazială „Eugen Ionescu” din Slatina, sub egida Inspectoratului Școlar Județean Olt, a Association Roumaine Des Professeurs de Francophones, a Bibliotecii Județene Olt „Ion Minulescu”, a Centrului Județean de Cultură și Artă Olt și a Societății Culturale „Eugen Ionescu”.

20 martie – Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” a găzduit o serie de activități organizate de Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România, Filiala Olt, „Pan M. Vizirescu” și Asociația Liga Scriitorilor Români, Filiala Olt, în parteneriat cu Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu”.

27 martie – Ziua Internațională a Teatrului, celebrată la Biblioteca

Județeană Olt „Ion Minulescu” împreună cu elevi talentați ai Colegiului Național „Ion Minulescu” din Slatina, coordonați de profesoara Monica Sterpan.

30 martie – „Săptămâna Verde” la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” desfășurată împreună cu elevii claselor a II-a B și a III-a B, de la Școala Gimnazială „George Poboran” și elevii clasei a III-a A ai Colegiului Național „Ion Minulescu”.

30 martie – „Școala altfel” la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” desfășurată împreună cu copiii de la GPN nr. 3 și GPN „Spiru Vergulescu” – Structura GPP „Ion Creangă”.

30 martie – Vernisajul expoziției de pictură, semnată de artistul plastic Iohana Nichita, împreună cu elevii săi, intitulată sugestiv „Culoare și inocență”.

31 martie – „Săptămâna Verde” la Școala Gimnazială din comuna Valea Mare desfășurată împreună cu elevii clasei a III-a.

31 martie – „Școala altfel” la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” desfășurată împreună cu copiii grupei mici de la Grădinița cu Program Prelungit „Ion Creangă”.

31 martie – „Săptămâna Verde” la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” desfășurată împreună

cu elevii claselor a II-a C, a II-a D și a IV-a C, de la Școala Gimnazială "Constantin Brâncoveanu" din Slatina.

31 martie – Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” a participat la Festivitatea de premiere a Concursului Interjudețean de Poezie „Nichita Stănescu”, organizat de Palatul Copiilor „Adrian Băran” din Slatina.

Aprilie

1 aprilie – „Școala altfel” la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” desfășurată împreună cu copiii grupei mari de la Grădinița cu Program Prelungit „Ion Creangă” și elevii clasei a III-a C de la Liceul „Henri Coandă” din Craiova.

1 aprilie – „Săptămâna Verde” la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” desfășurată împreună cu elevii clasei pregătitoare C, clasei a II-a B de la Liceul Teoretic „Nicolae Titulescu”, claselor a III-a D și a I-a B de la Colegiul Național „Ion Minulescu” din Slatina.

2 aprilie – „Săptămâna Verde” la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” desfășurată împreună cu elevii clasei pregătitoare, claselor I-a și a IV-a de la Colegiul Național „Ion Minulescu” și elevii claselor a III-a și a IV-a de la Școala Gimnazială „Gheorghe Popescu” Mărgineni-Slobozia, structura Școala Gimnazială Bircii.

3 aprilie – Evenimentul #SkinSmart – Proiect de educație dermatologică – organizat de Asociația „Educație pentru viitor sănătos”, Farmacia Eliana și Cabinetul Medical de Dermatovenerologie al dr. Silvia Mezdrea.

Calendar Oltart

IUNIE

1 iunie 1909 – s-a născut, la Slatina, prozatorul și traducătorul **IONEL MARINESCU** (m. 28. 10. 1983, București)

1 iunie 1952 – s-a născut, la Bârza, poetul **MARIN LANGĂ**

1 iunie 1958 – s-a născut, la Călui, poetul **GHEORGHE TRUȚĂ**

2 iunie 1964 – a murit, la București, criticul, istoricul literar și folcloristul **DUMITRU CARACOSTEA** (n. 10. 03. 1879, Slatina)

3 iunie 1960 – s-a născut, la Corabia, etnograful, etnomuzicologul și pedagogul **NICULINA MERCEANU**

6 iunie 1941 – s-a născut, la Strejești, filosoful și logicianul **ILIE PÂRVU**

6 iunie 1948 – a murit, la București, prozatorul și gazetarul **MIRCEA DAMIAN**, pe numele adevărat **CONSTANTIN MĂTUȘA** (n. 14. 03. 1899, Izvoru-Găneasa)

9 iunie 2014 – a murit, la Slatina, istoricul **PAUL MATIU** (n. 15. 08. 1951, Râmnicu Sărat)

10 iunie 1896 – s-a născut, la Slatina, istoricul de artă, eseistul, poetul și publicistul **ALEXANDRU BUSUIOCEANU** (m. 26. 03. 1961, Madrid)

11 iunie 1939 – s-a născut, la Perieți, poetul, prozatorul, publicistul și traducătorul **ION ANDREIȚĂ**

14 iunie 1970 – a murit, la București, **GRIGORE (NIFON) CRIVEANU**, primul mitropolit al Olteniei (n. 20. 02. 1889, Slătioara)

15 iunie 1939 – a murit, la București, scriitorul și gazetarul **NICOLAE M. CONDIESCU** (n. 15. 10. 1880, Craiova)

15 iunie 1998 – a murit, la Slatina, poetul și gazetarul **GEORGE ENACHE** (n. 30. 10. 1936, Ungheni - Argeș)

16 iunie 1944 – s-a născut, la Stoilești (Vâlcea), prozatorul **VIOREL DIANU**

18 iunie 2012 – a murit, la Orlea, Olt, poetul și publicistul **GIL PĂSCULESCU**, pe numele adevărat **GICĂ PĂSCULESCU** (n. 3. 03. 1945)

23 iunie 2000 – a murit, la Craiova, poetul, prozatorul și folcloristul **ION NIJLOVEANU** (n. 27. 09. 1913, Oprelu)

24 iunie 1940 – a murit, la București, muziciana și poeta **DOINA BUCUR**, pe numele adevărat **FLORICA E. IONESCU** (n. 18. 08. 1896, București)

25 iunie 1957 – s-a născut, la Caracal, poetul și prozatorul **PAUL SÂRBU**

26 iunie 1904 – s-a născut, la Balș, scriitorul și eseistul **PETRE PANDREA**, pe numele adevărat **PETRE IOAN MARCU** (m. 8. 07. 1968, București)

26 iunie 1942 – s-a născut, la Grădinile, Olt, poetul **CONSTANTIN IANCU**

29 iunie 1935 – s-a născut, la Morunglav, Olt, scriitorul și publicistul **ADRIAN BUTOI**